Slovo

ČASOPIS
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

ČÍSLO 11 • 1. NOVEMBER 2026

VLADYKA JONÁŠ

4. november (streda) – svätá liturgia a otvorenie jubilejného roka, Prešov (16.30)
7. november (sobota) – stretnutie mladých, Ľutina
8. november (nedeľa) – svätá liturgia v Dóme sv. Štefana, Viedeň (10.15)
9. – 12. november (pondelok – štvrtok) – duchovné cvičenia pre kňazov
13. november (piatok) – svätá liturgia a otvorenie Festivalu duchovných piesní, katedrála, Prešov (16.30)
14. november (sobota) – Festival duchovných piesní, Prešov
15. november (nedeľa) – svätá liturgia spojená s posviackou novej farskej budovy, Gerlachov (10.00)
19. november (štvrtok) – svätá liturgia, Podhradová (17.00)
22. november (nedeľa) – svätá liturgia pri príležitosti 30. výročia chrámu, Klenová (10.00)
28. november (sobota) – intronizácia košického arcibiskupa metropolitu Marka Forgáča
29. november (nedeľa) – vizitácia farnosti Stročín

VLADYKA CYRIL

4. november (streda) – svätá liturgia a otvorenie jubilejného roka, Prešov (16.30)
7. november (sobota) – konferencia, BA
8. november (nedeľa) – svätá liturgia spojená s posviackou nového prestola a obnoveného chrámu, Vyšné Nemecké (10.00, TV LUX)
11. november (streda) – Kňazský deň Košickej eparchie, Košice
14. november (sobota) – posviacka obnoveného chrámu, Perín-Chým (časť Chým)
15. november (nedeľa) – odpustová slávnosť, Košice-Krásna (10.00)
17. november (utorok) – Diskastérium pre kauzy svätých, Rím
18. november (streda) – Červená streda, Trnava (15.00)
21. november (sobota) – eparchiálne stretnutie mládeže, Trebišov
22. november (nedeľa) – svätá liturgia pri príležitosti eparchiálneho stretnutia mládeže, Trebišov (10.00)
30. november (pondelok) – otvorenie provinciálnej kapituly sestier Rádu sv. Bazila Veľkého, Sečovce (08.00)

VLADYKA MILAN

facebook **web** **instagram**

18.09.2026 – SRDCOM METÓDY, KTORÚ VÁM NAVRHUJEM, JE VŠAK VEĽMI JEDNODUCHÁ OTÁZKA: „PREČO?“ IDE O TO, ABY SME SA SPOLOČNE ZASTAVILI A PRI KAŽDEJ VECI, KTORÚ ROBÍME, SA PÝTALI: PREČO TO ROBÍME? AKÝ EVANJELIOVÝ ÚMYSEL NÁS VEDIE? NA AKÚ SKUTOČNÚ POTREBU CHCEME ODPOVEDAŤ? AKO TOTO ROZHODNUTIE ZODPOVEDÁ POSLANIU CIRKVI?

25.09.2026 – DRAHÍ, ABY SME OSVETLILI NAŠU DOBU A PREMENILI PRÍTOMNOSŤ VO SVETLE DUCHA, PRIPOMEŇME SI PREDOVŠETKÝM, ŽE AJ MY, PODOBNE AKO TIMOTEJ, SME BOŽÍMI MUŽMI A ŽENAMI. TOTO OZNAČENIE – BOŽÍ –, KTORÉ ZVOLIL SVÄTÝ PAVOL, VYJADRUJE VZŤAH, NIE VLASTNÍCTVO. KTO ŽIJE S BOHOM, JE SLOBODNÝ: SLOBODNÝ OD VŠETKÉHO, ČO ZATEMŇUJE ŽIVOT, ROBÍ HO PRÁZDNYM A ZBAVUJE HO ZMYSLU.

„POMÁHAJTE SI NAVZÁJOM S VEĽKORYSOSŤOU PÁNA A NIKÝM NEOPOVRHUJTE. KEĎ MÁTE PRÍLEŽITOSŤ KONAŤ DOBRO, NENECHAJTE SI JU UJSŤ.“
(SV. POLYKARP)

VALÉRIA JURÍČKOVÁ

KÝM SOM NEVSTÚPILA DNU

Stála som na brehu mora, hľadela na palác z bieleho mramoru oproti mne, zdobený perleťou a zlatom, obklopený palmami a zaliaty slnkom. „Aké neuveriteľné bude nebo," premýšľala som, „keď Ježiš povedal, že tam bude niečo, čo ľudské oko nevidelo a čo bude ešte krajšie ako to, na čo práve hľadím."

Ježiš povedal, že nám ide pripraviť miesto, že v dome Otca je mnoho príbytkov. Skúsenosť s týmto palácom ma chvíľu motivovala premýšľať o nebi v tomto rozmere. Kým som nevstúpila dnu, zarazená chladom tejto krásy. Spomenula som si na svoju babku, ktorá zvykla hovoriť, ako si kúpila skriňu z peňazí z predaja bukvíc. A takto naučila nakladať s vecami a peniazmi aj mňa. Zariaďovať si bývanie postupne. Plniť ho predmetmi s príbehom. Spomienkami na konkrétne udalosti. Obrovský palác bol krásny, ale neosobný. Preplnený zbytočnosťami. A tak som začala Ježišovi hovoriť, že v nebi nechcem palác. Chcem útulný dom plný láskavých drobností. Ktovie, ako to nakoniec bude.

Existuje príslovie o tom, aby sme nesúdili knihu podľa obalu. Čo sa týka domov, mám aj množstvo opačných skúseností. Raz som vošla do ošarpanej špinavej bytovky, a za dverami bytu našla útulnosť a krásu. Celkom osobitnou témou sú aj ľudia, ktorí vnútri domov a bytov žijú. Neraz krásni ľudia (aristokrati ducha a človečiny) žijú veľmi jednoducho. Inokedy v bohatej vile očakávame aroganciu, a prekvapí nás ľudskosť a láskavosť. To je ten nekonečný rozpor medzi očakávaním (predsudkami) a realitou. Medzi vonkajškom a vnútrom. A pravdu nezistíme, kým nevojdeme dnu. Kým nezískame vlastnú skúsenosť.

Jeden z novembrových sviatkov nám ukazuje Bohorodičku, ako vstupuje do chrámu. Vstupuje dnu. Od tejto chvíle bude spoznávať všetko zvnútra. Nie iba ako náhodný pútnik. Ale ako niekto, kto je tam doma. Kto môže nahliadnuť do zákulisia.

Toto máme radi všetci. Vidieť to, čo sa hocikomu neukazuje. Ako veci vznikajú a fungujú. Akí ľudia za tým sú. Ale ak sa toto zákulisie týka nás, neraz sa snažíme skrývať, že nie vždy fungujeme ukážkovo. Že naše zákulisie skrýva aj zlé dni, nezvládnuté emócie, slabosti a trápenia.

Tento sviatok ma vedie k niekoľkým úvahám. Bohorodička vstupuje do chrámu, aby bola v Božej prítomnosti doma. S Otcom. A toto učí aj nás.

Zároveň si pripomínam, že naše životy sú chrámom Božieho Ducha. Že obsahujú vonkajšiu fasádu aj vnútro. A že skôr ako budeme iných súdiť pre vonkajšie zdanie, vstúpme do ich vnútra. Počúvajme a spoznávajme to, o čom bežne nehovoria. Vstupujme k nim ako do chrámu: s úctou a láskou. A zároveň s pochopením a myšlienkou na vlastné slabosti. Majme zároveň odvahu otvárať svoje zákulisie ostatným, aby videli svedectvo toho, ako žijeme s Otcom my v dobrých aj ťažkých dňoch. Aby sme sa takto navzájom povzbudzovali a rástli vo viere spolu.

MARTIN JARÁBEK

DIKASTÉRIUM, KDE SA STRETÁVA

MIGRÁCIA, ZDRAVIE AJ UMELÁ INTELIGENCIA

Keď sa povie Rímska kúria, mnohí si predstavia najmä úrady, dokumenty a chodby Apoštolského paláca. Nie všetko sa však odohráva za múrmi Vatikánu. Dikastérium pre integrálny ľudský rozvoj sídli v paláci San Calisto v rímskej štvrti Trastevere a jeho agenda sa dotýka problémov, ktoré denne vstupujú do života miliónov ľudí.

Vzniklo rozhodnutím pápeža Františka v roku 2016 a od januára 2017 prevzalo úlohy štyroch dovtedajších pápežských rád. Išlo o Pápežskú radu pre spravodlivosť a pokoj, Pápežskú radu Cor Unum, Pápežskú radu pre pastoráciu migrantov a cestujúcich a Pápežskú radu pre pastoráciu v zdravotníctve. Apoštolská konštitúcia *Praedicate Evangelium* jeho poslanie zhŕňa jednoducho: podporovať človeka a jeho Bohom danú dôstojnosť. Za touto širokou formuláciou sa skrýva veľmi konkrétna práca. Dikastérium sa venuje ľudským právam, zdravotníctvu, spravodlivosti a pokoju, ekonomike a práci, migrácii, humanitárnym krízam i starostlivosti o stvorenstvo. Do jeho pôsobnosti patrí aj pastorácia námorníkov a ľudí pracujúcich v prístavoch, na letiskách či v letectve. Spolupracuje s miestnymi cirkvami, biskupskými konferenciami, rehoľnými spoločenstvami, charitatívnymi organizáciami aj medzinárodnými inštitúciami. Pri migrácii sa napríklad nezaoberá len pomocou utečencom, ale aj príčinami, ktoré ľudí nútia opúšťať domov. V zdravotníctve upozorňuje na nedostupnosť liečby, nedostatok liekov či vylúčenie chorých a ľudí so zdravotným postihnutím. Od 1. septembra 2026 vedie dikastérium saleziánka Alessandra Smerilliová, proprefektom je kardinál Fabio Baggio a sekretárom slovenský kňaz Mons. Jozef Barlaš. Rodák zo Sniny pôsobil od roku 2020 na Štátnom sekretariáte a v novembri 2025 ho pápež Lev XIV. vymenoval za podsekretára. Slovák tak patrí k najužšiemu vedeniu jedného z úradov Rímskej kúrie. Agenda úradu sa vyvíja spolu s otázkami, ktoré prináša súčasnosť. V máji 2026 pápež schválil vznik medzidikasteriálnej komisie pre umelú inteligenciu a práve toto dikastérium koordinuje jej činnosť počas prvého roka. Dôvod nie je technický, ale ľudský: otázkou je, ako nové technológie ovplyvnia dôstojnosť človeka, spravodlivosť, prácu a spoločné dobro. Názov dikastéria nadväzuje na pojem integrálneho rozvoja, ktorý sa v sociálnej náuke Cirkvi ustálil najmä vďaka encyklike Pavla VI. *Populorum progressio* z roku 1967. Aby bol rozvoj pravý, musí byť podľa nej integrálny, teda zameraný na každého človeka a na celého človeka. Z tohto chápania vychádza aj služba úradu v Trastevere, ktorý migráciu, zdravie, prácu i nové technológie vníma ako rozličné rozmery tej istej starostlivosti o ľudskú osobu a jej dôstojnosť.

ADRIANA ČOVANOVÁ

ČO ALEBO KTO JE TAJOMNÍK (ARCI)BISKUPA A CEREMONIÁR

Väčšinou zostávajú v pozadí, no bez nich by mnohé v eparchii ani pri liturgii nefungovalo. Koordinujú biskupskú agendu, cestujú, plánujú. Aké to je byť neustále po boku biskupa a čo všetko znamená práca ceremoniára, nám priblížil otec Michal Pavliško, tajomník vladyku Jonáša, otec Michal Galmus, tajomník vladyku Cyrila, a poddiakon Róbert Baľo, tajomník vladyku Milana Lacha.

Keby ste mali jednou vetou vystihnúť, čo je podstatou vašej služby, ako by znela?

M. P.: Slúžiť. Byť nápomocný tak, aby to čo najviac uľahčilo každodennú prácu metropolitu Jonáša. Teda zariaďovať každodenný pracovný program, organizovať stretnutia, viesť agendu, pripravovať liturgické slávenia od textov cez celý priebeh až po to, v akom rúchu bude vladyka zaodetý. A dohliadať na všetko, aby sa mohol vladyka spoľahnúť a pokojne sa ponoriť do modlitby.

M. G.: Byť vždy pripravený poslúžiť biskupovi tak, aby som ja zostal neviditeľný a on vykonal dobro pre Cirkev v súlade s vedením Svätého Ducha, či je to počas liturgických slávení, stretnutí na úrade, alebo pomoci s korešpondenciou.

R. B.: Podstatou mojej služby je byť vladykovi Milanovi nablízku – pomáhať mu s každodennou agendou, pripravovať a koordinovať jeho stretnutia a podujatia, sprevádzať ho pri liturgických sláveniach a zároveň byť človekom, ktorý sa snaží, aby všetko fungovalo v službe jemu, eparchii i ľuďom, a tak slúžiť samotnému Kristovi, ktorý je v Cirkvi prítomný.

Ktorá z tých dvoch úloh – agenda biskupa alebo dohľad nad liturgiou – je pre vás osobne náročnejšia a ktorú máte radšej?

M. P.: Každá z nich je natoľko obohacujúca, nakoľko sa človek do nej vloží. Počúvať svedectvá ľudí, to, čím v živote prechádzajú, ako rastú vo viere, ako si hľadajú miesto v Cirkvi, vidieť, čím žijú naše farské spoločenstvá, to ma naozaj utvrdzuje v tom, že Boží Duch vanie a bdie nad spoločenstvom Cirkvi podnes.

M. G.: Odpoviem trochu protirečivo. Určite mám najradšej liturgické slávenie. Teším sa z modlitby a robím všetko preto, aby sa biskup mohol nerušene modliť a nemusel riešiť nič naokolo. Vladyka Cyril je počas bohoslužby veľmi pokorný a spraví všetko, čo mu poviem. Práve preto je to najnáročnejšie. Slávenie je tak trochu živý organizmus a tvoria ho všetci aktéri. Jeden človek nedokáže ustrážiť všetkých. Ceremoniár tam nemôže behať ako splašený kôň, a tak mu niekedy zostáva len dúfať, že nadviaže očný kontakt a usmerní k vykonaniu úkonu.

R. B.: Ťažko povedať, ktorá z týchto dvoch úloh je náročnejšia, pretože obe si vyžadujú zodpovednosť a každá prináša iné situácie a výzvy, no ja preferujem liturgické slávenia a službu pri nich, pretože liturgia je mi blízka a práve v nej vnímam osobitný rozmer svojej služby Bohu a ľuďom.

Ceremoniár musí mať zmysel pre detail, ale aj pokoj v sebe a chladnú hlavu. Aká najnečakanejšia situácia vás pri oltári prekvapila a ako ste ju vyriešili?

M. P.: Bola to zabudnutá biskupská mitra v aute. Prišli sme na to až počas obliekania vladyku na liturgii. Tváril som sa, že sa nič nedeje, ale v hlave som rozmýšľal, čo robiť. Situáciu vyriešil náš protosynkel, ktorý dal vladykovi na chvíľu svoju, až kým bohoslovci nepriniesli vladykovi tú jeho. Rád si na to spomínam, pretože ani mitra v kufri auta nespôsobila paniku či nebodaj nervozitu počas bohoslužby.

M. G.: Nečakaných situácií sa stáva pomerne veľa. Niekedy sú dôsledkom slabej prípravy, inokedy nedorozumenia alebo ľudskej chyby. Som na to citlivý. Keď ma po bohoslužbe vladyka vidí mĺkveho alebo kárajúceho niekoho, rád ma poteší a povzbudí. Má také odľahčujúce pravidlá: Tam, kde stojí jeden, nemôže stáť druhý. Keď sa potkneš, tvár sa, že robíš poklonu. Keď nevieš, čo spraviť, prežehnaj sa a ak si biskup – požehnaj. 😊

R. B.: Som v tejto službe len krátko, no spomínam si na jednu z archijerejskej liturgie, keď som si počas sprievodu do chrámu všimol, že jeden z kňazov mi vymenil liturgickú knihu s modlitbami na úvodné žehnanie vladyku. Poprosil som miništranta, aby sa pozrel do sakristie, ale knihu nenašiel. Využil som teda chvíľu počas vstupných modlitieb a išiel ju hľadať sám. Našiel som ju a vrátil sa tesne pred úvodným požehnaním. Uvedomil som si, že pri tejto službe treba mať oči otvorené a hlavne zachovať pokoj.

VLADYKA CYRIL

V novembri slávime v našej liturgickej tradícii sviatok Uvedenia Presvätej Bohorodičky do chrámu. Sprítomňuje nám chvíľu, keď svätá Anna a svätý Joachim privádzajú svoje malé dieťa – Máriu – do jeruzalemského chrámu. Tento okamih v sebe ukrýva nádherný paradox: Mária, ktorá sa má stať živým chrámom pre samotného Boha, vstupuje do starozákonnej svätyne. Chrám postavený z kameňa, symbol Božej prítomnosti uprostred svojho starozákonného ľudu, prijíma tak do svojich kamenných priestorov dieťa – Máriu, živé Božie stvorenie, ktoré bolo pred vekmi vyvolené k tomu, aby sa stalo živou Božou archou, aby vo svojom lone mohlo nosiť Stvoriteľa vesmíru. Máriino zasvätenie a vstup do chrámu sú predobrazom veľkého tajomstva vtelenia a neustáleho áno Božej vôli.

Tento sviatok nie je len spomienkou na dávnu udalosť, ale je živým zrkadlom nášho vlastného života a viery. Sme Božím chrámom – nie kamenným, ale duchovným. Svätý Pavol nám pripomína, že naše telá sú chrámom Svätého Ducha. Mária nám ukazuje, ako svoje srdce otvoriť a pretvoriť na miesto, kde prebýva Boh. V rámci sviatosti iniciácie uskutočňujeme uvedenie dieťaťa do chrámu, do spoločenstva Cirkvi. Uvádzanie detí do spoločenstva však prebieha vo viacerých formách. Keď privádzame deti k sviatostiam a do života Cirkvi, nasledujeme príklad Joachima a Anny, ktorí privádzali Máriu do chrámu, aby ju tu zasvätili Bohu. Deťom tak odovzdávame to najvzácnejšie – priestor viery, lásky a bezpečia v spoločenstve. V každom dieťati a v každom človeku máme vidieť živý chrám Svätého Ducha. Tento pohľad mení náš prístup k druhému – od povrchnosti k hlbokej úcte a láske.

Nech je pre nás sviatok Uvedenia Bohorodičky do chrámu pozvaním k obnoveniu nášho vlastného vnútorného chrámu, aby v ňom Boh mohol vždy prebývať.

VLADYKA JONÁŠ

Keď 4. novembra 2001 svätý Ján Pavol II. v Ríme vyhlásil za blahoslavených biskupa Pavla Petra Gojdiča a kňaza Metoda Dominika Trčku, pre nás gréckokatolíkov to bola veľká chvíľa. Pýtam sa: čím títo dvaja muži dnes po 25 rokoch, uprostred bežných starostí a neistôt, oslovujú človeka?

Verím, že neostali hrdinami vyobrazenými iba na ikonách. Biskup Gojdič mal vzácny dar pomenovať pravdu a postaviť sa jej zoči-voči. Keď sa páchala krivda na slabých či prenasledovaných ani keď on sám na sebe za-

znával túto krivdu a prenasledovanie, neukrýval sa za diplomaciu. Stojac pevne za pravdou zostal nefalšovaným, pravdivým mužom a svedkom Božej lásky a dobroty.

Kňaz Metod Trčka zasa ukázal, že načrieť hlboko do srdca a objaviť tam radosť z Božieho narodenia aj v tej pre neho najnevhodnejšej a najnepriaznivejšej okolnosti dáva život. Obklopujúci chlad a tma bezduchej leopoldovskej samoväzby nezlomili v ňom srdce hlboko ponorené do Božej prítomnosti betlehemskej noci.

Títo dvaja muži sú nám darovaní ako blízki sprievodcovia a priatelia našimi životnými príbehmi. Kedykoľvek sa dostaneme do úzkych, keď musíme voliť medzi poctivosťou a pohodlným kompromisom alebo keď strácame radosť a sily, utiekajme sa k nim. Oni, poznajúc nás ako svojich veriacich, sú pripravení sprevádzať nás v každom dni.

Nech toto výročie je pre nás obnovením pozvania znovu ich s láskou prijať za spoločníkov na našej ceste za Kristom.

Blahoslavení mučeníci Pavol a Metod, proste za nás!

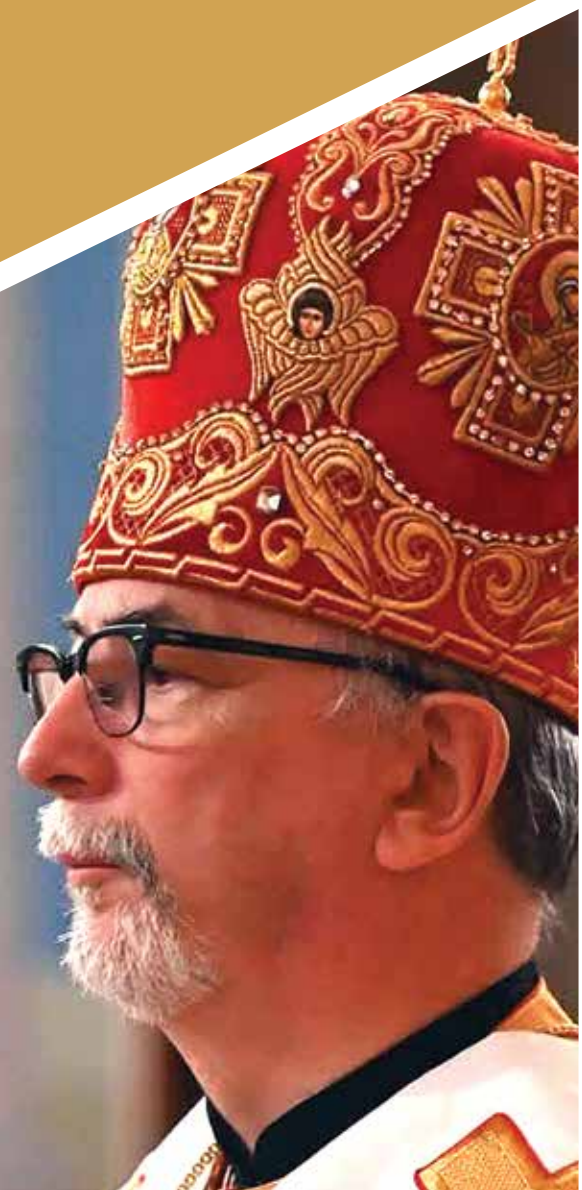

VLADYKA MILAN

V tomto mesiaci začíname Filipovku, ktorá je v našej cirkvi štyridsaťdňovou prípravou na sviatok Narodenia Pána Ježiša Krista. Je to pôstny čas, teda čas, keď nás Cirkev pozýva k obráteniu, k prehodnoteniu svojich priorít. Po Pánu Bohu by našou prioritou mali byť naši blízki – rodina. Čo by rodina mala robiť? Rodina musí byť spolu. Jej členovia si musia vyhradiť na seba čas, v ktorom nepôjde až tak veľmi o jeho dĺžku, ako skôr o jeho kvalitu. Potrebujú sa navzájom počúvať, zaujímať sa o svet toho druhého, o jeho radosti či žiale. Stačí, keď sa jeden druhého opýta, aký mal deň. Istý mladý chlapec zostal smutný, keď sa vrátil z cesty so svojimi priateľmi a chcel otcovi ukázať fotografie. Lebo otcova odpoveď bola: „Ja som vo svojom živote už videl toľko tých fotiek, že až!“ Nezaujímalo ho to. Problémom dnes je nielen to, že máme veľa povinností. Ale náš nezáujem o druhého. Problémom sú naše priority. Rodina u mnohých v ich rebríčku nestojí príliš vysoko. Dnes je veľa otcov mimo domova aj pár týždňov, keď idú za prácou. Každý vie, že oblasť práce a schopnosti postarať sa materiálne o rodinu nie je ľahká. Toto všetko si vyžaduje svoju daň v neprítomnosti otca. Ale nielen jeho, často chýbajú i matky. Alebo keď sa deti rozídu po štúdiách, takisto už väčšinu času netrávia doma. V takom prípade treba uvažovať o tom, ako ten čas, čo sú spolu, využiť. Či tá ich zriedkavá prítomnosť doma nie je v skutočnosti neprítomnosťou. Veľkým problémom sú dnes, paradoxne, sociálne siete, kde strácame zbytočne veľa času, a potom nám nezostáva čas jeden na druhého v rodine. Skúsme vymyslieť v rodine počas tejto Filipovky aspoň jednu aktivitu do týždňa, keď strávime istý čas spolu, či ísť v týždni na božskú liturgiu, či sa spolu pomodliť, alebo byť spolu pri rozhovore, či na prechádzke v lese.

ŠKOLA MODLITBY

Aby sme niečo dosiahli v pozemskom živote, musíme tvrdo pracovať. Získať vedomosti, postaviť dom, dosiahnuť profesionálnu úroveň, to všetko si vyžaduje úsilie. No keď ide o duchovný život, zdá sa nám, že všetko má byť ľahké. Pomodlím sa ráno, a hneď sa všetko vyrieši. Prídem do kostola, vyspovedám sa, prijmem Eucharistiu a všetko bude, ako treba. Ale na všetko pozemské treba prácu a na duchovné napredovanie treba pravdepodobne ešte viac úsilia než na materiálne.

Medzi ľuďmi sa hovorí, že modlitba a práca všetko vyriešia... Samozrejme, Boh nás môže zmeniť v jednej chvíli, lebo pre neho nie je nič nemožné, ale my toho nie sme schopní. Preto do nebeského kráľovstva treba ísť s úsilím, krok za krokom. Ježiš nám povedal, že nebeské kráľovstvo sa má získavať vynaložením úsilia, preto sa namáhajme a bude nám dané.

Keď spoznávame kresťanstvo, niekedy sa nám môže zdať, že nás vyzýva vzdať sa pozemského života a úplne sa sústrediť na Boha: zanedbať všetko, čo tu robíme, svoje občianske a manželské povinnosti, a žiť len pre nebeské kráľovstvo. Ale tak to vôbec nie je.

Zo skúsenosti vieme, že keď posilňujeme svoj vzťah s nebeským Otcom a vnútorne sa meníme, vidíme zmeny vo všetkých oblastiach nášho života. Preto Pán hovorí: „Hľadajte najprv nebeské kráľovstvo," lebo kde je kráľovstvo, tam je Boh. A keď nájdeme Boha, Pán uisťuje: „Všetko ostatné vám bude pridané!" Teda aj všetko ostatné sa vyrieši.

V Bohu začíname chápať, čo je pre nás skutočným dobrom; čo, ako a kedy máme robiť a ako budovať vzťahy s inými. Keď hľadáme Boha a jeho kráľovstvo, uvidíme, ako sa všetko v našom živote usádza na svoje miesto...

Nebo je blízko, len ho treba „uchopiť rukami našej viery". Tak ako sa matka stará o svoje deti, nebeský Otec sa stará o nás všetkých. Treba predstúpiť pred Boha takí, akí sme, a byť s ním, načúvať, čo k nám Boh hovorí cez náš život. Je veľmi milé počúvať Boha v tichu. Neustále mu chceme niečo povedať. Treba viac počúvať a pozerať.

Treba sa modliť a potom dostaneme nebeské kráľovstvo. Je s nami všetkými. A čím viac sa nás bude modliť a kajať, tým viac bude medzi nami nebeského kráľovstva.

Bojíme sa prestať myslieť na pozemské. Skúsme však viac myslieť na nebeské, na Boha. Robíme to v modlitbe. Spomeňme si na slová, ktoré Kristus povedal nám všetkým: „Vy ste chrámom Svätého Ducha." Každý z nás je Božím chrámom. V každom z nás prebýva Pán. Každému z nás Pán daroval nebeské kráľovstvo. Vedľa mňa žije človek, ktorý v sebe má Svätého Ducha. Potom je to ľahké a jednoduché. Človek má jednoducho prijať tieto Božie slová a mať čisté srdce, aby podľa nich žil, a mať čisté ruky, aby ich uchopil vtedy, keď v sebe budeme cítiť Boha, keď v sebe budeme hľadať nebeské kráľovstvo a budeme ho vidieť v každom človeku, ktorý je vedľa nás.

Často je naša bieda v tom, že do stredu dávame seba a okolo seba všetkých ostatných. No v strede je Boh a my všetci sme okolo. Svätosť jedného z nás približuje všetkých k Bohu. Keď má niekto väčšie čnosti, je bližšie k Bohu. A tým sa Boh cez toho človeka otvára aj nám. Božie kráľovstvo sa približuje nám všetkým.

(úryvok z knihy vladyku Benedikta Aleksijčuka *Škola modlitby*. Ľvov: Svičado, 2020)

STAREC OLEKSANDER

SLUŽBA

Ježiš hlásal novú etiku a učil: „Kto sa chce s tebou súdiť a vziať ti šaty, nechaj mu aj plášť. A kto ťa prinúti ísť jednu míľu, choď s ním dve.“ (Mt 5, 40 – 41) Míľa bola rímska jednotka, približne jeden a pol kilometra. Kristus tento príklad vzal z vtedajšieho práva v Judei okupovanej Rimanmi, kde rímski vojaci mali právo prinútiť obyvateľa niesť výstroj jednu míľu, podľa pravidla nie viac. V praxi však Rimania často konali nespravodlivo a svoje právo zneužívali. Pre Židov to bolo ponižujúce, nechceli slúžiť okupantom. Ježiš sa obracia na Židov: „Robte a zachovávajte všetko, čo vám povedia.“ (porov. Mt 23, 3) A potom dodáva: ak budú od vás žiadať viac, než je napísané v zákone, urobte aj to. Podstata je taká: ak niekto násilím zasahuje do tvojej vôle, žiada, aby si odovzdal vec alebo urobil niečo, čo nechceš, urob to pre Ježiša. Aj keď sa ti do práce nechce, aj keď je pre teba ponižujúce slúžiť (ako pre Žida slúžiť Rimanovi), predsa to urob. Ježiš učí, že v Božích očiach je pýcha oveľa horšia než skutok, ktorý na tebe pácha Riman. Bohu viac zla spôsobuje pýcha než to, čo robí Riman, lebo pýcha je zlý znak: vzďaľuje človeka od Boha a od pôsobenia Svätého Ducha.

PREČO SA UTIAHNUŤ DO SAMOTY?

Je dôležité nájsť si čas na samotu, aby sme nestratili vnútorné upokojenie. Si tam, kde si, lebo Boh je všade. Áno, Boh je v tvojom srdci, ale aj tam, kam ťa postavil. Práve tam si ťa Pán vybral, posadil si ťa na kolená ako otec dieťa. Každý človek hľadá svoju plnosť. Tá plnosť už je v srdci. Každý z nás je chrámom Svätého Ducha. Bez ohľadu na to, čo cítime, Boh je vždy s nami.

Aby sme zostávali v tesnej jednote s Bohom, treba prijať niekoľko skutočností: Boh nás vždy volá; určite nám dá to, čo potrebujeme; táto jednota nepríde hneď, ale až časom. Majme trpezlivosť. Hlavné je nerozčuľovať sa a zostať pokojní, neznepokojovať sa tým, že tú jednotu necítime. Boh je s nami vždy, len my potrebujeme čas, aby sme sa naučili v tejto jednote žiť.

NÁROČNOSŤ

Občas padáme do pokušenia byť na niekoho nároční. Lenže v láske je spravodlivosť, ktorá koná podľa Božieho plánu. Často nevidíme vlastné viny. Pre hriech niet ospravedlnenia: vášeň nikdy neporodí dobro.

Svätý Duch nikdy „nevyžaduje“, iba jemne povzbudzuje a posúva, vždy so zachovaním slobody. Preto je dôležité vytvoriť si vnútorný postoj podľa Ježiša.

Opakovane sa presviedčame, že keď nástojčivo chceme niekoho učiť, buď to nikdy nedokážeme, alebo sa to podarí len veľmi zriedka. Ak konáme vášnivo, náš blížny to vníma a vášeň naňho prechádza. Osoba, ktorú učíme prísne, vášnivo, vníma naše poučovanie ako niečo, čo je namierené proti nej. A preto sa búri. Len veľmi zriedkavo prísnosť a nástojčivosť pomáhajú napraviť chyby. Vo väčšine prípadov iba formujú vnútri človeka negatívny postoj.

V Novom zákone sa „trest“ chápe skôr ako napomenutie z lásky. Pavol hovorí: deti nech poslúchajú rodičov (Ef 6, 1), ale rodičia nech deti nedráždia, nech ich vychovávajú v napomenutí Pánovom (Ef 6, 4).

(*50 myšlienok starca Oleksandra*. zost. vladyka Benedikt Aleksijčuk. Ľvov: Svičado, 2025)

MILAN ZALEHA CSsR

JE BIBLIA PRAVDIVÁ?

Keď sa povie slovo pravda, človeku so západným spôsobom myslenia asi ako prvá napadne definícia: „Pravda je zhoda tvrdenia so skutočnosťou.“ To pre nás „západniarov“ znamená: Ak poviem: „Včera večer bol Janko Hraško s Aničkou Vrtinôžkovou v kine na rande“, je to pravda iba vtedy, ak to bolo naozaj včera, ak to bolo večer, ak tam boli aj Janko Hraško, aj Anička Vrtinôžková, ak to bolo v kine a ak to bolo skutočne rande. Ak čosi z toho neplatí, tak to nie je pravda. Zaujímajú nás fakty. A bodka. Človek Východu však vníma pravdu úplne ináč.

Náš biblista v seminári nám vravel, že ešte aj teraz, ak sa nám podarí zblížiť s nejakými tradičnými Židmi, Arabmi či kočovníkmi, a tí nás pozvú k sebe na hostinu, tak sa nám ľahko môže stať, že nám hostiteľ bude celý večer rozprávať príbehy so svojím otcom či dedom, ktorí zažili to a to. Na druhý deň sa od iných ľudí môžeme dozvedieť, že tento ich otec či dedo nikdy neopustili svoju dedinu. Ak by sme potom takémuto hostiteľovi začali vyčítať, že nás oklamal, pretože jeho otec či dedo neboli nikde, a teda to všetko, čo vám porozprával, nemohli zažiť, tak by sa na nás len nechápavo pozeral a možno by sa nakoniec opýtal: „Ty si fakt hlúpy alebo si len zo Západu?“ Pretože v tom všetkom, čo on celý večer

rozprával, nebol dôležitý jeho otec či dedo, mohol to byť pokojne niekto úplne iný – napríklad Aladin, Šeherezáda či kráľ Šalamún. Podstatná však bola „pravda“ – múdrosť, životná skúsenosť, niečo, čo prerastá jeden ľudský život a čo si u nich v rodine odovzdávajú z pokolenia na pokolenie. Pravda pre takéhoto človeka nie je v slovách, ale za nimi. Ponad ne. Pravda je čosi, čo sa prijíma rozumom i srdcom. Je to čosi, čo formuje život človeka.

Toto rozprávanie mi úplne zmenilo prístup k Svätému písmu. Áno, dôležité sú aj fakty, ale oveľa dôležitejšie je pre mňa to, čo ma Boh chce cez jednotlivé texty naučiť. Preto sa stále učím a stále sa snažím pripomínať samému sebe, že vtedy, keď otváram Bibliu, nechcem prioritne prijímať informácie. Chcem otvárať svoju myseľ, svoje srdce, celé svoje bytie pravde – živému Božiemu slovu, ktoré má moc premieňať ma. Často sa zvyknem modliť: „Svätý Duchu, príď a otvor moje uši, aby som počul, čo mi chceš povedať. Otvor moju myseľ, aby som pochopil to, čo budem počuť. Otvor moje srdce, aby som prijal to, čo pochopím, a aby som tým aj začal žiť.“

Keďže pre človeka Východu je pravdou niečo iné ako pre nás, pri vzniku posvätných kníh sa netrápili nejakými autorskými právami. Keďže kráľ Šalamún bol pre nich symbolom múdrosti, akosi automaticky mu pripísali také skvosty ako Knihu múdrosti či Pieseň piesní. Keďže nasledovníci proroka Izaiáša konali a prorokovali v tom istom Duchu a tým istým smerom, ako ich „vzor“, svoje proroctvá pripojili k jeho proroctvám. Ani žalmy nenapísal iba jeden autor – Dávid, ale to nikoho netrápi a bez problémov ich pripisujú jemu – tomu najväčšiemu „chváličovi“ Boha. Lebo toto sú pre nich nepodstatné pravdy. Pravda je niekde inde.

Mám veľmi rád tento príbeh: Jedného dňa išiel svätý František s bratom Leom z Ríma do Assisi. Každú chvíľu sa pri nich pristavovali autá a vodiči im ponúkali, že ich zvezú. Svätý František to však vždy odmietol s argumentom: „Nemôžeme ísť s vami autom, lebo sa veľmi ponáhľame.“ Takto to išlo až do večera a v bratovi Leovi to už poriadne vrelo. Keď to už nemohol vydržať, vykríkol na svätého Františka: „Ty asi nie si normálny. Ponáhľame sa do Assisi, autá nám zastavujú a chcú nás zviezť, a ty ich všetky odmietaš s argumentom, že sa ponáhľame. Ja tomu nerozumiem. Aký to má zmysel? Veď už dávno sme mohli byť doma.“ Svätý František sa naňho láskavo usmial a povedal: „Vieš, brat Leo, je pravdou, že sa ponáhľame. Aj to, že nás celý čas vo svojich pazúroch drží démon ponáhľania sa. Preto sa teraz musíme zastaviť a začať chváliť Boha, kým nás tento démon neopustí. Aj keby to malo byť do samého rána.“

Je tento príbeh pravdivý?

TOTO ROZPRÁVANIE MI ÚPLNE ZMENILO PRÍSTUP K SVÄTÉMU PÍSMU. ÁNO, DÔLEŽITÉ SÚ AJ FAKTY, ALE OVEĽA DÔLEŽITEJŠIE JE PRE MŇA TO, ČO MA BOH CHCE CEZ JEDNOTLIVÉ TEXTY NAUČIŤ.

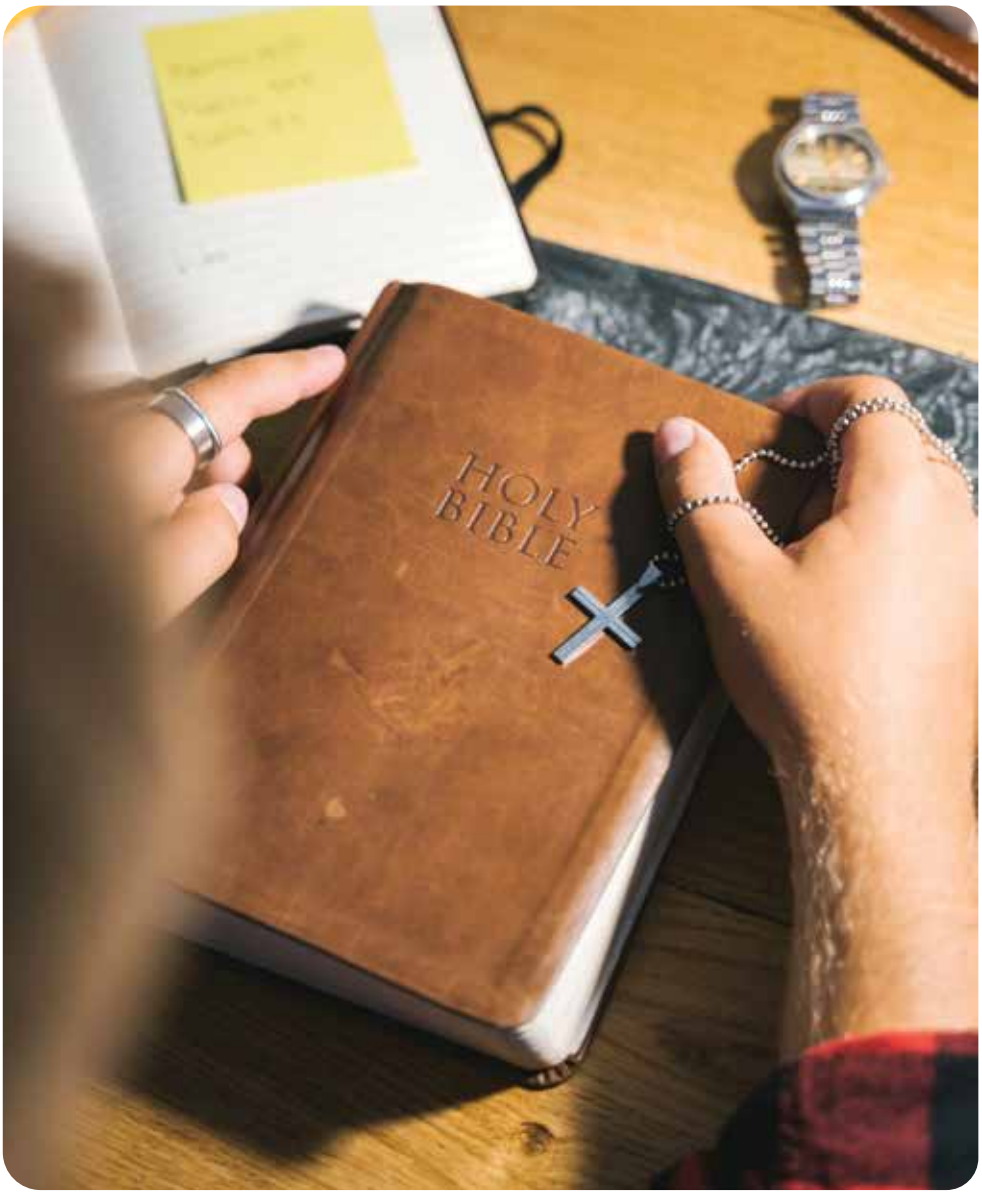

MIROSLAV DANCÁK

DRUHÝ KONŠTANTÍNOPOLSKÝ KONCIL (553)

V minulom čísle sme uviedli, že pápež pri príprave koncilu zistil, že bol podvedený. Píše o tom encykliku celému ľudu. Cisár prikázal uväzniť pápežových spolupracovníkov. Pápež na to reagoval tak, že exkomunikoval Teodora, Menasa a ďalších. Justinián opäť cúvne a exkomunikovaní prejavujú ľútosť. Pápež Wigilius uveril Justiniánovým uisteniam a vrátil sa do hlavného mesta.

Medzitým Ménas zomrel a jeho nástupca prijal chalcedónske vyznanie viery, podobne ako aj nový alexandrijský patriarcha. Ale pápežovi Wigiliusovi to nestačilo. Chcel uskutočniť rozsiahle konzultácie so západným episkopátom a mal v úmysle zvolať synodu biskupov. Cisár nesúhlasil. 5. mája 553 za prítomnosti 168 biskupov sa vo veľkej sále pri Chráme Božej múdrosti uskutočnilo otvorenie koncilu. Bol to veľmi zvláštny koncil; jeho výsledok – odsúdenie troch kapitol – bol už vopred stanovený. Nezúčastnil sa na ňom ani pápež, ktorý bol pritom prítomný v Konštantínopole, ani cisár, hoci tento koncil mal práve uzavrieť takmer desaťročné spory medzi nimi. Justinián odkladal zverejnenie zákonov v nádeji, že sa s pápežom zmieri. Ten sa však nemal v úmysle vzdať. Opäť začali prenasledovania, zatýkania ľudí z jeho okolia. Pápež, chorý, osamelý a vystavený krutým represiám, sa nakoniec zlomil.

8. decembra 553 odsúdil *Tri kapitoly*. Cisárovi to nestačilo. Prinútil chorého pápeža, aby vydal dokument *II. Constitutum*, v ktorom Vigilius podrobne zdôvodňuje svoje stanovisko. Až vtedy cisár súhlasil a povolil pápežovi návrat do Ríma. Pápež sa vrátiť nestihol. Zomrel na Sicílii 7. júna 555.

EXISTUJE OČISTEC?

Pokiaľ ide o očistec, nejde o stredoveký výmysel, hoci niektorí známi historici tvrdia opak. Tento pojem sa objavuje v dokumentoch koncilov v Lyone (1274) a vo Florencii (1439), ktoré potvrdil Tridentský koncil v polemike s protestantskou reformáciou. Náuku o očistení v posmrtnom živote, ktorú nájdeme aj v iných náboženstvách (staroveký Egypt, budhizmus, Platón, Vergílius), bola spoločným dedičstvom v textoch mnohých cirkevných otcov a kresťanských autorov prvých storočí, počnúc Origenom (3. storočie).

Podstatná je tu časť z Druhej knihy Machabejcov (12, 39 – 45). Po skončení boja Júda Makabejský zistil, že niektorí židovskí bojovníci, ktorí zahynuli, mali pod šatami sošky, ktoré ich mali chrániť – modly, čím porušili Desatoro. A predsa zahynuli z ušľachtilých pohnútok – v mene náboženstva a národa. Urobili zbierku, aby bola prinesená obeta zmierenia. Júdu k tomu podnietila myšlienka na vzkriesenie. „Veď keby sa nebol nádejal, že padlí raz budú vzkriesení, bolo by bývalo zbytočné a nerozumné modliť sa za mŕtvych.“ (2 Mach 12, 44)

Otvorené zostávajú otázky týkajúce sa prechodného stavu medzi smrťou a úplným vzkriesením. Po smrti človek vstupuje do večnosti a nekonečna. Je to chvíľa, v ktorej všetko prekračuje akékoľvek trvanie a priestorovosť. Preto sa diskusia o očistci nesmie viazať na konkrétne miesto ani čas.

V tomto svetle učí Katechizmus katolíckej cirkvi, opisujúc očistec takto: „Tí, čo zomierajú v Božej milosti a v priateľstve s Bohom, podstupujú po svojej smrti očisťovanie, aby dosiahli svätosť potrebnú na to, aby vošli do nebeskej radosti.“ (KKC 1030)

PAVOL BURDA

OLEJ A STRACH

Sväté tajomstvo, ktoré si v tomto (a nasledujúcom) čísle predstavíme, má nelichotivé atribúty. Okrem toho, že sa spája so smrťou (či umieraním), je na ňom „nános“ pohanského zmýšľania. Ak sa udeľuje chorému bez prítomnosti blízkych, ide o tajomstvo, ktorému ťažko rozumieť.

Hovoríme o pomazaní chorých, ktoré naša Cirkev pozná ako „tajomstvo svätého oleja“. Patrí medzi sväté tajomstvá uzdravenia. Kým zmierenie a pokánie je uzdravením duchovným; pomazanie olejom slúži na uzdravenie tela. Toto uzdravenie však neprichádza automaticky. Už sme v tejto rubrike spoznali, že v každom zo svätých tajomstiev koná Kristus. Ak sa pozrieme do evanjelií, nájdeme desiatky zázrakov – a polovica z nich sa týka uzdravenia ľudského tela. Od horúčky Petrovej svokry až po Malchusovo ucho. Z tohto pohľadu je zrejmé, že za Kristom prichádzali ľudia chorí – buď na duši, alebo na tele. Uzdravenia vykonané apoštolmi sú jasným dôkazom, že si Kristus svoju moc uzdravovať neodniesol so sebou. Napokon, pri odchode Spasiteľ vyhlásil, že aj tak ostáva so svojimi nasledovníkmi až do konca sveta (Mt 28, 20). Z príkazu apoštolom: „Chorých uzdravujte“ a pokynu sv. apoštola Jakuba zavolať si starších Cirkvi a prijať pomazanie olejom, sledujeme prax tohto sv. tajomstva.

Matériou pomazania chorých je posvätený olivový olej. Pomazanie sa udeľuje na čelo (sídlo myšlienok), päť zmyslov (oči, uši, nos, ústa, ruky) a nohy, ktoré človeka vedú cestami života. Takto sa človek obnovuje a duchovne uzdravuje. Hovorí sa o obnove po páde do hriechu a slabosti; všetky tieto miesta boli pomazané a očistené už pred krstom, no teraz sa nanovo očisťujú. Toto sväté tajomstvo môže (a má) prijať veriaci, ktorý sa pre chorobu (či starobu) priblížil ku koncu svojho pozemského putovania alebo sa ocitol v nebezpečenstve smrti (KKC 1514). Práve preto pomazanie chorých dostalo názov posledné. Kňaz stojaci nad lôžkom chorého pre mnohých znamená, že je koniec. Lenže slovo „posledné“ sa nevzťahuje na koniec života, ale na skutočnosť poradia (postupnosti). Prvým pomazaním bolo spomenuté pomazanie pred krstom; druhé bolo počas myropomazania; a toto pomazanie je posledné sväté tajomstvo, ktoré sa vykonáva týmto spôsobom (pomazaním). Je teda „posledné“, pretože ďalšie sv. tajomstvo, pri ktorom sa maže, neexistuje. Pomazanie predpokladá prítomnosť siedmich kňazov.

ADRIANA ČOVANOVÁ

KÚZLO ANTIKVARIÁTOV

Odmalička mám rada antikvariáty. Boli vlastne jediným miestom, kde som cítila príjemný dotyk histórie, ktorú som inak v láske nemala. V architektúre, fotografiách, dizajne na mňa pôsobila ponuro, smutno, ako niečo, čo je zaprášené a dávno mŕtve.

V antikvariátoch práve naopak – v nich bola história kulisou, v ktorej sa dalo hrať, bádať, objavovať... Do antikvariátu totiž človek málokedy prichádza s presným plánom. Vstupuje sem, lebo hľadá knihu, ktorá sa už nevydáva, alebo zháňa kúsok do svojej zbierky, alebo len chce nájsť niečo za málo peňazí, málokedy však s jasnou predstavou, ktorá sa naplní.

Antikvariáty neponúkajú istotu, ponúkajú príbeh a zážitok. Na internete kliknete na knihu a o pár hodín ju máte doma, kníhkupectvá žiaria farbami a vôňou nových, nedotknutých kníh, ktoré čakajú na svojich čitateľov, knihy v antikvariátoch sú však iné. Majú už časť života za sebou. Neponúkajú sa hlučnou reklamou, nekričia ostrými farbami, aby ste si ich všimli, nie sú dokonalo nasvietené ani nijako zvlášť nadizajnované. Nevoňajú novotou, skôr opačne – majú vyblednutý obal, natrhnutú stránku, možno v nich uvidíte pečiatku knižnice, poznámky na okraji či atramentové venovanie neznámemu priateľovi alebo dávnej láske. A možno v nich nájdete ústrižok novín, zabudnutý účet či starú pohľadnicu ako záložku. V antikvariáte si totiž nekupujete iba knihu, kupujete si aj kúsok človeka, ktorý ju držal v rukách kedysi. Jedným z najstarších u nás je antikvariát Steiner pod Michalskou bránou v centre Bratislavy. Jeho história je mimoriadne konkrétna a *genius loci* hmatateľný. Prežil monarchiu, vojny, arizáciu aj režim, ktorý súkromnému podnikaniu neprial. Keď doň vstupujem, všetko toto sa mi objavuje pred očami ako film. Interiér je príjemný a plný kníh, fotografií, máp. Po nemecky hovoriaca pani si necháva zabaliť asi desať publikácií a oči jej žiaria radosťou. Antikvárka Zuzana Černeková sa jej s úsmevom venuje a zároveň pokojne odpovedá aj na otázky ostatných zákazníkov. S pôvodnými majiteľmi má priame spojenie – Selma Steinerová, ktorej rodine antikvariát patril, bola jej profesijnou „krstnou“ mamou.

Pani Černeková, história vášho antikvariátu je tak trocha históriou samotného mesta – príbehom kultúry, židovskej komunity, vojny, totality... Prezradíte, ktorá časť tohto príbehu vás osobne najviac zasahuje?

Pri začiatkoch antikvariátu Steiner stála žena. Josephine Königová otvorila v roku 1847 malý antikvariát s požičovňou kníh. O rok neskôr sa vydala za Sigmunda Steinera, ktorý v jeho vedení pokračoval pod vlastným menom. Zaujímavé je, že aj o obnovenie antikvariátu po nežnej revolúcii sa zaslúžili dve ženy a žena ho vedie dodnes. V našom remesle, v ktorom som sa tradične stretávala najmä s mužmi, je to pekná kontinuita.

Históriu antikvariátu zásadne poznačila arizácia. V roku 1942 ho prevzal spisovateľ Ľudo Ondrejov. Pôvodných majiteľov spočiatku nechal v obchode pracovať, pretože jeho chod závisel od ich znalostí a skúseností. Následne však úradom oznámil, že ich už nepotrebuje, a žiadal ich deportovanie. Za týmito slovami však boli konkrétni ľudia a ich tragické osudy. Sám sa práci v antikvariáte nevenoval, zaujímali ho predovšetkým príjmy z obchodu.

Po vojne, najmenej do roku 1951, obchod pod názvom Steiner ešte fungoval, potom sa jeho stopa na dlhé desaťročia stráca. Nová kapitola sa začala v roku 1991, keď sa dve kolegyne zo štátnych antikvariátov rozhodli obnoviť jeho tradíciu. Boli to Selma Steinerová, neter posledného majiteľa spred arizácie, a moja mama Dagmar Ložeková.

Antikvariát nie je iba romantická kulisa minulosti. Musí si zachovať svoj charakter, ale musí fungovať aj trocha trhovo. Ako sa vám darí v dobe elektronických kníh, internetových predajov a *Bookbotov*, kde môže staré knihy predávať *de facto* každý, kto vypratáva byt po babke?

Služby na online masový predaj použitých kníh majú svoje miesto. Je to pohodlný spôsob, ako vrátiť bežné knihy do čitateľského obehu. Pri staršej tlači, grafickom liste alebo knihe s venovaním však samotný názov a fotografia nestačia. Zákazníka zaujíma, o ktoré vydanie ide, či je exemplár úplný, čo sa zachovalo v pôvodnej podobe a čím je práve tento kus výnimočný. Tu sa začína práca antikvára. Pri starých knihách sa často nedá jednoducho naskenovať čiarový kód a priradiť titul. Treba určiť vydanie a datovanie, rozlíšiť mediryt od oceľorytu, prečítať venovanie, skontrolovať poradie grafík alebo presne, no citlivo opísať chýbajúce časti. Každý exemplár vnímame ako osobitý predmet s vlastným príbehom. Našou úlohou je zistiť o ňom čo najviac a podať tieto informácie tak, aby kupujúci vedel, čo si odnáša.

Objavila sa u vás nejaká mimoriadna kniha, pri ktorej sa vám doslova zatajil dych, keď sa vám dostala do rúk? A ako vlastne sa k vám knihy dostávajú?

Knihy sa k nám dostávajú primárne od súkromných osôb, dedičstvá, rozpúšťanie zberateľských knižníc, menšie predaje od ľudí, ktorí si triedia svoje domáce knižnice a sú radi, že ich knihy môžu priniesť potešenie ďalším čitateľom. Väčšinou ich ľudia k nám prinesú, pri väčších celkoch ideme priamo vyberať k nim domov.

Stáva sa vám, že sa s niektorou knihou či grafikou lúčite ťažko, keď si ju niekto kúpi?

Ja sama nie som zberateľka. To je azda moja výhoda. Mama ma odmalička učila knihy prečítať a posunúť ďalej. Pri niektorých grafických listoch sa mi však lúči ťažšie. Mám osobitnú slabosť pre staré rytiny Bratislavy. Niektoré sa objavujú len mimoriadne zriedkavo, iné ma očaria krásou vyobrazenia mesta, precíznosťou detailov či pôvabným kolorovaním.

Vnímate rozdiel v tom, čo ľudia hľadali v antikvariáte pred dvadsiatimi rokmi a čo hľadajú dnes?

Za viac ako tridsať rokov novodobej existencie nášho antikvariátu pozorujeme, ako sa záujem zberateľov mení vo vlnách. Knihy, ktoré kedysi nemali takmer žiadnu trhovú hodnotu, sú dnes vyhľadávané. Príkladom je tvorba slovenskej katolíckej moderny, pri ktorej zberatelia čoraz viac oceňujú aj typografickú a výtvarnú stránku. Mnohé tieto knihy vychádzali v nízkych nákladoch, zachovalo sa z nich pomerne málo exemplárov a neraz nesú vlastnoručný podpis autora.

Celý rozhovor s pani Černekovou si môžete prečítať na našom webe:

https://casopisslovo.sk/kultura/kuzlo-antikvariatov/

ADRIANA ČOVANOVÁ

ZA SLOVAMI

HĽADÁ ČLOVEKA

Privítala ma úsmevom, objatím a konštatovaním, že som sa po tých viac ako dvadsiatich rokoch, čo sme sa nevideli, vôbec nezmenila. Chcela som jej povedať to isté. Je totiž úplne jedno, či počúvate pani profesorku Danielu Slančovú na prednáške, či u nej robíte skúšku, alebo s ňou sedíte v kaviarni, stále je rovnaká. Autentická, priateľská, s temperamentom a radosťou v očiach. Popritom uznávaná profesionálka, emeritná profesorka v oblasti filológie, odborníčka na štylistiku, výskum detskej reči a sociolingvistiku.

V slovenskej jazykovede ste pojem a vaše meno pozná každý, kto sa kedy slovenskému jazyku venoval. Vaši žiaci poznajú aj vašu prívetivosť, bezprostrednosť a profesionalitu – neviem, či by sa našiel študent, ktorý by vás nemal rád. Ak by ste mali odhaliť aj svoju súkromnú tvár, čo by ste o sebe povedali?

Môj život sa vyvíjal vždy iným smerom, ako som si naplánovala, no vždy v dobrom. 😊 Mám tendenciu byť stála, takže ako som v roku 1971 nastúpila na štúdium na Filozofickú fakultu vtedajšej UPJŠ v Prešove, odišla som z nej až v roku 2023 do dôchodku a dodnes s ňou spolupracujem na projektoch, a robím, čo ma baví. Už 55 rokov. V súkromnom živote to mám podobne – mala som dve veľké lásky, za tú druhú som sa vydala a na budúci rok oslávime 50. výročie sobáša. Máme dve dcéry, staršia Terezka pôsobí na Fakulte športu Prešovskej univerzity, mladšia Barborka sa venuje ekonómii a IT, máme dve vnučky a ročného vnúčika. A ak by som mala spomenúť záľuby, tak už vyše 30 rokov zbieram vrecúškový cukor a teraz, keď som na dôchodku, mám konečne čas roztriediť si ho. Zaviedla som si naň aj excelovskú tabuľku, kde mám každý kúsok zaznačený, opísaný a je veľmi zaujímavé sledovať, ako táto úžitková grafika odrážala spoločnosť – sú tam zobrazení napríklad politici, ktorí už dnes nie sú, firmy, ktoré zanikli, ale aj spoločnosti, ktoré existujú a stále sa vyvíjajú. Ďalšou mojou veľkou záľubou je háčkovanie. Kedysi som veľmi veľa štrikovala, šila som pre deti aj pre manžela, dnes si podľa vzorov, ktoré predáva jedna pani z Južnej Ameriky na internete, háčkujem svoje – ja to nazývam – popkultúrne idoly: Annu zo Zeleného domu, Rómea a Júliu, postavy z kníh, ale mám napríklad aj Coco Chanel, Fredieho Mercuryho, Charlieho Chaplina, spolu asi tridsať bábik. No a treťou mojou veľkou vášňou je maľovanie. Už asi 15 rokov chodím na výtvarný odbor na ZUŠ-ku.

Ako ste spomínali, život vás odviedol vždy inam, ako ste chceli. Mohli ste byť krasokorčuliarkou, skončili ste ako lingvistka. Túžili ste sa učiť po francúzsky, dostali ste sa do triedy, kde sa učila angličtina. Plánovali ste študovať latinčinu, pre neotvorený odbor ste nastúpili na štúdium slovenčiny. Chceli ste sa zamerať na literatúru, ostal vám jazyk. Páčila sa vám fonetika, zakotvili ste pri štylistike a sociolingvistike. Všetko je však v poriadku a ste spokojná. V čom má pre vás čaro jazyk ako taký a sociolingvistika zvlášť?

Keď som študovala, dostávala som veľmi silné základy štrukturalistickej jazykovedy, teda učili nás systém jazyka, ale ja som už vtedy cítila, že mi za tým chýba človek. Zaujímalo ma, ako jazyk skutočne funguje v komunikácii, ako sa mení z myšlienky na zvuk alebo písmo. Pamätám si jedného lingvistu, ktorý povedal, že ak si predstavíme, že človek prostým pohybom jazyka a pier dokáže vyjadriť všetky svoje myšlienky, zámery, ciele, je to naozajstný zázrak. A toto sa mi veľmi páčilo. Sociolingvistika je skúmanie jazyka v spoločenskom prostredí – inú podobu jazyka totiž používame, keď sa rozprávame s deťmi, inú s partnerom, s učiteľom, inú používa kňaz, keď sa rozpráva s veriacimi... Sme to stále my, no náš jazyk sa prispôsobuje situácii, v ktorej sa nachádzame.

V texte aj na sociálnych sieťach chce človek občas pôsobiť inak, než aký v skutočnosti je. Má sociolingvistika nástroje, ako odhaliť túto „pretvárku“? Dokážete vy ako profesionálka odhadnúť z napísaného textu vek, sociálny status či dokonca náladu človeka?

Relatívne ľahko je odhadnúť emócie. Buď reálne, alebo i predstierané emócie priazne, nevraživosti, niekedy až nenávisti. Vidíme to na úrovni jednotlivých slov, ale aj na stavbe vety, na tom, na čom je položený dôraz. Samozrejme, čím je slovná zásoba širšia, tým je človek vzdelanejší alebo as-

poň sčítanejší. Na základe slov, ktoré používa, a spôsobu, akým sa vyjadruje, možno odhaliť aj jeho vek či vzdelanie. Robila som so študentmi cvičenie, v ktorom mali na základe listu odhadnúť typ pisateľa. Podľa motívov a direktívneho štýlu vyjadrovania až 80 % študentov správne odhadlo, že ide o učiteľku. Koniec koncov, s tým robí aj forenzná lingvistika, ktorá má vypracované presné štatistické postupy, ako odhaliť autorstvo, plagiátorstvo a podobne.

Čo poviete na smajlíky, emoji, GIF-y v písanom texte? Sme vďaka nim úspornejší a priamejší alebo len lenivejší?

Ja sama ich používam a zisťujem, že bez nich už neviem napísať ani jeden mejl. 😊 Vyjadriť emóciu slovami je pomerne náročné, zaberie to veľa miesta a musíte sa istým spôsobom odhaliť. Človek, navyše, veľa podnetov vníma vizuálne, takže ak niečo napíšete a pridáte k tomu smajlík, implicitne vyjadríte veľa bez toho, aby ste použili veľa slov. Takže vám to na jednej strane uľahčuje a na druhej zjemňuje komunikáciu. Ak sa vám zdá niečo príliš ostré, pridáte smajlík, aby príjemca vedel, že to až tak tvrdo nemyslíte. A niekedy pridáte úsmev alebo kvietok na koniec správy namiesto podpisu, je to akoby vaša značka. Čiže ja nemám nič proti smajlíkom, samozrejme, ak sa používajú s mierou. Ak je ich tam dvadsaťpäť, je to už cez čiaru.

Na weboch a sociálnych sieťach dnes víťazí skratkovitosť, rýchlosť a vizuálnosť. Video musí zaujať do troch sekúnd, nadpis musí byť „klikateľný", text čo najstručnejší. Dokážeme ešte udržať istú jazykovú úroveň bez toho, aby sme čitateľa nudili?

Na rozdiel od smajlíkov ma toto veľmi mrzí. Stále si však myslím, že sú ľudia – aj v mladej generácii –, ktorí ocenia dobre napísaný text, a ten sa nestratí. Vždy budú ľudia, ktorí budú takéto texty potrebovať a ktorým kvalitné texty pomôžu. Osobne vidím v tej dnešnej skratkovitosti a počte klikov istú úžitkovosť (použiť a zahodiť), ale aj možnosť manipulácie. Viete, ak nemáte vysvetlený kontext a idete len po titulkoch, vytvoríte si nesprávny názor bez hĺbky, čo je podľa mňa skutočne nebezpečné. A po tretie, vnímam, že často nerozumieme skratkám a nevieme ich rozlúštiť. To už síce nie je nebezpečné, no v podstate dostávame informáciu, ktorá je pre nás nulová.

Ak by ste mohli dať tri základné štylistické rady človeku, ktorý píše texty pre širokú verejnosť, ktoré by to boli?

Po prvé, musí ovládať tému. To nie je nič nové, už starí Rimania hovorili: „Drž sa veci a slová ti prídu samy." Niekedy až žasnem nad tým, ako človek tému neovláda a zapĺňa priestor prázdnymi vetami, doslova balastom. Jednou zo základných zásad efektívnej komunikácie je aj množstvo podávaných informácií, príliš málo informácií nezaujme, ak je ich príliš veľa, človek vypne a prestane ich vnímať. A treťou zásadou, na ktorej by som ešte stále bazírovala, je aspoň elementárna jazyková správnosť a dodržiavanie spisovnej normy.

Dlhé roky ste sa venovali výskumu detskej reči. Zachytávali ste za tie roky rozdiely? Učia sa dnešné deti, ktoré už vyrastajú na tabletoch a rozprávkach v angličtine, hovoriť inak než generácie pred nimi?

Myslím si, že sa neučia inak, proces osvojovania si reči je rovnaký, len prostriedky sú iné. Stále je tam rečové prostredie, ktoré dieťa obklopuje, stále je tam reč orientovaná na dieťa. Robili sa výskumy v možno sto jazykoch sve-

ta a zistilo sa, že reč, ktorou sa rodičia rozprávajú s deťmi, je všade veľmi podobná – je zjednodušená, emocionálna, používa špecifické slová, krátke vety. Ako dieťa rastie, dostáva sa k elektronickým zariadeniam, tomu sa nedá zabrániť, no existuje niečo, čo sa nazýva kultúrny kapitál. Ak dieťa vidí doma knižnicu, ak vidí, ako rodičia čítajú, ako používajú mobil, preberá zvyky svojho okolia. Momentálne tvoríme lexikálne normy pre deti od troch do siedmich rokov a robíme k tomu výskum na základe obrázkového testu a dotazníka pre rodičov, kde sa pýtame, aké médiá deti pozerajú, čo pozerajú, aké majú čitateľské praktiky, koľko majú kníh a podobne. A na tej pomerne širokej vzorke 1 400 detí v rámci celého Slovenska sme zistili, že deti, ktoré majú silné kultúrne zázemie, aj bez ohľadu na čas, ktorý strávia na mobile či tablete, skórovali v lexikálnych testoch veľmi vysoko. Problémom sú však deti, ktoré toto zázemie nemajú, pre ne sú tie mobily či tablety skutočne nebezpečné.

Asi nám nepoviete nič nové, ale aké máme možnosti kultivovať jazykový prejav detí a tínedžerov?

Tým spomínaným kultúrnym kapitálom – čítať deťom rozprávky, ponúkať im knihy, rozprávať sa s nimi, brávať ich do divadla. To sa nestratí, to sa nemôže stratiť a uvidíte to na ich vzdelanosti a kultivovanom prejave.

Ako dlho vám trvalo, kým ste sa naučili čítať knihu či článok v časopise tak, aby ste v duchu neopravovali štylistiku a neanalyzovali vety? Alebo to robíte podvedome stále? 😊

Ja som veľmi vďačný, zážitkový čitateľ. Ak je to v norme, zabúdam vnímať chyby a iba si v duchu poviem, že je to dobre napísané. Ak je to však napísané zle alebo je v texte veľa chýb, znervózňuje ma to. Poviem príklad. Rada čítam spisovateľku Julie Caplinovú a jej sériu *Romantické úteky*. Jednou z posledných bola *Vianoce na Manhattane* a podľa mňa to robila umelá inteligencia a nebol to preklad z angličtiny, ale z češtiny. Bolo tam toľko interferencií a neskontrolovaného textu, až ma to rozčúlilo. Bola to z hľadiska jazyka jedna z najhorších kníh, akú som čítala. Na druhej strane, rada čítam detektívky Rowlingovej, ktorá píše pod pseudonymom Galbraith, a tam musím obdivovať jednak spisovateľku, jednak prekladateľskú prácu, pretože sa to číta krásne. Takže nie, nikdy úplne vypnúť neviem.

Celý rozhovor si môžete prečítať na našom webe:

https://casopisslovo.sk/rozhovor/za-slovami-hlada-cloveka/

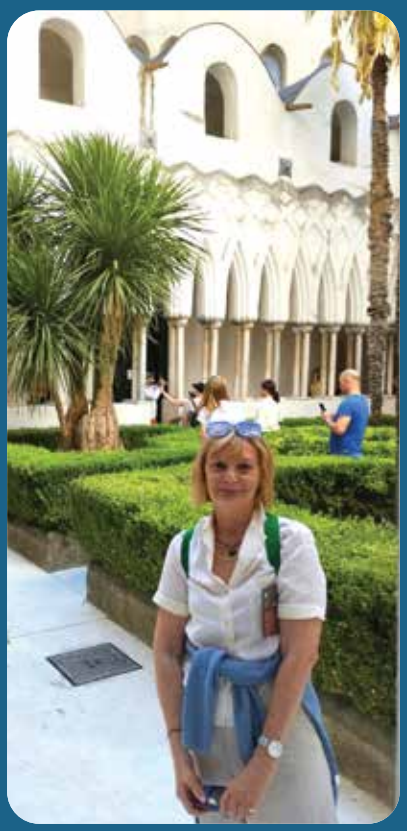

DANIEL ČERNÝ

FULTON SHEEN A GRÉCKOKATOLÍCI

Práve na stránkach časopisu Slovo sa v roku 2005 objavil článok s názvom *Biskup Fulton J. Sheen – veľký priateľ gréckokatolíkov*. Jeho nedávne blahorečenie (24. septembra 2026) je vhodnou príležitosťou pripomenúť si, akú úlohu zohral tento novodobý svätec v živote našich gréckokatolíckych bratov a sestier v Spojených štátoch amerických.

Biskup Sheen (1895 – 1979) je dodnes živý v pamäti mnohých amerických katolíkov staršej generácie ako ten, kvôli ktorému sa každý týždeň tešili na televízne vysielanie. Správne pochopil nielen význam moderných komunikačných prostriedkov svojej doby, ale predovšetkým to, že vieru treba ohlasovať, vysvetľovať a upevňovať, a to v jazyku, ktorému ľudia rozumejú. Najprv v rádiu a neskôr v televízii pomáhal katolíkom rásť vo viere. Za svoj program dostal aj cenu *Emmy*. Finančné odmeny z televízie venoval misiám. Bol talentovaným rečníkom, a preto si ho obľúbili aj mnohí gréckokatolíci.

Už v novembri 1946 bol, ešte ako kňaz, slávnostným kazateľom na biskupskej vysviacke gréckokatolíckeho biskupa – koadjutora pre Pittsburgh, vladyku Daniela Ivanča.

Jeho známa fotografia v kolekcii byzantských liturgických rúch pochádza z najväčšej slávnosti amerických gréckokatolíkov – z odpustu na počesť Matky ustavičnej pomoci na Mount Saint Macrina v pennsylvánskom Uniontowne. Hoci jeho úloha bola hlavne kazateľská, chcel sa byzantskú liturgiu úprimne naučiť. V priebehu roka 1954 tak už ako biskup často navštevoval gréckokatolícky Chrám sv. Eliáša v Brooklyne. Vtedajší správca farnosti mal priateľa, profesionálneho hráča bejzbalového tímu St. Louis Cardinals (Kardináli St. Louis). Ten bol raz so spoluhráčmi prítomný v chráme na liturgii, ktorú slávil Sheen. Noviny na druhý deň s humorom napísali: „Biskup Sheen a sedem kardinálov v Chráme sv. Eliáša."

Historický moment biskupa Sheena nastal v septembri 1955 ako vyvrcholenie púte amerických gréckokatolíkov na pútnickom mieste sestier baziliánok. Na ich čele stál vtedy biskup Nicholas Elko. Bolo to prvýkrát, čo bola archijerejská liturgia slávená s pápežským dovolením v angličtine. Mnohí veriaci už cirkevnoslovansky nerozumeli.

Táto veľkolepá slávnosť, na ktorej bolo odhadom podľa vtedajšej tlače 80 000 – 100 000 veriacich, poslúžila predovšetkým zámeru biskupa Elka ukázať gréckokatolíkov ako súčasť Americkej cirkvi. Nie ako geto prisťahovalcov, ale ako Cirkev, ktorá je súčasťou amerického života. Táto myšlienka inkulturácie akoby objímala misiu sv. Cyrila a Metoda, ktorá

HISTORICKÝ MOMENT BISKUPA SHEENA NASTAL V SEPTEMBRI 1955 AKO VYVRCHOLENIE PÚTE AMERICKÝCH GRÉCKOKATOLÍKOV NA PÚTNICKOM MIESTE SESTIER BAZILIÁNOK.

sa u nás uskutočnila viac ako tisícročie predtým. Oficiálne schválenie božskej liturgie po anglicky prišlo až v roku 1964. Liturgia s biskupom Sheenom to však určite napomohla.

Pre biskupa Sheena mala liturgia ešte jeden výnimočný rozmer. Jej slávením sa ešte viac zjednocoval s prenasledovanou Cirkvou za železnou oponou. Čaša na pamätnej liturgii patrila kedysi pravoslávnej katedrále v Petrohrade a biskup Sheen ju denne používal. Rovnako ručný kríž, ktorý mal na fotkách, bol navrhnutý cárskym striebrotepcom ešte v devätnástom storočí. Náprsný kríž patril pravoslávnemu arcibiskupovi, ktorý zachránil kríž i seba útekom do Švajčiarska, odkiaľ sa kríž dostal k biskupovi Sheenovi.

Biskup Sheen zabezpečil prenos liturgie a homílie cez rádia *Free Europe* a *Voice of America* aj do krajín za železnou oponou. Jeho posolstvom bolo: „Nechceme vás zničiť. Modlíme sa za vašu slobodu!“ To bolo silné predovšetkým pre prenasledovaných gréckokatolíkov. Niektorí ho nazývajú aj novým Zlatoústym.

Archijerejská liturgia slávená parmským vladykom Róbertom Piptom po slávnosti blahorečenia v Peorii, kde sú biskupove ostatky, tak bola nielen výrazom radosti nad novým svätcom Ameriky, ale aj poďakovaním gréckokatolíkov za biskupa, ktorý vlastným príkladom ukázal, že pevnou súčasťou katolíkov Ameriky sú aj naši gréckokatolíci. Blahoslavený Fulton J. Sheen, pros Boha za nás!

MARCELA ŠKULTÉTYOVÁ

VĎAČNOSŤ

Stojím na zástavke, oproti mne kráča bývalá klientka. Dávno som ju nevidela, pýtam sa, ako sa má. Opatruje svojho brata so sklerózou multiplex. „A váš priateľ?“ Zomrel. Som zaskočená a je mi smutno aj za ňu. Niekedy dávno zanechala zamestnanie, aby sa mohla starať o svoju mamu so sklerózou multiplex. Tak sme sa aj zoznámili.

Mamka napriek všetkej jej starostlivosti bola v depresívnom stave. Vozila ju ku mne na vozíčku. Keď jej zomrela, zostal chorý otec, o ktorého sa starala. Keď pochovala aj toho, bratov stav sa zhoršil natoľko, že potreboval jej opateru on. Nemala čas na osobný život. Ale život jej priniesol priateľa. Nezobrali sa, tak už to dnes chodí, ani bývať spolu nemohli. Občas som ju stretla, pekne oblečenú: „Idem k priateľovi.“ Všetko sa skončilo, je to už skoro dva roky. „Ale viete, mnohí nepoznali lásku vôbec a ja áno. A som za to vďačná.“ Prekvapuje ma jej nezvyklý postoj a pohľad na vec.

Vďačnosť... Odborníci si už dávnejšie začali všímať vplyv tejto emócie na zdravie. Experimentálne potvrdili, že „praktizovanie“ vďačnosti zvyšuje odolnosť človeka proti infekciám, skracuje čas liečby, zlepšuje stav srdcovo-cievnej sústavy, znižuje depresiu. A to nie sú zanedbateľné skutočnosti.

Sme rôzni a naše vnímanie sveta určuje do značnej miery naša povaha. Niektorí máme k vďačnosti bližšie, iní – s černejším pohľadom na svet – to majú zložitejšie. Ale vďačnosť nevyžaduje byť radostný, vďačnosť sa začína v hlave.

Je mnoho vecí, ktoré berieme ako samozrejmosť, pritom samozrejmosťou nie sú. Často vidíme hlavne to, čo iní majú a my nie. Na začiatok to chce nájsť veci, ktoré na rozdiel od druhých máme. Okrem zdravia sú to často drobnosti, ktoré si človek vôbec neuvedomuje.

Ak sa chceme naučiť byť vďační (a my na to máme aj adresáta), chce to systematickosť. Najistejší spôsob je naučiť sa každý večer bilancovať deň a zameriavať sa na to dobré, čo sme prežili a čo máme. Uvedomiť si, že to nie je samozrejmosť, že sú to dary, ktoré dostávame, a naša vďačnosť je to najmenej, čím sa revanšujeme.

Nezaobíde sa to bez zmeny uhla pohľadu. Raz som už o tom písala. Moja neter obdivovala krásny výhľad z ich nového domu, jej manžel druhým smerom smutne pozeral, čo ešte treba dorobiť. Každá vec má rub i líce, a to líce je najdôležitejšie. Aj moja klientka musela zmeniť uhol pohľadu, aby namiesto lamentovania dospela k vďačnosti. To, že sa zameriame na pozitívnu stránku veci, nezmení skutočnosť, ale presvieti jej prípadnú temnú stránku a pomôže nám zvládať ju.

Na zmeny je potrebná energia a tú nám dáva motivácia. Ak je výsledok nášho snaženia príťažlivý, zvyšuje sa motivácia, schopnosť vynaložiť energiu na dosiahnutie cieľa. Ak si študent stanoví za cieľ štúdium v zahraničí, dokáže vynaložiť značné úsilie na naučenie sa cudzieho jazyka, aby uspel. Ak si uvedomíme, že vďačnosťou sa upevňuje naše telesné i duševné zdravie, bude jednoduchšie viac sa o ňu usilovať. A nemusíme nikam chodiť, nepotrebujeme trénera. Stačí si každý večer pred spaním zbilancovať deň.

MARTIN JAVOR

SLOVENSKÁ JEDNOTA

SOKOL V SEVERNEJ AMERIKE

Naši vysťahovalci ďaleko za morom rýchlo pochopili, že bez svojich vlastných katolíckych organizácií ich národné i náboženské cítenie pominie. Preto veľmi rýchlo zakladali organizácie – Prvá katolícka slovenská jednota a Rímsko - a gréckokatolícka telocvičná slovenská jednota Sokol. Katolícky Sokol vznikol v roku 1905. Mala byť založená sokolská organizácia, do ktorej mali na rozdiel od iných patriť len katolíci, a to nielen rímskeho, ale aj gréckeho rítu. Heslom organizácie už od roku 1905 bolo „Za Boha a národ“.

Od začiatku bol slovenský katolícky Sokol aj poisťovacou spoločnosťou. Založením Rímsko- a gréckokatolíckej telocvičnej slovenskej jednoty Sokol, ako znel jej prvý oficiálny názov, získal Slovák – katolík organizáciu, ktorá mu zabezpečovala okrem zaujímavého životného poistenia aj možnosť bohatého kultúrneho a športového vyžitia.

Katolícky Sokol sa vyznamenal predovšetkým v ťažkých časoch prvej svetovej vojny. V pomoci slovenským vojakom – sokolom sa vyznamenali členky slovenského katolíckeho Sokola. Medzi nimi vynikala Zuzana Klamárová, zakladateľka Československého červeného kríža v Amerike. Ten sa jej podarilo založiť v lete 1917.

Najväčšou akciou slovenského katolíckeho Sokola v medzivojnovom období bola prvá púť amerických Slovákov do Ríma v roku 1925. Audienciu u pápeža vybavil pre slovenských pútnikov z USA spišský biskup Ján Vojtaššák, ktorý prišiel do Ríma zo Slovenska. Biskup Ján Vojtaššák sa prihovoril americkým Slovákom na večeri hneď prvý deň

v Ríme: „Nedopriali mi príležitosť stretnúť sa s vami, americkými Slovákmi, tam za morom vo vašej novej vlasti, preto som prišiel tuná do Ríma, sídla kresťanstva, aby som k vám čím skôr mohol prehovoriť.“ Ešte pred audienciou, vo štvrtok ráno 10. júla 1925, slúžil Ján Vojtaššák biskupskú svätú omšu v Bazilike sv. Klementa.

Audiencia s pápežom sa uskutočnila v piatok, 11 júla. „Audiencia bola privátna, takže do miestnosti, v ktorej boli sme my americkí Slováci s biskupom na čele, nemal prístup žiaden iný. Svätý Otec prehovoril k nám po nemecky a čakal, dokiaľ osvp. biskup nám to nepretlmočil po slovensky. Dostali sme pápežské požehnanie, pobozkali sme mu prsteň svätopeterský, dostali sme na pamiatku metal Jubilejného roku a takto skončila sa naša audiencia u Svätého Otca.“ Pápež vo svojej reči ďakoval americkým Slovákom, že sa podujali na takú dlhú cestu a prišli ako „verné dietky navštíviť kolísku viery“. Zdôraznil vernosť dedičstvu otcov a viere, ktorú priniesli sv. apoštoli Cyril a Metod. „Nakazoval nám, aby sme odniesli z Ríma jeho pozdrav všetkým našim krajanom v Amerike a aby sme aj týchto povzbudzovali k horlivosti na našu svätú vieru.“ 16. júla 1925 pútnici odcestovali vlakom z Ríma na Slovensko a po krátkom pobyte naspäť do Ameriky.

SAMUEL KOLESÁR

NAJLEPŠIA INVESTÍCIA

O nehnuteľnostiach sa niekedy hovorí takmer ako o finančnom perpetuum mobile. Investor kúpi byt na hypotéku, nájomník ju bude splácať a on bohatnúť na raste jeho ceny. Je na tom čosi pravdy. Aj keď do bytu za 100-tisíc eur vloží len 20-tisíc vlastných prostriedkov a 80-tisíc si požičia, prípadný rast ceny sa počíta z celej hodnoty bytu. Ak zdražie za rok o desať percent, získal na papieri desaťtisíc. A ak príjem z prenájmu ako-tak pokryje splátku hypotéky a prípadné opravy, za rok zhodnotil majetok o 50 percent. Kto by to nechcel?

Lenže takáto finančná páka má aj svoje riziká. Ak cena nerastie alebo – ešte horšie – klesá, rovnakých desaťtisíc stratí. Teda polovicu vkladu. Navyše, pákový efekt existuje aj pri investovaní do iných aktív – akcií, komodít či rôznych finančných derivátov –, ktoré môžu rásť na hodnote ešte rýchlejšie než slovenské nehnuteľnosti. Tie teda nie sú zázračnou investíciou. Majú však jednu osobitnú vlastnosť. Banky sú ochotné bežnému človeku požičať na ich kúpu veľa peňazí, na dlhý čas a za relatívne priaznivých podmienok. A ak nemá vlastné bývanie, byt môže dávať ešte väčší zmysel. Nekupuje si len investíciu, ale aj strechu nad hlavou. Pozitívom je aj to, že slovenské nehnuteľnosti zatiaľ nepoznajú dlhšie obdobie poklesu cien. A okrem toho, používanie finančnej páky je pri iných aktívach možno ešte rizikovejšie, keďže im ľudia tak dobre nerozumejú.

Nájsť „najvýnosnejšie aktívum“ však nakoniec nie je až také podstatné. Dobrá investícia je najmä tá, ktorej človek naozaj rozumie. Niekto pozná nehnuteľnosti, iný firmy a akcie, ďalší investuje do vlastného vzdelania. Najistejším odporúčaním je nesedieť na zadku. Veď ani v podobenstve o talentoch nechce pán od sluhov finančné výkazy, ale vidieť, že sa snažili dobre využiť to, čo im zveril.

MICHAL STUĽAK

ROVNICA

Začiatkom dvadsiateho storočia podnikol Ernest Shackleton imperiálnu transantarktickú výpravu, ktorej cieľom bol prvý pozemný prechod Antarktídy. Jeho cesta však nikdy nemala dosiahnuť svoj cieľ. Zakrátko po vyplávaní 28 námorníkov uviazlo na desať mesiacov v pasci z ľadu, ktorý ich loď 21. decembra 1915 napokon rozdrvil a poslal ku dnu. Pomocou záchranných člnov sa posádka dostala na Sloní ostrov. Odtiaľ sa Shackleton s piatimi mužmi vydal v malom člne na nebezpečnú, niekoľko sto kilometrovú plavbu otvoreným oceánom, aby nakoniec našli pomoc na ostrove Južná Georgia. Ernest Shackleton dokázal po obrovskom úsilí zachrániť svoju posádku bez jedinej straty na živote.

Ak vám niekedy „zovrela krv“ pri správe o „zlatom padáku“ pre nejakého funkcionára, nemusí to znamenať, že vás zožiera nepraj-

nosť. Možno vám len srdce vyplavilo prastarú rovnicu vodcovstva: viac odmeny = viac starostlivosti. Sme ochotní akceptovať výhody lídrov, ak za ne dostaneme to, čo od každého z nich prirodzene očakávame: že sa ako prví postavia na našu ochranu. Že nebudú kričať „Vpred!“, ale „Za mnou!“ Že neobetujú nás, aby ochránili vlastné záujmy.

Pripomína mi to biblickú Ester, ktorá v určitej chvíli svojho života odložila bokom vlastné ambície a riskovala všetko, aby ochránila svojich.

Ak líder zabudne, o koho sa má starať v prvom rade, nikto sa nezapotí preto, aby videl, ako sa jeho vízia stáva realitou.

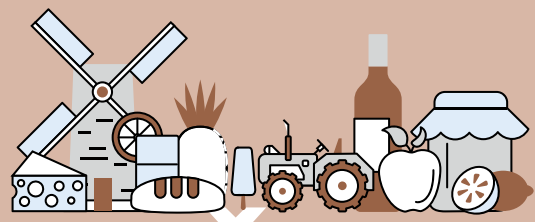

PETER LAZORÍK

NECHAŤ ČI NENECHAŤ

Znakom jesene sú opadávajúce listy zo stromov. Končí sa vegetačné obdobie a rastliny sa pripravujú na zimu. Aj naše ovocné stromy v záhradách zhadzujú listy – a tu nastáva otázka čo s nimi. Nechať ich pod stromom či nenechať?

Prečo nenechať. Jedna z príprav na zimu je aj vyhrabanie záhrady. Zvyčajne opadané listy končili v ohni. Dnes ich kompostujeme. Pod stromami tak zostal na pohľad pekný trávnik. Okrem estetického rozmeru je to aj praktické. V prvom rade práve v lístí sa drží mnoho škodcov, ich likvidáciou sa znižuje šanca na ich prežitie. Druhá výhoda spočíva v udržaní trávnatého porastu. Hrubšia vrstva listov cez zimu udusí množstvo tráv a bylín. A prežijú len tie najschopnejšie. V trávnatom poraste tak ostávajú diery a vyvýšené hrče preživších tráv. Nevýhodou je strata živín. Opadané listy sú prirodzenou výživou stromov. Dážďovky a huby ich premieňajú na užitočné látky, ktoré sa vracajú naspäť stromu.

Prečo nechať. Pohodlnejšia je možnosť nechať listy pod stromami, tak ako to robí príroda. Ušetríme tak čas aj energiu. Nespornou výhodou je vrátenie živín stromom, podpora dážďoviek aj užitočných húb. Väčšie kopy listov sú zas zimným domovom ježkov. V neposlednom rade listy chránia pred holomrazom a pomáhajú zemi udržiavať vlhko. Hrubšie vrstvy sú ideálne ako mulč.

Ako to robievame u nás. Po opadaní listov prejdem záhradu kosačkou. Zmes listov a trávy využívame ako mulč k mladým stromom a ríbezliam. Zvyšok dáme na kompost. Niektoré časti však necháme tak. Listy z orecha zasa použijeme ako mulč k cesnaku. Mnoho procesov v našej záhrade iba pozorujeme, aby sme mohli nájsť cestu, ktorá nás bude stáť najmenej energie a prinesie najviac úžitku. Je mnoho rôznych spôsobov a žiaden nie je výslovne dobrý ani výslovne zlý. Každý spôsob prináša za aj proti. Je na každom, ako sa rozhodne.

PIET VAN DER LUGT

RÔZNE DRUHY VČIEL

Na Zemi objavili približne dvadsaťtisíc rôznych druhov včiel. Majú niekoľko milimetrov až štyri centimetre. Podľa spôsobu života ich možno rozdeliť do dvoch skupín.

Samotárske včely samy vychovávajú potomkov. Ich hniezda nájdete v malých otvoroch v stene, na strome alebo v slame. Niektoré majú hniezdo v piesočnej pôde, v listoch alebo v hline. Môžete ich nájsť aj viacero pohromade, keď si postavia hniezda blízko seba. Je úžasné, že každá z nich vie nájsť svoje miesto. Tieto včely pripomínajú ľudí, ktorí síce žijú vedľa seba, ale majú vlastné „hniezdo“ len pre seba. Samotárske včely významne prispievajú k opeľovaniu kvetov a rastlín a nelíšia sa od spoločenských včiel.

Tieto včely, napríklad včela medonosná, žijú v kolóniách. Jedna včela – kráľovná kladie vajíčka. Veľký počet robotníc a niekoľko trúdov zasa prispieva k zachovaniu spoločenstva. Každá z nich prináša osobitný príspevok k jeho dobrému fungovaniu.

Je to krásny obraz spoločnosti. Nesústrediť sa na seba, ale spolupracovať jeden pre druhého. Ľudia sa túto formu snažili napodobniť počas socializmu, komunizmu či izraelských kibucov. Prax však bola náročná, ak nie nemožná.

Existuje cesta k ideálnej spoločnosti. Nie je to cesta ľudského úsilia, ale viery v Boha, Stvoriteľa človeka, včiel a všetkého, čo vidíme alebo nevidíme okolo seba.

Spoločenské včely nám ukazujú ideálny obraz, ktorý je na dosah ruky, ale ktorý nás bude stáť všetko: samých seba. Sami to nedokážeme zmeniť, na to potrebujeme Božiu pomoc a tvorivú silu.

Takto môžeme vstúpiť do nového rozmeru a nahliadnuť do tohto úžasného sveta. (spracoval Ján Sabol)

RICHARD FUČKO

FARSKÁ RADA

Každé živé farské spoločenstvo pripomína rodinu. Hoci duchovným otcom farnosti je kňaz, na starostlivosti o náš spoločný domov – chrám, spoločenstvo a materiálne záležitosti – sa podieľame my všetci. Najbližším spolupracovníkom kňaza je farská rada – kurátori.

Farská rada je poradným a pomocným orgánom kňaza. Je dôležité vedieť, že vo všetkých právnych záležitostiach farnosť naďalej zastupuje farár. Farská rada obvykle spája pastoračné aj ekonomické potreby farnosti do jedného celku. Niektoré väčšie farnosti majú aj ekonomickú radu, aj pastoračnú radu.

Medzi jej hlavné úlohy patrí starostlivosť o majetok a budovy a pomoc pri udržiavaní a zveľaďovaní chrámu či fary. Rada dbá na to, aby sa vaše milodary a zbierky použili presne na ten účel, na ktorý boli určené. Pokladník a ďalší člen rady každoročne podpisujú výkaz hospodárenia farnosti. Farár si musí vypočuť stanovisko farskej rady pri mimoriadnych finančných výdavkoch, stavebných úpravách, prenájme nehnuteľností či organizovaní väčších akcií. Pri výstavbe nového chrámu alebo fary je súhlas farskej rady dokonca povinný.

Kto sa môže stať členom a ako prebiehajú voľby? Farská rada sa volí na obdobie piatich rokov. Po uplynutí prvého obdobia môže farár potvrdiť členov na ďalších päť rokov, následne už má pristúpiť k novej voľbe. Skladá sa z najmenej piatich členov (pri vyššom počte sa zachováva nepárny počet). Časť členov je volená veriacimi a farár môže slobodne vymenovať ďalších členov (maximálne však do polovice počtu zvolených).

Voliť môže každý veriaci farnosti, ktorý dosiahol 18 rokov. Zvolený môže byť veriaci katolík po dovŕšení 21 rokov, ktorý sa aktívne zúčastňuje na živote farnosti, má dobrú povesť, náležité skúsenosti a odhodlanie slúžiť Cirkvi. O konaní volieb sú veriaci informovaní v nedeľných oznamoch minimálne mesiac vopred. Týždeň pred voľbami sa rozdajú volebné lístky s pečiatkou farnosti a samotné voľby sa konajú v nedeľu vhadzovaním lístkov do zapečatenej urny.

Zvolení a vymenovaní členovia svoju službu začínajú slávnostným sľubom v chráme pred celým zhromaždením veriacich. S pravou rukou položenou na evanjeliári sľubujú, že budú svedomite a s láskou pomáhať pri rozvoji liturgického, pastoračného, charitatívneho i ekonomického života farnosti, chrániť cirkevný majetok a rešpektovať cirkevných predstavených. Myslime na členov našich farských rád v modlitbách, podporujme ich v ich službe a nebojme sa zapojiť svojimi schopnosťami, časom či nápadmi tam, kde treba.

JÁN VIGLAŠ

NEZABIJEŠ! NAOZAJ NIKDY!

Keďže každý človek nesie v sebe Boží obraz, útok na človeka je útokom na samého Boha. Preto príkaz *Nezabiješ!* je sformulovaný tak kategoricky a jednoznačne. A predsa sú situácie, v ktorých je za určitých okolností prípustné siahnuť na život človeka alebo privodiť jeho smrť.

Takýto úvod môže vyznieť ako relativizmus typický pre dnešnú dobu alebo ako snaha liberalizovať jasné učenie Cirkvi. Pozrime sa preto trochu bližšie, čo hovorí Učiteľský úrad Cirkvi cez katechizmus a vyjadrenia pápežov, opierajúc sa o Sväté písmo.

Svätý Ján Pavol II. v encyklike *Evangelium vitae* vysvetľuje, že prikázanie *Nezabiješ!* má absolútnu hodnotu vzhľadom na nevinnú osobu. To presne znamená, že **priame a úmyselné zabitie nevinného nie je nikdy dovolené**. Môžu nastať situácie, v ktorých dôjde **k zabitiu vinného**, alebo také, kde sa nedá vyhnúť **nepriamemu zabitiu nevinného**. Aj tie však majú svoje prísne podmienky. No pokiaľ ide o nevinného, neexistujú také situácie alebo výnimky, kde by bolo možné uvažovať o priamom usmrtení.

Ján Pavol II. na to použil najprísnejšiu formuláciu, ktorá má v teológii označenie definitívne vyjadrenie. Keď ide o nejakú pravdu viery, pápež môže slávnostne vyhlásiť dogmu. Keď ide o mravnú náuku, vyjadrí sa definitívne, s konečnou platnosťou. V danej oblasti teda Cirkev nikdy nezmení svoj postoj: „Preto Kristovou autoritou, udelenou Petrovi a jeho nástupcom, v spoločenstve s biskupmi Katolíckej cirkvi potvrdzujem, že **priame a úmyselné zabitie nevinnej ľudskej bytosti je vždy hlboko nemorálnym činom**. Túto náuku, zakladajúcu sa na nepísanom zákone, ktoré každý človek pomocou svetla rozumu nachádza vo vlastnom srdci, potvrdzuje Sväté písmo, odovzdáva ju Tradícia Cirkvi a učí ju riadne a všeobecné Magistérium. Vedomé a dobrovoľné rozhodnutie zbaviť nevinnú ľudskú bytosť života je z morálneho hľadiska vždy zlo a **nikdy nemôže byť dovolené ani ako cieľ, ani ako prostriedok na dobrý cieľ** (57).

Ale oprávnená obrana osôb a spoločnosti nie je výnimkou zo zákazu zabitia nevinného, hovorí katechizmus. Tam ide o zabitie vinného, ktorý siaha na život nevinného. Oprávnená obrana môže byť nielen právom, ale dokonca aj vážnou povinnosťou toho, kto je zodpovedný za život iných (KKC 2263 – 2265).

Ešte dramatickejšie sú situácie, kde sa pri záchrane jedného života nedá vyhnúť spôsobeniu smrti iného. To sú prípady nepriameho usmrtenia nevinného. Medicína pozná takéto dilemy. Aby lekár neprestúpil príkaz *Nezabiješ!*, riadi sa takzvaným princípom dvojakého účinku. O tom viac nabudúce.

RICHARD FUČKO

INTERNÁTNA CIRKEV

Druhé najväčšie mesto na Slovensku sa každý rok stane domovom tisícov študentov. Okrem bežnej farskej pastorácie svoju úlohu zohrávajú aj pastoračné centrá. Pred rokom začala Košická eparchia znova slúžiť sväté liturgie vďaka otcovi Patrikovi Pankulicsovi priamo na vysokoškolských internátoch.

Prečo má podľa vás zmysel ísť s pastoráciou priamo na internáty? Nestačí mladého človeka pozvať do katedrály alebo do pastoračného centra?

Katedrála a pastoračné centrum majú svoje nezastupiteľné miesto. Cirkev, ktorá chce sprevádzať mladého človeka, však nemôže len čakať, kým príde k nej. Musí ísť tam, kde žije svoj každodenný život. Takým miestom sú internáty. Mladí sa tam učia samostatnosti, zápasia s osamelosťou, budujú priateľstvá a robia dôležité životné rozhodnutia. Keď teda prichádzame na internáty, neprinášame len program, ale chceme sprítomňovať živého Krista. Cirkev tak chce byť mladému človeku nablízku práve v období, keď sa formuje jeho budúcnosť.

Na internátoch slávite sväté liturgie. Ako také sväté liturgie vyzerajú? Kde sa slávia?

Sväté liturgie slávime na dvoch najväčších košických internátoch – Jedlíkova a Medická. Spoločenskú miestnosť či jedáleň spolu s mladými premeníme na liturgický priestor a všetko potrebné prinášame z nášho pastoračného centra GPS. Mladí sa do liturgie aktívne zapájajú spevom, hudbou či čítaním Božieho slova. Pred ňou alebo po nej je priestor na sviatosť zmierenia a osobné rozhovory. Aj takto mladí objavujú Cirkev uprostred svojho každodenného života.

Internát je miesto stretnutia ľudí z rôznych miest, rodín, cirkevného i necirkevného prostredia. Čo dnes mladí ľudia na internáte hľadajú? A čo z toho môže ponúknuť Cirkev?

Dnešný mladý človek je obklopený množstvom aktivít a programov, ktorým Cirkev nedokáže ani nepotrebuje konkurovať. Napriek neustálemu kontaktu s ľuďmi a prepojeniu cez sociálne siete často prežíva samotu a neistotu. Hľadá preto miesto, kde môže byť prijatý, byť sám sebou a zažiť úprimný záujem. Práve toto mu môže Cirkev ponúknuť – spoločenstvo, prijatie, sprevádzanie a predovšetkým živé stretnutie s Kristom.

Máte skúsenosť, že mladý človek príde najprv zo zvedavosti alebo zo solidarity s kamarátmi a až neskôr začne objavovať vieru?

Mladý človek k nám najčastejšie prichádza preto, lebo bol k viere vedený v rodine. Prídu však aj takí, ktorí prežívajú ťažké obdobie, niečo hľadajú alebo sú jednoducho zvedaví. Ak sa cítia prijatí, postupne sa otvárajú a svoje otázky prinášajú do osobných

rozhovorov, duchovného sprevádzania či sviatosti zmierenia. Tak môže postupne rásť ich vzťah s Bohom i spoločenstvom.

Vysokoškolský život je často prvým obdobím, keď mladý človek začne svoju vieru prežívať úplne samostatne. Čo sa v tomto období s vierou mladého človeka deje?

Práve vysokoškolský život je obdobím, keď sa nerozhoduje iba o povolaní človeka, ale aj o tom, či sa viera stane jeho osobným presvedčením alebo zostane len spomienkou na detstvo. Ak v tomto dôležitom období nájde spoločenstvo ľudí, ktorí ho dokážu sprevádzať, jeho viera môže dozrieť do osobného vzťahu s Kristom. Ak však zostane sám so všetkými otázkami, na ktoré počas tohto obdobia hľadá odpovede, veľmi ľahko sa od viery môže vzdialiť.

A naopak – čo s mladým človekom, ktorý sa s vierou stretáva možno prvýkrát? Ako ho nezahltiť množstvom aktivít, pojmov a „cirkevného jazyka“?

Veľmi dôležitú úlohu tu zohrávajú neformálne stretnutia a rozhovory mimo „liturgického“ priestoru, kde sa stretáva obyčajný človek s obyčajným človekom. Práve prirodzenosť a prijatie vytvárajú bezpečný priestor, v ktorom sa mladý človek môže otvoriť hlbším rozhovorom a postupne objavovať vieru i vzťah s Kristom.

Čo vás pri službe vysokoškolákom za posledný rok najviac prekvapilo? Možno niečo, čo ste pred začiatkom tejto služby vôbec nečakali.

Úprimne, nečakal som, že táto služba bude až taká časovo náročná. Väčšina programu sa koná vo večerných hodinách, čo prináša veľkú obetu aj zo strany mojej rodiny. O to viac ma prekvapilo, ako veľmi si to mladí vážia a ako úprimne vedia byť za čas, ktorý im venujeme, vďační.

Koľko tejto pastorácie sa podľa vás odohráva mimo oficiálneho programu? Napríklad pri káve, na chodbe internátu, pri rozhovore o škole, vzťahoch či budúcnosti?

Veľká časť tejto pastorácie sa odohráva práve pri neformálnych stretnutiach. Môžeme mladým ponúknuť kvalitný program, prednášku či modlitbu, ale ak si na nich mimo toho nevieme nájsť čas a ukázať im aj svoju ľudskú stránku, stráca sa autenticita. Dnešný mladý človek veľmi rýchlo rozpozná, či za programom stojí aj skutočný záujem a autentický vzťah.

Čo je podľa vás rozdiel medzi tým, keď mladému človeku „ponúkneme program“, a keď s ním skutočne vytvoríme vzťah?

Nechceme, aby bola naša pastorácia „lunaparkom“, kam mladý človek príde, zabaví sa a odíde. Chceme pastoráciu mladých pre mladých, v ktorej sa sami stávajú jej aktívnou súčasťou. To však nie je možné bez skutočných vzťahov. Práve vzťah nám umožňuje „zatiahnuť na hlbinu“ a vstúpiť hlbšie do života konkrétneho mladého človeka.

Čo pripravujete pre mladých v novom akademickom roku?

V novom akademickom roku chceme klásť ešte väčší dôraz na vzťahy. Hlavným pilierom budú stredajšie večery so spoločnou svätou liturgiou a následným, často neformálnym programom pre všetkých mladých. Naďalej budeme vychádzať aj priamo na internáty. Tí, ktorí budú hľadať niečo viac, sa môžu zapojiť do menších spoločenstiev, konkrétnych stretnutí či spoločných športových aktivít.

Keby ste mali jednou vetou povedať študentovi, ktorý býva na Medickej či Jedlíkovej a o bohoslužbu vôbec nemá záujem, prečo by mal prísť?

V zhone vysokoškolského života a hluku vlastných myšlienok sa dá veľmi ľahko stratiť, preto sa príď na chvíľu zastaviť, stíšiť, stretnúť dobrých ľudí a možno objaviť Boha, ktorý ťa už dávno hľadá a chce ťa tým všetkým viesť.

ADRIANA ČOVANOVÁ

POCHOVÁVAŤ MŔTVYCH

TICHÉ DIELO MILOSRDENSTVA

Poznala som ich už skôr – z pohrebu kamarátkinho otca i z reklamného plagátu na križovatke. A pamätala som si ich aj z čias, keď v Prešove vybuchla bytovka a oni ponúkli postihnutým rodinám usporiadanie poslednej rozlúčky zadarmo. Pohrebná služba *Barezio plus*.

Sympaťáci v tmavých vestách, čiernych kravatách a bielych košeliach. Presne takí ma čakali ráno pred bytovkou, aby ma odviezli do svojho strediska v Petrovanoch, kde som mala dohodnuté stretnutie s pánom majiteľom. Nedovolil mi dôjsť vlastnými prostriedkami, trval na tom, že sa o všetko postarajú. Tak sú zvyknutí – postarať sa o tých, ktorí sa na nich obrátia s akoukoľvek požiadavkou. Hoci aj tou zvedavou novinárskou.😊

Cestou sa dozvedám, že sú dobrá a rokmi zohratá partia, inak to asi ani nejde. Svoje služby ponúkajú 24 hodín sedem dní v týždni v Prešove, Spišskej Novej Vsi, Poprade, Bardejove a ich okolí a robia všetko od rozvozov cez úpravu zosnulých, prípravu hrobového miesta až po prenášanie truhly do obradnej siene. Ak majú pohotovosť (vždy jeden týždeň dvaja), musia byť k dispozícii nonstop – je jedno, či sú s manželkou na nákupe, s deťmi na ihrisku alebo spia, ak zazvoní telefón s požiadavkou na poskytnutie služby, do troch hodín sú povinní byť na mieste a prevziať telo zosnulého. Až neskôr sa dozvedám, že aj s nami v aute sa viezol nebohý. Pre mňa trocha zarážajúci zážitok, pre nich bežný deň.

Mesačne mávajú okolo osemdesiat pohrebov, dve až tri z nich sú pohreby malých detí. To číslo ma v dnešných časoch zaskočí. Pri počúvaní zakladateľa a spolumajiteľa pohrebného ústavu Dominika Vargu cítim, že úcta k zosnulému a dôstojná rozlúčka sú pre nich prioritou. Slovo dôstojnosť sa v jeho rozprávaní objavuje najčastejšie, o práci hovorí ticho, pokojne, s pokorou. „Pred niekoľkými rokmi sme pochovávali moju babku. Prišli chlapi oblečení v montérkach a v podnapitom stave, okolo hrobu bolo blato, špina a táto žena, ktorá vychovala deti a postarala sa o vnúčatá, odchádzala z tohto sveta v takýchto smutných podmienkach. Rozhodol som sa, že my budeme poskytovať tie najdôstojnejšie služby, aké môžeme. Pretože je to posledná cesta človeka na tomto svete, iná už nebude.“

V súlade s týmto zámerom majú presne nacvičený pochod s rakvou, snímanie klobúkov, biele rukavice, úklon pred zosnulým. Samozrej-

mosťou sú tmavé obleky šité presne na mieru pohrebnej služby (tie majú napríklad našité gumičky na voľnejší pohyb, pretože muži musia v oblekoch vykonávať fyzickú prácu – dvíhajú rakvu, vystielajú hrob, stavajú altánky, nastavujú reproduktory, šoférujú...). Okolie hrobového miesta pokrývajú kobercom – jednak kvôli estetike, jednak kvôli funkčnosti, aby sa v prípade zlého počasia nešmýkalo a pozostalí sa nebrodili blatom; samotné hrobové miesto vystielajú bielym saténom a vkladajú doň tenký matrac, aby rakva namiesto tvrdého dopadu len nehlučne sadla na dno. Na spúšťanie do hrobu používajú špeciálny spúšťací mechanizmus, laná využívajú len v prípade, že to tvar hrobky nedovolí.

Ich cieľom je prebrať všetko bremeno starostí s pohrebom od pozostalých na seba. „V prípade úmrtia rozhoduje miesto – či šlo o úmrtie doma, v nemocnici, alebo v zahraničí," objasňuje Dominik Varga, ako prebieha proces organizácie poslednej rozlúčky. „Pri úmrtí doma treba privolať obhliadajúceho lekára, ktorý konštatuje smrť a vydá list o prehliadke zosnulého. Na základe toho môže lekár nariadiť pitvu alebo zavolať pohrebnú službu, ktorá si telo prevezme a odvezie do svojho chladiaceho zariadenia."

Medzičasom si rodina vyberie v kancelárii všetky náležitosti potrebné na poslednú rozlúčku a dohodne sa na mieste a spôsobe pochovania. Môže si vybrať kremáciu alebo klasické pochovanie do hrobu, a to buď do hliny, alebo do panelovej hrobky. Následne si vyberá druh obradu, môže ísť o civilný alebo cirkevný obrad – rímskokatolícky, gréckokatolícky, evanjelický, pravoslávny. „Organizujeme aj občianske rozlúčky, prípadne obrady pre iné náboženské spoločenstvá, ako sú napríklad adventisti," hovorí pán Varga a pri mojej otázke, či majú viac civilných alebo cirkevných obradov, sa pousmeje: „Jednoznačne viac cirkevných. Zo sto pohrebov máme

civilné možno dva. Predsa len sme ešte stále veriaca krajina."

Miroslav Cina má v *Bareziu plus* na starosti obliekanie a úpravu zosnulých a hovorí, že sa na túto prácu narodil. Aj z veľmi zdevastovaného tela dokáže vytvoriť obraz, ktorý sa čo najviac podobá živému človeku. Úpravy robí bez ohľadu na to, či si rodina praje mať otvorenú truhlu alebo nie. Na mejkap sa používajú špeciálne krémy, ale aj obyčajná Nivea, ktorá je natoľko mastná, že dokáže vzbudiť pocit živej pokožky. Mužom štandardne upravujú bradu a podľa želania rodiny robia aj ďalšie úpravy – učešú, upravia obočie, ženám namaľujú nechty či pery obľúbeným rúžom. Úcta sa prejavuje každému zosnulému bez výnimky a tak prebieha aj obliekanie. Telo sa najskôr odstrojí od pôvodného oblečenia, umyje a oblečie do odevu, ktorý si rodina želá. Ako prízvukuje pán Varga, vždy trvajú na kompletnom oblečení vrátane spodnej bielizne a ponožiek, niektorí pozostalí donesú aj topánky. Aj keď mal zosnulý rád voľnejší štýl, pohrebná služba odporúča rodine zvoliť formálnejšie oblečenie kvôli dôstojnosti rozlúčky, a obľúbený kúsok položiť vedľa tela. Už takto ukladali obľúbené tričká, mikiny, klobúky, ale aj mobily, krížovky, kresby vnúčat, raz dokonca vkladali na rakvu aj volant z BMW pre pána, ktorý miloval autá. Žiadne požiadavky pre nich nie sú bizarné, všetko, o čo ich požiadajú, sa snažia zabezpečiť. Pre rómske rodiny majú nachystané červené koberce, ktoré sa bežne pri pohreboch nepoužívajú, no Rómovia ich vyžadujú.

A od čoho závisí cena pohrebu? „Je veľký rozdiel v tom, či sa pohreb koná na dedine alebo v meste. Rozdiel sa môže pohybovať až okolo tisíc eur. Rozhoduje aj spôsob pochovania. Kremácia je najlacnejšia, potom nasleduje výkop hrobového miesta a panelová hrobka, ktorá je najdrahšia. No a, samozrejme, k tomu cena truhly, kvety, vence, catering... Štandardný pohreb sa dnes pohybuje v cene okolo dvetisíc eur.“

Aby sme videli aspoň zlomok práce pohrebnej služby, vezieme sa s majiteľom na solivarský cintorín, kde zabezpečujú jeden z troch ich dnešných pohrebov. Cestou mi rozpráva, ako od nich v rôznych obciach vyžadujú rôzne drobné rituály – niekde chcú, aby pri vychádzaní rakvu trikrát naklonili, inde zas aby sa ňou dotkli zárubne dverí. Nepovažujú to za povery, ale za psychologickú barličku, ktorá pozostalým v takých chvíľach pomáha. Zosnulého vynášajú z domu vždy nohami napred. Nohy totiž ako prvé vstupujú do každého nového priestoru, preto nimi má človek vstúpiť aj do toho nadpozemského.

Všetci zamestnanci kmeňového tímu sú veriaci a na pohreboch sa zúčastňovali odmala ako miništranti, možno preto sú vyrovnaní, pragmatickí, pokojní. Keď si však pred zadnými dvermi obradnej siene všetci do jedného zapália, neodpustím si poznámku, že zrejme predsa len majú v sebe skrytý stres. Usmejú sa: „To nie je zo stresu, to je z nudy. Naša práca je veľmi dynamická, vždy iná, no zahŕňa aj veľa čakania.“ Práve sa chystajúci pohreb je gréckokatolícky a pán Varga priznáva, že gréckokatolícke obrady majú najradšej. „Sú najdôstojnejšie a veľa sa pri nich spieva.“

A či zažili pri posledných rozlúčkach netradičné chvíle? „Veľmi často sa nám stáva,“ hovoria, „že v okamihu, ako sa telo vkladá do hrobu, vykukne spoza ťažkých mrakov slnko. Alebo celý deň leje, ešte aj počas obradu husto prší, no len čo prídeme k hrobu, počasie sa úplne vyjasní.“ „A jedna vec, ktorú si nevieme vysvetliť,“ usmeje sa majiteľ Dominik, „je, že keď telo donesieme na poslednú rozlúčku, je oveľa ľahšie, ako keď ho po hodine prenášame do obradnej siene. Veľakrát si hovoríme: chlapi, ako je možné, že sem sme ho priniesli ľahko, no odniesť ho nevládzeme.😊“

Možno nerozumejú ani mnohým ďalším veciam, pretože každý pohreb je jedinečný, výnimočný, iný. Za každým sa skrýva iný životný príbeh. Niekedy ho poznajú do detailov, niekedy vedia o ňom len málo. Sú tu však na to, aby pomáhali. Pretože pochovávať mŕtvych nie je len kresťanský skutok telesného milosrdenstva. Je to služba, ktorou nám všetkým nenápadne pripomínajú, že za závesom pozemského lúčenia sa nezačína prázdno, ale Božia náruč večnosti.

Nekrátenú verziu reportáže si môžete prečítať na našom webe:

https://casopisslovo.sk/reportaz/pochovavat-mrtvych/

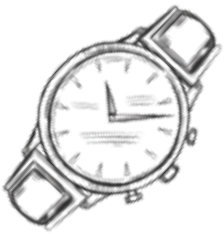

PETER PAĽOVČÍK

MUŽ, KTORÝ DOKÁŽE POVEDAŤ NIE

Žijeme vo svete, ktorý nám neustále ponúka okamžité uspokojenie. Ešte jeden seriál, ešte jeden level, ešte jedno pivko si dáme, jedno reelsko na mobile. Moderný muž má množstvo možností, ale čoraz ťažšie sa mu rozhoduje, čomu povie nie.

Biblický Jozef Egyptský dostal príležitosť, ktorá mu mohla priniesť chvíľkové potešenie. Keď ho zvádzala Putifarova žena, rozhodol sa utiecť (Gn 39). Nie preto, že by bol slabý, ale preto, lebo vedel, čomu chce zostať verný. Jeho sila sa prejavila schopnosťou odmietnuť.

Svätý Benedikt pochopil, že sloboda bez pravidiel sa ľahko mení na otroctvo vlastných túžob. Preto postavil duchovný život na rytme modlitby, práce a odpočinku. Disciplína preňho nebola trestom, ale cestou k vnútornej slobode.

Podobný princíp vidíme u maratónca Eliuda Kipchogeho, jedného z najúspešnejších bežcov histórie. Jeho výnimočnosť nespočíva iba v talente, ale v každodennej disciplíne, jednoduchosti a schopnosti podriadiť okamžité pohodlie dlhodobému cieľu.

Psychológia hovorí o sebaregulácii – schopnosti vedome usmerňovať svoje správanie. Nie je vrodeným darom vyvolených. Je to zručnosť, ktorú môžeme rozvíjať každodennými rozhodnutiami.

Muž podľa Božieho srdca nie je ten, ktorý si môže dovoliť všetko. Je to ten, ktorý vie, pre čo sa oplatí niečoho vzdať.

Tri kroky na dnes:

Pomenuj jednu vec, ktorá ťa oberá o slobodu.

Stanov si malú hranicu a dodrž ju, aj keď sa ti nebude chcieť.

Namiesto otázky „Na čo mám chuť?“ sa dnes raz opýtaj: „Čo je správne?“

Výzva: Vyber si jednu malú vec a buď jej verný. Veľká sloboda sa začína malými rozhodnutiami.

Muž podľa Božieho srdca nie je ten, ktorý si môže dovoliť všetko. Je to ten, ktorý vie, pre čo sa oplatí niečoho vzdať.

RICHARD VAŠEČKA

BYŤ CHLAPOM AKO JEŽIŠ: KTO JE TO MUŽ?

Nestačí sa narodiť ako chlapec a dosiahnuť vek osemnásť rokov. Chlapec sa stáva mužom vďaka iniciácii od iných mužov, prednostne od svojho otca. Mužskosť mu musí niekto predstaviť a voviesť ho do nej. Potrebuje pochopiť a zažiť, čo je to byť mužom.

Byť mužom nevyplýva automaticky z toho, že máte v občianskom uvedené „pohlavie/sex: M“ a že viete cikať postojačky. Byť mužom je voľba a záväzok. Podobne ako byť vojakom.

Vojakom sa stávate, až keď absolvujete výcvik a zložíte prísahu. Vojenská prísaha, ktorú skladajú príslušníci Ozbrojených síl Slovenskej republiky, znie takto:

„Slávnostne prisahám, že budem verný Slovenskej republike. Sľubujem, že budem zodpovedne plniť úlohy, ktoré ozbrojeným silám vyplývajú z Ústavy Slovenskej republiky, ústavných zákonov, zákonov, a budem vykonávať vojenské rozkazy. Budem čestným, statočným a disciplinovaným vojakom. Som pripravený brániť slobodu, nezávislosť, zvrchovanosť, územnú celistvosť Slovenskej republiky a nedotknuteľnosť jej hraníc. Na to som pripravený vynaložiť všetky svoje sily a schopnosti a nasadiť aj svoj život. Tak prisahám!“

Táto prísaha sa z veľkej časti prekrýva so záväzkom muža. Pomenúva základné postoje: vernosť, zodpovednosť, poslušnosť, čestnosť, statočnosť, disciplinovanosť, pripravenosť vynaložiť všetky svoje sily a schopnosti a nasadiť aj svoj život. Postupne sa na ne pozrieme. Aj sv. Pavol vyzýva svojho duchovného syna Timoteja, aby bol „ako dobrý vojak Krista Ježiša“ (2 Tim 2, 3).

KATARÍNA TOTHOVÁ

FILIPOVKA

ČAS NA UKOTVENIE V PRIATEĽSTVE S JEŽIŠOM

Vedeli ste, že deti môžu pri darovaní prežívať väčšiu radosť než pri prijímaní? Výskumy ukázali, že táto radosť je ešte väčšia vtedy, keď sa podelia o niečo, čo patrí priamo im. Delenie totiž neobohacuje iba toho, kto dostáva. Mení aj toho, kto dáva.

Už o pár dní sa začína Filipovka – obdobie tešenia sa na Ježišovo narodenie. Boh nám vo svojej dobrote dáva tento predvianočný pôstny čas ako dar. Je len na nás, ako ho využijeme.

Radostné očakávanie – naozaj?

Predvianočné obdobie patrí podľa viacerých štúdií k psychicky najnáročnejším fázam roka. Z výkladov na nás kričia výpredaje, odvšadiaľ počuť koledy a vianočné stromčeky sa ligocú, hoci sa len teraz začal november.

Naša pokojná hladina sa postupne začína vlniť. Ako si nenechať vziať obdobie radostného očakávania? Čo robiť, aby sme sa nedali strhnúť trendom predbiehania udalostí a zhonom, ktorý ženie len k pozlátke?

Ukotvení v priateľstve

Najväčším odborníkom na búrky okolo nás (aj tie v nás samých) je rozhodne Ježiš. Bol to on, kto rozkázal moru i vetru, a ony sa utíšili. Stačilo, aby ho pár priateľov poprosilo o pomoc. Aj naše búrky utíši, ak ostaneme v priateľstve s ním – pravidelným pristupovaním k sviatosti zmierenia a k Eucharistii.

Ukotvení v priateľstve s Ježišom tak môžeme budovať vzťahy vo svojej rodine i blízkom okolí. Praktickou inšpiráciou k tomu nám môže byť týchto 5P:

Počúvať potreby druhých.
Podeliť sa o svoj čas.
Prečítať si zo Svätého písma.
Pomodliť sa.
Prežívať pôst ako tešenie sa na najväčší dar.

Ježiš v centre Vianoc

Jedným z patrónov koledníckej akcie *Dobrá novina*, ktorého 800. výročie narodenia pre nebo si tento rok pripomíname, je aj sv. František z Assisi. Práve on hlboko meditoval nad tajomstvom narodenia Pána Ježiša. V talianskej dedinke Greccio vytvoril prvý živý betlehem, aby ľuďom pripomenul, že v centre Vianoc je narodený Kristus.

Dnes toto pripomenutie znova potrebujeme počuť a priniesť do našich rodín. Skvelý spôsob, ako s deťmi radostne prežívať Filipovku, je vizuálne znázornenie očakávania. Pomôcť nám v tom môže adventný kalendár, ktorý upriami našu pozornosť na očakávaného Ježiša. Adventný kalendár rozšírený o Filipovku nájdete na www.dobranovina.sk.

Spolu s deťmi tak máme príležitosť nielen odpočítavať dni do Vianoc, ale aj stávať sa lepšími priateľmi pre druhých a zdieľať svoju radosť z očakávania najväčšieho daru.

OTÁZKY NA ZAMYSLENIE

Čo ma v období tešenia sa na Ježiša zvyčajne najviac oberá o pokoj? Akým praktickým krokom tomu chcem tento rok zamedziť?

Komu vo svojom okolí môžem prejaviť priateľstvo svojím časom, vypočutím jeho potrieb alebo modlitbou?

Akým konkrétnym spôsobom môžeme ako rodina prežiť túto Filipovku v radosti?

RICHARD FUČKO

ROZUMIEME SI?

Môžeme niekoho úprimne milovať, robiť preňho prvé aj posledné, a predsa mať pocit, že si nerozumieme. Prečo? Možno mu prejavujeme lásku spôsobom, ktorý by potešil nás, no jemu veľa nehovorí.

Kým jeden potrebuje počuť povzbudivé slovo, druhému stačí, že si naňho nájdeme čas. Niekto sa poteší drobnému darčeku, iný viac ocení pomoc v domácnosti či obyčajné objatie. Práve na tento rozdiel upozorňuje kniha *Päť jazykov lásky*, s ktorej testom sa snúbenci môžu stretnúť počas predmanželskej prípravy. Pomáha totiž objaviť, že každý z nás môže lásku prijímať a vnímať trochu inak. Ak chceme druhému prejaviť, že nám na ňom záleží, oplatí sa spoznať jeho jazyk.

JAZYK SLOV

Lásku, uznanie a podporu vyjadrujeme tým, čo hovoríme. Povieme druhému, čím je pre nás výnimočný, povzbudíme ho, oceníme jeho snahu alebo mu jednoducho poďakujeme. Niekedy môže niekoľko úprimných slov znamenať viac než veľké gesto.

JAZYK POZORNOSTI

Najcennejším darom môže byť náš čas. Rozhodneme sa odložiť telefón, vypočuť si, aký mal ten druhý deň alebo si naplánujeme spoločnú chvíľu. Nejde iba o to byť vedľa seba, ale predovšetkým byť tu jeden pre druhého.

JAZYK DAROV

Darček nemusí byť drahý, aby vyjadril veľkú náklonnosť. Môže byť viditeľným znamením, že sme na niekoho mysleli aj vtedy, keď sme neboli spolu. Narodeniny a výročia ponúkajú prirodzenú príležitosť, no niekedy poteší ešte viac nečakaná drobnosť. Aj jediný kvet s milým odkazom dokáže povedať: Myslel som na teba.

JAZYK DOTYKU

Objatie, bozk, držanie za ruku či nežný dotyk môžu vyjadriť blízkosť aj bez jediného slova. Pre niektorých ľudí je práve fyzický kontakt dôležitým znamením prijatia a lásky. Samozrejme, každý dotyk má rešpektovať hranice a potreby druhého človeka.

JAZYK SKUTKOV SLUŽBY

Lásku môžeme vyjadriť aj tým, čo pre druhého urobíme. Uvaríme, pomôžeme s domácimi prácami, vynesieme odpadky alebo vybavíme niečo, čo ho zaťažuje. Niekedy ide o bežné povinnosti, inokedy o nečakanú pozornosť – pripravíme obľúbené jedlo, umyjeme auto alebo pomôžeme s úlohou, na ktorú druhému nezostáva čas. Takýmito skutkami hovoríme: Záleží mi na tebe a chcem ti uľahčiť život.

LÁSKA, KTOREJ DRUHÝ ROZUMIE

Hoci sa o piatich jazykoch lásky často hovorí v súvislosti s manželstvom, ich princíp môže pomôcť v každom vzťahu – medzi priateľmi, súrodencami, spolubývajúcimi či susedmi. Možno sa nám niekto snaží prejaviť náklonnosť, no jeho gesto nezasiahne to, čo je pre nás dôležité. A možno aj my v dobrej viere robíme pre druhých niečo, čo by sme sami ocenili, ale oni potrebujú niečo iné.

BYŤ SPOLU

TU A TERAZ

Nenápadný chalan, ktorý sa znenazdajky objaví uprostred diania a okamžite sa zapojí. S múdrosťou a kreativitou ponúka praktické riešenia. Vyštudovaný marketér spája efektivitu a tvorivosť tak, aby pomohol človeku. Aby ponúkanú lásku ten druhý zažil presne na mieru. Ako hudobník miluje gitaru, nahrávacie štúdio a na pódiu je ako doma. Ako syn kňaza rozumie dôležitosti cirkevného spoločenstva. Rastislav Višňovský.

Ktorý predsudok si počas pôsobenia v rómskej misii musel prekonať?

Bolo ich viac. Zo školy som mal s Rómami zlú skúsenosť, keďže ma provokovali a robili nám zle. O rómskej misii som vedel, že Boh tu koná, ale presvedčil som sa o tom až vtedy, keď som sem prišiel pracovať a slúžiť. Musel som prekonať obavu, že mi Rómovia budú robiť zle. Alebo napríklad obavu spať s nimi v jednej izbe. Nevedel som, či to zvládnem, ale chcel som to skúsiť. Ďalší z predsudkov sa objavil hneď prvý alebo druhý deň po príchode, keď som s nimi mal jesť v spoločnej jedálni. Dovtedy mi bolo nepríjemné, že mám jesť s Rómami pri jednom stole. Premýšľal som, že určite v minulosti jedli z tej istej misky, tou istou lyžicou či z toho istého taniera a teraz mám z toho jesť ja. Bol to z mojej strany veľmi zlý a nerozumný predsudok. Postupne som to prekonal. Zistil som, že varia fantasticky a veľmi dobre sa pri nich cítim, keď spolu obedujeme, rozprávame sa a tvoríme spoločenstvo. Bolo krásne sledovať, ako som sa aj ja posúval a spoznával, že žiť s nimi je niečo úplne prirodzené a normálne. Dnes mám medzi Rómami mnohých veľmi dobrých priateľov.

Čo ťa na rómskej misii najviac pozitívne prekvapilo?

Že viera Rómov a celá rómska misia nie sú niečím hraným. Že funguje so svojimi problémami a ťažkosťami, ale aj so všetkým, čo sa darí. Ľudia tu nič nepredstierajú. Naozaj sa tu žije viera aj spoločenstvo a rómska misia je živý organizmus. A práve toto je pre mňa asi najväčším prekvapením. Často sa nám totiž stáva, že veci navonok nejako vyzerajú, ale v skutočnosti sú úplne odlišné. Že sa veľa predstiera. Tu v rómskej misii sa v podstate nikto na nič nehrá. Samozrejme, sú tu ťažkosti, sú tu rôzne veci, ktoré sa dajú posunúť. Ale je tu jednoducho tá realita. To, čo ide navonok, je skutočne aj vnútri. A to je pre mňa prekvapivé a sympatické.

Prežívajú podľa teba Rómovia vieru ináč ako Nerómovia? Ak áno, v čom je to iné?

Prežívajú ju veľmi podobne. Ale keď sa už Róm obráti, je to veľmi cítiť. Rómovia prežívajú svoju vieru veľmi emotívne. Pri akomkoľvek svedectve sa dokážu rýchlo rozplakať. Milujú spev, chvály aj spievanú liturgiu sprevádzanú hudobnými nástrojmi. Vieru prežívajú intenzívne, so spevom a tancom, často veľmi hlboko. Keď sa modlia, sú prítomní celou bytosťou tu a teraz a ich slová modlitby vychádzajú z hĺbky srdca, z toho, čo aktuálne žijú a po čom túžia. A je to super. Vieru prežívajú podobne a zároveň inak, v mnohých momentoch o dosť intenzívnejšie a prítomnejšie.

Gréckokatolícka Rómska Misia

O KRISTUS

O KRISTUS, OV MUĽA,
TE OMUKEL AMARE BINI
OV AVĽA TE MEREL,
TE PHAGEL LE BENGESKERI ZOR
UŠČIĽA, OV UŠČIĽA 3X
UŠČIĽA TE DEL O DŽIVIPEN

KRISTUS ZOMREL,
ABY NÁM ODPUSTIL NAŠE HRIECHY
PRIŠIEL ZOMRIEŤ,
ABY ZLOMIL DIABLOVU MOC
VSTAL Z MŔTVYCH,
ON VSTAL Z MŔTVYCH 3X
VSTAL Z MŔTVYCH,
ABY NÁM DAL ŽIVOT

ANGELA BRTÁŇOVÁ

SRDIEČKOVÉ VANKÚŠE

Srdiečkové vankúše pomáhajú ženám po operácii prsníka zmierniť bolesť a prinášajú im povzbudenie v náročnom období. O tom, ako tento projekt vznikol, kto sa doň zapája a čo všetko stojí za jeho fungovaním, sme sa rozprávali s členkou Farskej charity Veľké Kapušany Katarínou Óváryovou.

Čo sú vlastne srdiečkové vankúše a ako sa dostali na Slovensko? Srdiečkové vankúše sú malé vankúše v tvare srdca určené ženám po operácii prsníka. Umiestňujú sa pod rameno, pomáhajú zmierniť bolesť, podporujú správnu polohu ramena a tlmia nárazy napríklad pri cestovaní. Myšlienka vznikla v USA a neskôr sa rozšírila do Európy. Jednu z našich dobrovoľníčok priviedla k projektu vlastná skúsenosť. Po operácii dostala od kamarátky z Rumunska srdiečkový vankúš a rozhodla sa priniesť túto myšlienku aj na Slovensko.

Kto sa dnes do šitia zapája?

Od začiatku spolupracujeme s klubom dôchodcov, takže dobrovoľníčky sú zväčša dôchodkyne. Spája nás skúsenosť s ťažkými životnými chvíľami, ale aj túžba pomáhať. Opierame sa o Ježišove slová: „Čo urobíte jednému z týchto najmenších, to urobíte mne.“ Do projektu sa zapája približne trinásť pravidelných dobrovoľníčok, dvaja koordinátori a niekoľko príležitostných dobrovoľníkov. Vďaka tejto službe premieňame súcit na konkrétny čin a dávame pacientkam najavo, že na ne niekto myslí. Veď uzdravenie nie je len o liekoch. Niekedy sa začína pocitom, že niekomu na nás záleží.

Ako vyzerajú vaše stretnutia? U nás si každý nájde svoju úlohu – dve ženy pracujú na šijacích strojoch, ďalšie strihajú srdiečka, pripravujú výplň, plnia a ručne došívajú vankúše či balia hotové výrobky. Spolu tvoríme zohratý tím a za tri až štyri hodiny dokážeme vyrobiť približne štyridsať vankúšov. Doposiaľ sme ich ušili vyše deväťsto. Na našich stredajších „srdcových partiách“ sú prítomní aj muži, ktorí pomáhajú s prenášaním materiálu a odvozom vankúšov do nemocníc. Pri práci sa delíme o svoje príbehy a veľa sa nasmejeme.

Odkiaľ získavate materiál?

Vďaka grantu od Nadácie SPP sme mohli kúpiť šijacie stroje, látky a ďalšie potreby na šitie a balenie. Pomohli nám aj výrobcovia bavlnených látok a majiteľka veľkoskladu v Bratislave.

V súlade s pravidlami používame iba stopercentnú bavlnu. Vyberáme veselé vzory, aby vankúše prinášali aj radosť. Plniaci materiál je drahý, no podarilo sa nám nájsť spoločnosť, ktorá nám ho už roky zabezpečuje.

Aké sú vaše potreby a plány do budúcnosti?

Na pokračovanie projektu potrebujeme najmä kvalitné látky, výplň, šijacie a baliace potreby či nové šijacie stroje, ktoré by zvýšili našu kapacitu. Pomohla by nám aj podpora pri tlači letákov a najmä bezplatná preprava vankúšov do nemocníc. Naším snom je, aby sa vankúše dostali k ženám po celom Slovensku.

Čo vám táto služba dáva osobne?

Táto služba ma naučila vnímavejšie počúvať a citlivejšie si všímať aj tiché potreby ľudí okolo seba. Aj malá pomoc môže človeku v ťažkej chvíli priniesť úľavu a zároveň mu pripomenúť, že na svoje trápenie nie je sám.

GRÉCKOKATOLÍCKA Charita PREŠOV

TÁTO SLUŽBA MA NAUČILA VNÍMAVEJŠIE POČÚVAŤ A CITLIVEJŠIE SI VŠÍMAŤ AJ TICHÉ POTREBY ĽUDÍ OKOLO SEBA. AJ MALÁ POMOC MÔŽE ČLOVEKU V ŤAŽKEJ CHVÍLI PRINIESŤ ÚĽAVU A ZÁROVEŇ MU PRIPOMENÚŤ, ŽE NA SVOJE TRÁPENIE NIE JE SÁM.

MICHAELA TOMAŠTÍKOVÁ

MALOU CESTOU

Nie je to wellness, no nie je to ani vyhnanstvo. Tento článok píšem v poloprázdnom byte po dni plnom balenia a zháňania vecí na 10-mesačný pobyt s manželom a našimi dvoma malými synmi (3 a 1) v USA. Miestami to celkom dobre zvládam: babka stráži deti a ja si doma robím generálne upratovanie. Miestami som dosť nabrúsená: deti mi všetko vyťahujú zo škatúľ, manžel má úplne iný systém a stratégiu balenia ako ja. Znovu veľké vystúpenie z komfortnej zóny, ďalšie balenie a sťahovanie, iná krajina a jazyk.

Obzvlášť výnimočným momentom bolo defilé svätých na stretnutí pápeža s mladými. Od prvých francúzskych mučeníkov až po súčasnosť sa na Stade de France objavovali francúzski svätci. Niektorí prišli pešo, iní na koni, veteráne či bicykli. Nechýbali kostýmy, poetický komentár, krásna gradujúca orchestrálna hudba ani ohňostroj. Pompa a sláva, taký kúsok neba.

Prečo o tom píšem? Sledovať to ma na chvíľu vytrhlo z každodennej rutiny, ktorú často považujem len za malý plamienok radosti zo života, čakajúci na niečo väčšie alebo aspoň príjemnejšie, menej namáhavé. Ale títo muži a ženy, ktorí horeli láskou ku Kristovi a kráčali za ním aj napriek oveľa väčšiemu utrpeniu, mi opäť pripomenuli najhlbšiu ľudskú túžbu po Bohu.

A nielen to. Sledovať tú rozmanitosť, všetky tie sväté ženy: učeníčky, bojovníčky, slúžiace chudobným, kontemplatívne, angažované... A jedna z nich ma obzvlášť zaujala. Pri predstavení jej venovali výnimočnú pozornosť a keby sme si chceli urobiť hitparádu svätých, získala si azda najväčší potlesk od publika. Mladí žijúci v krajine *crème de la crème*, ospevovanej pre jej módu, kuchyňu a kultúru, oduševnene tlieskajú svätej Terézii z Lisieux a jej malej ceste.

Terezkina malá cesta nespočíva vo veľkých duchovných prejavoch a činoch, ale v každodennej snahe odovzdávať Ježišovi aj tie najmenšie, nenápadné skutky lásky. Vo svojej autobiografii *Príbeh jednej duše* píše, že našou úlohou tu na zemi je len jedna vec: dávať Ježišovi kvety našich malých obetí. A aj keď nám život nadelí viac tŕňov ako ruží, tú ťažobu trpezlivo znášať z lásky. Jednoduchá Terezkina teológia odhaľuje hlbokú myšlienku toho, že človek aj vo svojej malosti dokáže byť pozdvihnutý a premenený veľkosťou Božej milosti.

Všetka námaha a snaha ľúbiť tak v sebe nesie potenciál daru. Každé stretnutie, práca, starostlivosť o druhých, oddych, hra, rozhovor, modlitba... Všetko to, čo tvorí náš deň, môže byť tým, čo nás očisťuje a posväcuje.

Na záver defilé svätých na stretnutí mladých s pápežom v Paríži sa všetci predstavení svätí zhromaždili a položili ruky na ramená mladých, ktorí stáli vpredu pred pápežom. Pápež bol dojatý. Aj mne pri sledovaní záznamu vyhŕkli slzy. Už neviem, či ma dojala tá hudba a ohňostroj alebo ten potlesk a jasanie. A možno v tom bola aj túžba po veľkosti, po sláve svätých a ľútosť, že som od toho tak ďaleko. Alebo pocit, že na ten boj nie som sama.

Terezkina malá cesta nespočíva vo veľkých duchovných prejavoch a činoch,

ale v každodennej snahe odovzdávať Ježišovi aj tie najmenšie, nenápadné skutky lásky.

MÁRIA REPKOVÁ

KRÍŽIK A ČI TFUJ, TFUJ

Rešpektujúca výchova, Montessori pomôcky, Piklerovej trojuholník, eko-bio-raw...

Keď si predstavím, že pred štyridsiatimi rokmi bolo toto ako vystrihnuté zo slovníka cudzích slov a dnes ide o bežnú reč mamičiek, tak sa mi vidí, že sa to míľovými krokmi posúva. V porovnaní s trojlístkom „nadojčiť, prebaliť, uspať" už miniverzia kvantovej fyziky. No kým na jednej strane to ide dopredu, na strane druhej to stojí i o storočie vzadu.

Dostanem od kamošky svetrík a škatuľku. A v nej? Červená šnúrka. Čumím, či to táto žena, v mojich očiach inteligentná a scestovaná, naozaj myslí vážne. Myslí. Vraj ochráni a pomôže. Darček-nedarček, ja pomohla tej nitke do smetí.

V chráme na malú žmurká cudzia pani. Pri východe sa dá do reči. Že toľko na ňu hľadela a či má pančušky naopak. Hm? Naše dieťa dosiaľ nepodľahlo čaru pančúch. Tak jej mám dať opačne plienku. Dôvod: „Žeby z očí nemala." Aha. Nosí pampersky, otočím ich absorpčnou časťou dole, nech tepláčky preciká, no hlavne nech z očí nemá. No to by ešte len boli všetky oči na mne!

I tak je mne „najmilšie" spľúvanie nad kočíkom. Čím nižšie kvapky slín padajú, tým vyššie mne tlak stúpa. „Joj, aľe to šumne dzifčatko, tfujtfuj," skonštatuje tetka a už ju „sprchuje" prúdom slín. Keď podotknem, že malú sme včera kúpali, pozrie začudovane. „Teta, netreba spľúvať, môžete jej radšej krížik na čielko dať," jemne nabádam. „Oj, ta dze, ja taka stara ňebudzem dzecko lapac," ošíva sa. Paráda. Krížik dať – ta lapac ňe. Ale spustiť prívalové dažde uslintané – to už hej. S krížikom namiesto „spľuvancov" som neuspela ani raz. No zdvihnuté obočie som videla už neraz.

Povedzme, sväté prijímanie pre batoľa. Keď jedna známa, mamička sorty eko-bio-raw, zistila, že naša malá už prijala krv Kristovu, teda minikvapôčku vína, skoro odpadla. Dieťaťu víno! Zbytočné boli argumenty, že to je taká symbolická kvapka, že je azda na úrovni stopového množstva. Prednáška na počkanie. Lebo dávať dieťaťu alkohol je absolútny lapsus. Lebo v pláne príkrmov do jedného roka víno nie je. Nedá si vysvetliť, že nikto do malej deci mladého burčiaka lievikom netankuje.

Preveľa rád sa prvorodičke dostane. A tak si každý deň pripomínam ono staré: „Sluchaj každoho, ale rozumu maj svojoho."

MOŽNO INAK

Milosrdná láska si často vyžaduje od nás robiť skutky v rozpore s našimi pocitmi. Proti logike. Napriek zlej skúsenosti. Ale ak nebudeme šíriť takúto lásku, okolo nás sa bude šíriť tma, nenávisť a zúfalstvo.

V knihe o vojnových zajatcoch z druhej svetovej vojny som čítala spomienky nemeckého vojaka. Bojoval z presvedčenia, veril nacistickému režimu a hoci sa už vojna skončila a ich viedli do zajatia, stále čakal, že sa karta obráti a oni budú víťazi. Boli zajatí americkými vojakmi, ktorí tesne predtým oslobodili koncentračný tábor. Plní hrôzy a hnevu z toho, čoho boli svedkami, to dali pocítiť aj svojim zajatcom. Zajatí vojaci boli smädní, ale oslobodiatelia nikomu nedovolili podať im ani pohár vody. Ak sa o to niekto zo súcitných miestnych obyvateľov, ktorí ich stretali, pokúsil, bez milosti ho odsotili. Vyčerpaní zajatci došli ku gazdovskému domu. Vo dvore bola kopa hnoja. Americkí vojaci im kázali postaviť sa na ňu, že tam patria.

Po chvíli si všimli, že na dvore odpočívajú aj vysilení, vyziabnutí bývalí väzni z koncentračného tábora. Nahnevaní vojaci ich začali povzbudzovať: „Pokojne ich zbite, pomstite sa, my vám v tom nebudeme brániť!" Vtedy sa pomaly zdvihol jeden vychudnutý bývalý väzeň a zobral dlhú palicu. Zajatcom bolo jasné, že je po nich. On však nepoužil palicu na bitku, ale išiel s ňou k studni, nabral do otlčených vedier vodu, zavesil na palicu a s námahou doniesol zajatcom. Nik mu v tom nebránil. A hoci bol iba kosť a koža, a ledva stál na nohách, toľkokrát to otočil k studni, kým nenapojil vodou všetkých nemeckých zajatcov. Tento nemecký vojak povedal: „Vtedy som pochopil, že ma propaganda oklamala a celý život som pomýlene zasvätil boju proti antisemitizmu a rasovej nenávisti." (Elena Uhlárikova)

DÁVID MASLEN

NAKUPUJEME INAK AKO PRED PÁR ROKMI

ČO DNES ROZHODUJE O TOM, ZA ČO MINIEME PENIAZE?

Stačí si spomenúť, ako sme nakupovali pred desiatimi či pätnástimi rokmi. Ak sme si chceli kúpiť televízor, dovolenku alebo nové topánky, často sme navštívili niekoľko obchodov a porovnávali ponuky. Dnes môžeme ešte pred vstupom do predajne poznať cenu, recenzie, dostupnosť aj skúsenosti desiatok zákazníkov.

Chcel som napísať, že to sa úplne netýka nákupu potravín, no ani to už nie je celkom pravda. Niekoľko rokov môžeme využívať služby ako napríklad Košík.sk, kde si môžeme vyklikať svoj nákup a nechať si ho doručiť až domov.

Dokonca môžeme svojmu AI agentovi zadať úlohu, aby nakúpil za vás. Stačí mu dať zadanie a prístup k platbe, každý podľa svojho presvedčenia, a nákup môže vybaviť online. O niekoľko minút vám môže kuriér priniesť potraviny priamo domov.

Alebo čo také samoobslužné pokladnice? Za mňa super vec, ktorá mi ušetrí dobrých desať minút čakania v rade.

Mnohí ste si asi pomysleli, že pri nakupovaní rozhoduje najmä cena. Môžeme povedať, že áno aj nie. **Napríklad lacnejšie potraviny síce nemáme, ale aj tak ich nakupujeme.** Prečo? Pretože jesť potrebujeme a niekedy jednoducho túžime aj po niečom dobrom.

A keď sme pri potrebe a túžbe, dostávame sa k dvom kľúčovým slovám v marketingu. Pretože okrem všetkých technologických vymožeností podľa mňa rozhoduje o tom, na čo minieme peniaze, aj naša ľudská túžba niečo vlastniť.

Ak by som sa opäť pozrel do histórie, veci sa vo väčšej miere kupovali preto, lebo ich ľudia potrebovali na život. Keď sa pozrieme na dnešnú dobu, často nakupujeme aj z túžby mať niečo nové. Niektoré takéto veci nazývam „lapačmi prachu“, teda predmetmi, ktoré v skutočnosti vôbec nepotrebujeme.

Keď sa na spotrebiteľské správanie pozrieme z pohľadu marketingu, môžeme povedať, že efektívny marketing dokáže v zákazníkoch, teda v nás, vzbudiť pocit, že niečo nové potrebujeme. Nemusí pritom vždy ísť o skutočnú potrebu. Často ide práve o túžbu, emóciu alebo predstavu toho, ako sa budeme cítiť, keď danú vec budeme vlastniť.

Moderný marketing preto čoraz viac pracuje práve s touto túžbou. Jeho podstatou je zistiť, po čom ľudia túžia, čo ich motivuje a čo ich dokáže presvedčiť k nákupu, registrácii na podujatie alebo využitiu služby. A keď to marketéri zistia, výrazne sa zvyšuje šanca, že zákazníka získajú.

Čo vonkoncom nemusí byť zlé. **Dobrý marketing totiž nemusí človeku nanútiť niečo, čo nechce, ale môže mu pomôcť objaviť produkt alebo službu, ktorá mu dáva zmysel. Rozdiel je v tom, či značka iba predáva alebo skutočne rozumie tomu, čo ľudia potrebujú a po čom túžia. A práve to bude podľa mňa o našom nakupovaní rozhodovať čoraz viac.**

PETER SOLEJ

LISTOVÁ A ELEKTRONICKÁ KOREŠPONDENCIA

OTÁZKY A ODPOVEDE

Niekedy sa nám pri písaní oficiálneho firemného listu nepodarí pre dĺžku textu vytlačiť korešpondenciu na jednu stranu. Je to v poriadku alebo musí mať každý list maximálne jednu stranu?

Skutočnosť, že niektorý list má dlhší text, je štandardnou záležitosťou. V takomto prípade používame na pokračovanie listu čisté papiere bez uvedenia takzvanej „hlavičky“, ktorá je vždy len na prvej strane listu. Pri viacstranovom liste vynechávame pri druhej, resp. ďalších stranách listu v hornej časti jeden prázdny odsek, kam uvádzame očíslovanie strán. Ak má naša korešpondencia viac ako jednu stranu, adresáta listu uvádzame vždy až na poslednom liste vľavo dole v štýle meno, pozícia a mesto, kde sa adresát nachádza. Údaje ako ulica, číslo domu či PSČ uvádzame len na obálke.

Musím na klasický tlačený list odpovedať rovnako listom alebo môžem využiť elektronickú komunikáciu, teda e-mail?

V protokole platí zásada rovnosti komunikácie. To znamená, že akým štýlom prichádza podnet, takým štýlom odchádza odpoveď. Ergo na list by sme mali odpovedať listom, na e-mail e-mailom. Pokiaľ však nekomunikujeme na najvyššej úrovni, teda s hlavou štátu, členom vlády alebo hlavou Cirkvi, je prirodzené, že v modernej a technicky vyspelej dobe budeme využívať elektronickú formu komunikácie. Najdôležitejším atribútom v komunikácii je nezabudnúť odpovedať. Tak ako máme odpovedať na pozdrav, treba odpovedať aj na korešpondenciu.

Existujú pri písaní e-mailu nejaké oficiálne pravidlá?

E-mail, teda elektronický list, je rozšírenou formou komunikácie. Podobne ako klasický list má svoju štruktúru. V úvode nezabúdame na oslovenie, text členíme do jednotlivých odsekov a v závere elektronického listu pridávame zdvorilostnú záverečnú formulku (S úctou, s pozdravom a pod.), ako aj našu elektronickú vizitku. Tá by mala dôstojnou formou reprezentovať spoločnosť, ktorú zastupujeme, a obsahovať logo spoločnosti, naše meno, pozíciu a kontaktné údaje.

Pri zakladaní prijatých vizitiek som zistil, že mnohé majú odlišný formát i údaje. Čo by malo byť obsahom našej pracovnej vizitky?

V našom geografickom priestore sa využívajú vizitky horizontálnej potlače, ktorá by mala obsahovať logo spoločnosti, meno a priezvisko, funkciu a základné kontaktné údaje, akými sú poštová adresa, telefonický a e-mailový kontakt, po prípade uvedenie internetovej stránky spoločnosti. Vizitka má byť jednostranná a pri dopisovaní kontaktných údajov (napríklad čísla mobilného telefónu) ich uvádzame vždy na prednú stranu vizitky. Nezabúdajme, že naša vizitka či list sú veľakrát prvým kontaktom s obchodným partnerom a nikdy nemáme druhú šancu vytvoriť prvý dojem. Preto je pri našej korešpondencii dôležité zachovávať súlad obsahu a formy a prostredníctvom tejto jednoty prejavovať úctu tým, s ktorými komunikujeme.

Peter Solej, lektor protokolu a etikety

1 NE NEDEĽA 23. NEDEĽA PO ZSD NEZIŠTNÍCI A DIVOTVORCOVIA KOZMA A DAMIÁN

A ľudia vyšli pozrieť sa, čo sa stalo. (Lk 8, 35)

Ježiš oslobodzuje človeka zo zovretia zla a z izolácie. Neprichádza nás odsúdiť, ale vrátiť nám stratenú dôstojnosť a pokoj. Keď zažijeme Božie milosrdenstvo, našou hlavnou úlohou je vrátiť sa domov a svedčiť o jeho dobrote i láske v každodenných vzťahoch a konkrétnych skutkoch.

Liturgia: Ef 2, 4 – 10, zač. 220; Lk 8, 26 – 39, zač. 38; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár 6. hlasu a divotvorcom, kondak hlasu, *Sláva,* kondak divotvorcom, *I teraz,* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten hlasu (HS: 149, 296; PZ: 103, 271; HP: 104, 286)

2 PO MUČENÍK AKINDYN A SPOL.

... postaví ju na svietnik, aby tí, čo vchádzajú, videli svetlo. (Lk 11, 33)

Z vtáčej perspektívy ľahko spoznáme cintoríny – horiace sviece ticho svedčia o spomienke a nádeji, ktorá nehasne. Kristus je pre nás pravým Svetlom sveta. Tak ako sa vosk sviece míňa, aj náš pozemský život sa kráti. Svieca však nemá zmysel odložená v škatuli, ale v tom, že horí. Aj náš život získava zmysel vtedy, keď sa mení na lásku, obetu a svetlo pre druhých.

Liturgia: 1 Sol 2, 20 – 3, 8, zač. 267; Lk 11, 29 – 33 zač. 59; každodenné antifóny; menlivé časti z pondelka (HS: 154; PZ: 108; HP: 109)

3 UT MUČENÍCI BISKUP AKEPSIMAS, PRESBYTER JOZEF A DIAKON AITALAS

Lampou tela je tvoje oko. (Lk 11, 34)

Aké hlboké posolstvo ponúka lampáš pre dnešné časy? Lampáš chráni sviecu, no sám nesvieti. Ak v ňom nie je plameň, zostáva len chladnou ozdobou. Ak v srdci nehorí viera, nádej a láska, všetko zostáva na povrchu. Pravá úcta k zosnulým nevychádza z drahých ozdôb, ale z Božieho plameňa v nás. Cez čisté oko viery potom vidíme, že plameň ich života bol prenesený k Bohu.

Liturgia: 1 Sol 3, 9 – 13, zač. 268; Lk 11, 34 – 41; zač. 60; každodenné antifóny; menlivé časti z utorka (HS: 155; PZ: 109; HP: 110)

4 ST PREPODOBNÝ JOANNIKIOS VEĽKÝ

No beda vám... (Lk 11, 42)

V dnešnom evanjeliu neznie hnev Boha, ale výkrik Otca, ktorý vidí, ako sa jeho deti strácajú v povrchnosti. Ježiš nastavuje zrkadlo najmä nám a varuje pred tromi pascami: náboženským zvykom bez lásky, túžbou po uznaní a rosou sudcu namiesto sprievodcu. Viera bez lásky je len chladný stroj. Skutočné dobro sa rodí v tichu a službe. Skúsme sa tento týždeň pri každej modlitbe spýtať: „Robím to zo zvyku alebo z lásky?“

Liturgia: 1 Sol 4, 1 – 12; zač. 269; Lk 11, 42 – 46, zač. 61; každodenné antifóny; menlivé časti zo stredy (HS: 156; PZ: 111; HP: 112)

5 ŠT MUČENÍCI GALAKTIÓN A EPISTÉMA

Chráňte sa kvasu farizejov, čiže pokrytectva. (Lk 12, 1)

Ježiš hovorí učeníkom, lebo pozná ľudské srdce. Keď nás druhí obdivujú, hrozí nám pokušenie hrať rolu a nosiť masky. Ježiš to nazýva kvasom farizejov – pokrytectvom. Tento kvas nenápadne nafukuje naše ego, no vnútri zanecháva len prázdnotu. Často žijeme pre dojem pred druhými, ale Boh od nás nežiada dokonalosť, ktorú iba predstierame. Žiada úprimnosť. Chce srdce, ktoré je pravdivé v dobrom, no aj vo vlastnom zlyhaní.

Liturgia: 1 Sol 5, 1 – 8, zač. 271; Lk 11, 47 – 12,1, zač. 62; každodenné antifóny; menlivé časti zo štvrtka (HS: 157; PZ: 112; HP: 113)

6 PIA ARCIBISKUP PAVOL VYZNÁVAČ

... kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj Syn človeka vyzná pred Božími anjelmi. (Lk 12, 8)

Vyznanie viery nie je len súkromná vec, ale verejný a každodenný postoj. Vyznať Krista pred ľuďmi znamená postaviť sa za pravdu v rodine, práci i na verejnosti bez strachu z názoru okolia. Najsilnejším vyznaním nie sú len slová, ale náš charakter: odpustenie, poctivosť a milosrdenstvo. Nebojme sa byť svetlom. Keď sa my nezahanbíme za Kristovo meno v tomto čase, on sa k nám prizná pred svojím Otcom vo večnosti.

Liturgia: 1 Sol 5, 9 – 13. 24 – 28, zač. 272, Lk 12, 2 – 12, zač. 63; každodenné antifóny; menlivé časti z piatka; zdržanlivosť od mäsa (HS: 159; PZ: 114; HP: 114)

7 SO TRIDSIATI TRAJA MUČENÍCI Z MELITÍNY

... Na cestu si neberte nič: ani... (Lk 9, 3)

Žijeme v dobe, keď sa snažíme poistiť všetko a zhromažďujeme zásoby zo strachu, že nám niečo bude chýbať. Keď Ježiš posiela učeníkov bez záruk, vyzlieka ich z ľudských istôt. Plné ruky totiž nemôžu nič prijať. Keď sa spoliehame len na seba, nezostáva v nás miesto pre Boha. Apoštoli nemali nič, no mali Ježišovu moc. Kresťanstvo nie je o tom, koľko si zabalíme, ale komu veríme. Vykročme s dôverou, že Boh sa postará.

Liturgia: 2 Kor 11, 1 – 6, zač. 191; Lk 9, 1 – 6, zač. 40; každodenné antifóny; menlivé časti zo soboty (HS: 160; PZ: 115; HP: 115)

8 NE 24. NEDEĽA PO ZSD ZHROMAŽDENIE K ARCHANJELOVI MICHALOVI

Dcéra, tvoja viera ťa uzdravila. Choď v pokoji! (Lk 8, 48)

Žena sa dotkla Ježiša s dôverou a jej bolesť zmizla. Viera nie je len vedomosť, ale odvaha vložiť svoj život do jeho rúk. Keď s dôverou odovzdáme Bohu svoje trápenie, On nás uzdravuje a napĺňa hlbokým pokojom.

Liturgia: Ef 2, 14 – 22, zač. 221; Lk 8, 41 – 56, zač. 39 (rad.); Hebr 2, 2 – 10, zač. 305; Lk 10, 16 – 21, zač. 51a (Michalovi); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár 7. hlasu a Michalovi, kondak hlasu, *Sláva* kondak Michalovi, *I teraz* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten hlasu a svätým; myrovanie (HS: 150, 298; PZ: 104, 272; HP: 105, 288)

9 PO PREPODOBNÁ MATRÓNA

Človeče, kto ma ustanovil za sudcu alebo rozdeľovača medzi vami? (Lk 12, 14)

Ježišovi nie je nespravodlivosť ľahostajná, no namiesto následkov rieši koreň sporov. Často chceme z Boha urobiť len nástroj na presadenie vlastných záujmov a v boji o majetok či pravdu žijeme v strachu, že budeme mať menej. Ježiš nás volá zmeniť optiku: skutočné bohatstvo sa nemeria tým, čo získame, ale tým, ako sme bohatí pred Bohom. Nežiadajme od neho rozsúdenie pozemských sporov, ale to, aby pretvoril naše srdcia.

Liturgia: 2 Sol 1, 1 – 10, zač. 274; Lk 12, 13 – 15, 22 – 31, zač. 65; každodenné antifóny; menlivé časti z pondelka (HS: 154; PZ: 108; HP: 109)

10 UT APOŠTOLI ERAST, OLYMPAS, RODIÓN A SPOL.

Ale keby si ten sluha v srdci povedal: „Môj pán voľajako nejde," a začal by biť sluhov a slúžky... (Lk 12, 45)

Stačí jediný človek, ktorý podľahne ilúzii, že nie je nikomu zodpovedný, a celá atmosféra okolo neho sa znehodnotí – v práci, v škole či medzi susedmi. Ježiš ukazuje, že toxické správanie sa začína v srdci, keď človek stratí vedomie Božieho pohľadu a začne druhým ubližovať slovami či aroganciou. Našou úlohou je neopätovať zlo rovnakou mincou, ale stať sa „filtrom", ktorý premieňa hnev na trpezlivosť a prináša pokoj.

Liturgia: 2 Sol 1, 10b – 2,2 , zač. 274b; Lk 12, 42 – 48, zač. 68; každodenné antifóny; menlivé časti z utorka (HS: 155; PZ: 109; HP: 110)

11 ST MUČENÍCI MÉNAS, VIKTOR A VINCENT

Kto mnoho dostal, od toho sa bude mnoho požadovať. (Lk 12, 48)

Dnešné čítania nás volajú k zodpovednosti a bdelosti. Ako kresťania sme dostali veľa – poznanie Božej lásky, sviatosti a Božie slovo. To nie je výsada, ale záväzok zúročiť tieto dary v láske. Oheň Svätého Ducha očisťuje od ľahostajnosti a falošného pokoja. Skutočný pokoj neprichádza z ignorovania pravdy, ale z jej prijatia. Nenechajme sa uspať lenivosťou a živme v sebe lásku k pravde.

Liturgia: 2 Sol 2, 1 – 12, zač. 275; Lk 12, 48b – 59, zač. 69; každodenné antifóny; menlivé časti zo stredy (HS: 156; PZ: 111; HP: 112)

12 ŠT HIEROMUČENÍK JOZAFÁT

... ale ak nebudete robiť pokánie, všetci podobne zahyniete. (Lk 13, 3)

Pokánie nie je trest ani prázdny rituál, ale radikálny zlom v zmýšľaní. Znamená opustiť slepé uličky ega a nasmerovať život k Bohu. Bez vnútornej premeny človek duchovne odumiera. Nečakajme na krízu – dnešok je šancou urobiť krok k odpusteniu, obnoviť vzťahy a prijať slobodu Božieho milosrdenstva.

Liturgia: Hebr 4, 14 – 5, 10, zač. 311; Jn 10, 9 – 16, zač. 36 (Jozafátovi); 2 Sol 2, 13 – 3, 5, zač. 276, Lk 13, 1 – 9, zač. 70 (rad.); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; Tropár, *Sláva* kondák svätému, *I teraz* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten svätému; sviatok (HS: 300; PZ: 274; HP: 289)

13 PIA ARCIBISKUP JÁN ZLATOÚSTY

Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom. (Lk 13, 35)

Každý deň čelíme odmietnutiu či neistote, no skutočná nádej prichádza vtedy, keď s dôverou privítame Boha vo svojom všednom dni. On nevstupuje s hlukom, ale s tichou nehou a pokojom. Ak mu otvoríme dvere svojho srdca, premení svoj strach na istotu, že nás nesie láska, ktorá nikdy nezlyhá.

Liturgia: 2 Sol 3, 6 – 18, zač. 277; Lk 13, 31 – 35, zač. 73 (rad.) Hebr 7, 26 – 8, 2, zač. 318; Jn 10, 9 – 16, zač. 36 (Jánovi); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár, *Sláva* kondak svätému, *I teraz* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten svätému; voľnica (HS: 301; PZ: 275; HP: 291)

14 SO APOŠTOL FILIP

Neveriace a skazené pokolenie, dokedy mám byť ešte s vami a trpieť vás? (Lk 9, 41)

Je ľahké obviniť iných z nedostatku viery, no Ježišove slová patria predovšetkým nám, ktorí toľkokrát stojíme pred problémami s pochybnosťami a chýbajúcou dôverou. Viera nie je len fráza, ale každodenná odovzdanosť. Nečakajme na zázraky bez toho, aby sme Boha vpustili do svojho srdca. Premeňme svoju neveru na živú dôveru.

Liturgia: 1 Kor 4, 9 – 16a; zač. 131; Jn 1, 43 – 51, zač. 5 (Filipovi); Gal 1, 3 – 10, zač. 199; Lk 9, 37 – 43a, zač. 46; (rad.); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár, *Sláva* kondak svätému, *I teraz* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten svätému (HS: 303; PZ: 277; HP: 293)

15 NE 25. NEDEĽA PO ZSD MUČENÍCI GURIAS, SAMÓNAS A HABIB

No prišiel k nemu istý cestujúci Samaritán... (Lk 10, 33)

Podstatou milosrdného Samaritána nebola teoretická vedomosť o láske, ale ochota zastaviť sa. Znalec zákona hľadal hranice, kým človek v priekope potreboval prítomnosť. Láska k blížnemu sa nemeria citeľnými slovami, ale konkrétnym skutkom v nečakanom čase. Blížnym sa nestáva ten, kto si to zaslúži, ale ten, ku komu sa my sami priblížime so súcitom a pomocou. Preukazovať milosrdenstvo znamená vyjsť z vlastného komfortu.

Liturgia: Ef 4, 1 – 6, zač. 244; Lk 10, 25 – 37, zač. 53; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár 8. hlasu, *Sláva,* kondak z hlasu, *I teraz,* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten hlasu; začiatok Filipovky (HS:152; PZ: 106; HP: 108)

Juraj Baran

16 PO APOŠTOL A EVANJELISTA MATÚŠ

... keď chystáš hostinu, pozvi chudobných... (Lk 14, 13)

Neďakuj, ale pamätaj. Pomôžem ti, ale... Tu nie je kresťanský duch, ale duch obchodovania. Ježiš hovorí: Keď chystáš hostinu, pozvi chudobných... Rob dobro, ale neobchoduj s dobrom. Kto takto koná, dostane odmenu pri vzkriesení spravodlivých.

Liturgia: 1 Tim 1, 1 – 7, zač. 278; Lk 14, 12 – 15, zač. 75 (rad.) 1 Kor 4, 9 – 16a, zač. 131; Mt 9, 9 – 13, zač. 30 (ap.); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár, *Sláva* kondak svätému, *I teraz* podľa predpisu; prokimen, *Aleluja* a pričasten svätému (HS: 304; PZ: 279; HP: 294)

17 UT BISKUP GREGOR DIVOTVORCA

A kto ide za mnou a nenesie svoj kríž, nemôže byť mojím učeníkom. (Lk 14, 27)

Často by sme chceli kresťanstvo so zľavou. Chceli by sme odpustenie bez pokánia, spásu bez obety, vzkriesenie bez kríža... Ježiš nám pripomína, že polovičatosť nefunguje. Hovorí: Nasledovať ma ťa bude stáť všetko. Tvoje plány, pohodlie, čas. No kúsok neba všetko vynahradí.

Liturgia: 1 Tim 1, 8 – 14, zač. 279; Lk zač. 14, 25 – 35, zač. 77; každodenné antifóny; menlivé časti z utorka (HS: 155; PZ: 109; HP: 110)

18 ST MUČENÍCI PLATÓN A ROMAN

Farizeji a zákonníci šomrali... (Lk 15, 2)

Sv. Izák z Ninive hovorí: „Kto vidí svoj hriech, je na tom lepšie ako ten, kto videl anjela." Ježiš prijíma hriešnikov a farizeji šomrú. Prečo? Lebo vidia hriechy iných, ale nie vlastné. Šomranie je bežný jav v rozhovoroch. Prečo? Lebo vidíme smietku v oku druhého, a vo vlastnom brvno nezbadáme. Sv. Efrém Sýrsky nás pozýva k modlitbe: „Pane, daj, aby som videl svoje hriechy a neodsudzoval svojho brata."

Liturgia: 1 Tim 1, 18 – 20; 2, 8 – 15. zač. 281; Lk 15, 1 – 10, zač 78; každodenné antifóny; menlivé časti zo stredy (HS: 156; PZ: 111; HP: 112)

19 ŠT PROROK ABDIÁŠ

Robte si priateľov z nespravodlivej mamony... (Lk 16, 9)

Pápež František povedal: „Chudobní sú najspoľahlivejšími bankármi.“ Podeliť sa s chudobným je tou najlepšou investíciou do večnosti. Ježiš hovorí: „ Robte si priateľov z mamony, aby vás prijali do večných príbytkov.“ Múdro koná ten, kto si štedrosťou robí priateľov z chudobných. Núdzni a chudobní sú Božími priateľmi. Ak budú skrze štedrosť aj našimi, stanú sa pre nás bránou do večných príbytkov.

Liturgia: 1 Tim 3, 1 – 13, zač. 283; Lk zač. 16, 1 – 9, zač. 80; každodenné antifóny; menlivé časti zo štvrtka (HS: 157; PZ: 112; HP: 113)

20 PIA PREDSVIATOK VSTUPU BOHORODIČKY DO CHRÁMU
PREPODOBNÁ JOZAFÁTA HORDAŠEVSKÁ

... beda tomu, skrze koho prichádzajú... (Lk 17, 1)

Pohoršenie je skutok alebo slovo, ktorým človek privádza iného k hriechu. Kto pohoršuje, stáva sa pokušiteľom. Nepohoršovať znamená žiť v súlade s evanjeliom. Byť vzorom v láske i správaní.

Liturgia: 1 Tim 4, 4 – 8. 16, zač. 285; Lk zač. 16, 15 – 18; 17, 1 – 4, zač. 82; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; tropár predsviatku a Jozafáte, *Sláva* kondak o Jozafáte, *I teraz* kondak predsviatku; prokimen, *Aleluja* a pričasten Jozafáte; zdržanlivosť od mäsa (HS: 306; PZ: 280; HP: 296)

21 SO VSTUP PRESVÄTEJ BOHORODIČKY DO CHRÁMU

Marta, Marta, staráš sa a znepokojuješ pre mnohé veci... (Lk 10, 41)

Týmito slovami Ježiš neodsudzuje službu, ale pripomína nám, aby sme pre každodenné starosti na neho nezabúdali. Ak sa chceme tešiť zo života, musíme vedieť spájať kontempláciu a činnosť. Na jednej strane vedieť „zotrvávať pri Ježišových nohách“, na druhej strane byť starostliví v pohostinnosti, keď Ježiš klope na naše dvere.

Liturgia: Hebr 9, 1 – 7, zač. 320; Lk 10, 38 – 42; 11, 27 – 28, zač. 54; predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti zo sviatku; myrovanie (HS: 308; PZ: 283; HP: 298)

22 NE 26. NEDEĽA PO ZSD APOŠTOL FILEMON A SPOL.

Tak je to s tým, kto si hromadí poklady, a pred Bohom nie je bohatý. (Lk 12, 21)

Nič sme si na svet nepriniesli a nič si neodnesieme. Pozemské bohatstvá sú len do času. Ježiš nám pripomína, že máme byť bohatí pred Bohom. To pravé bohatstvo, ktoré nezničí ani smrť, je láska.

Liturgia: Ef 5, 8b – 19, zač. 229; Lk 12, 16 – 21, zač. 66; predobrazujúce antifóna a blaženstvá; tropár 1. hlasu a sviatku *Sláva,* kondak hlasu, *I teraz* sviatku; prokimen, *Aleluja* a pričasten hlasu a sviatku; namiesto *Dôstojné je* sa spieva *Zvelebuj* a irmos sviatku (HS: 143, 308; PZ: 96, 283; HP: 97, 298)

23 PO BISKUPI AMFILOCHIOS A GREGOR

Kedy príde Božie kráľovstvo... (Lk 17, 20)

Kedy príde Božie kráľovstvo? Farizeji sa pýtajú Ježiša na niečo, čo vždy zaujímalo ľudí. Kedy bude koniec sveta? Kedy bude posledný súd? Druhý príchod Ježiša zostáva tajomstvom. No Ježiš nám dáva indíciu: „Božie kráľovstvo je medzi vami.“ Je Božie kráľovstvo medzi nami? Je v mojom srdci? Božie kráľovstvo je tam, kde vládne láska. Len takéto srdce raz bude počuť slová: Poďte, požehnaní, do kráľovstva môjho Otca...

Liturgia: 1 Tim 5, 1 – 10, zač. 285c; Lk 17, 20 – 25, zač. 86; menlivé časti zo sviatku (HS: 308; PZ: 283; HP: 298)

24 UT VEĽKOMUČENICA KATARÍNA

... jeden bude vzatý, druhý sa ponechá. (Lk 17, 36)

Na svete zomiera v priemere 160 000 až 170 000 ľudí denne. To sú tí, ktorí sú vzatí, iní sú ponechaní. Pre tisíce ľudí každý deň smrťou nastáva koniec sveta. Čo je na smrti pekné? Bude to stretnutie s Kristom. Vtedy už nebude čas na usporiadanie vecí, vzťahov... A preto, čo môžeš urobiť dnes, neodkladaj na zajtra. Dnes odpusť, poslúž, dávaj, potešuj, aby keď budeš vzatý, tvoja večnosť bola naplnená nekonečnou radosťou s Pánom.

Liturgia: 1 Tim 5, 11 – 21, zač. 286; Lk 17, 26 – 37, zač. 87; menlivé časti zo sviatku (HS: 308; PZ: 283; HP: 298)

25 ST

ZAKONČENIE SVIATKU
HIEROMUČENÍK KLEMENT RÍMSKY

Pozri, my sme opustili, čo sme mali, a išli sme za tebou. (Lk 18, 28)

Čo musíme opustiť, aby sme mohli nasledovať Ježiša? Musíme zanechať svoje hriechy, ktoré nás od neho vzďaľujú. Musíme sa aj vzdať času, ktorý často premárnime na zbytočné veci, a naplniť ho modlitbou, každodennou obetou, a tak budovať Božie kráľovstvo tu na zemi. Opustiť neznamená ostať opustený. Práve naopak. Každý deň vstupovať do spoločenstva s Bohom, hovoriac mu áno ako Mária.

Liturgia: 1 Tim 5zač. 287; Lk 18, 15 – 17.26 – 30, zač. 90; menlivé časti zo sviatku (HS: 308; PZ: 283; HP: 298)

26 ŠT

PREPODOBNÝ ALYPIOS STĹPNIK

... ale on tretieho dňa vstane z mŕtvych. (Lk 18, 33)

Môj život, to je jeden veľký piatok, sťažovala sa veriaca kňazovi. Keď prechádzame ťažkosťami života, často vidíme len „Veľký piatok“, utrpenie a bolesť. Ježišova cesta sa však nekončí na kríži. Ježiš nás učí, že Jeruzalem nie je konečná stanica. Konečnou stanicou je víťazstvo nad smrťou, zmŕtvychvstanie. A preto s vierou spievame: „Tvojmu krížu klaniame sa, Vládca, a tvoje sväté vzkriesenie oslavujeme.“

Liturgia: 1 Tim 6, 17 – 21, zač. 289; Lk 18, 31 – 34, zač. 92; každodenné antifóny; menlivé časti zo štvrtka (HS: 157; PZ: 112; HP: 113)

27 PIA

MUČENÍK JAKUB PERZSKÝ

Pane, hľa, tvoja mína. Mal som ju uloženú v šatke. (Lk 19, 20)

Sv. Josemária Escriva povedal: Keď kresťan „zabíja čas“ na tejto zemi, vystavuje sa nebezpečenstvu, že pre seba „zabije nebo“. Čas je dar od Boha. „Stratil som deň“ – takto zvolal pri večeri cisár Títus, keď si uvedomil, že počas dňa neurobil nič dobrého. Čas je dar, milosť i príležitosť...

Liturgia: 2 Tim 1, 1 – 2. 8 – 18, zač. 290; Lk 19, 12 – 28, zač. 95; každodenné antifóny; menlivé časti z piatka; zdržanlivosť od mäsa (HS: 159; PZ: 114; HP: 114)

28 SO

PREPODOBNÝ MUČENÍK ŠTEFAN NOVÝ

... radujte sa, že sú vaše mená zapísané v nebi. (Lk 10, 21)

Naše mená a osobné údaje sú zapísané v desiatkach rôznych štátnych, verejných aj súkromných databáz. Štát o nás vedie evidenciu od narodenia až po smrť. Ježiš nám hovorí: „Radujte sa, že sú vaše mená zapísané v nebi.“ To je najväčším darom a prameňom radosti. Moje meno je zapísané v Božom srdci. Boh nás pozná podľa mena a veku od lona matky, miluje nás a nikdy na nás nezabudne.

Liturgia: Gal 5, 22 – 6, 2, zač. 213; Lk 10, 19 – 21, zač. 51b; každodenné antifóny; menlivé časti zo soboty (HS: 160; PZ: 115; HP: 115)

29 NE

27. NEDEĽA PO ZSD
MUČENÍCI PARAMON A FILUMEN

Ale predstavený synagógy sa nahneval, že Ježiš v sobotu uzdravuje... (Lk 13, 17)

Dopravná značka „Daj prednosť v jazde“ ukladá vodičovi povinnosť dať prednosť účastníkom premávky na hlavnej ceste. Ježiš nás učí, že na ceste kresťanského života je veľmi dôležité dať prednosť láske. Prečo? Lebo keby sa človek usiloval zachovávať všetky náboženské predpisy, ale nebola by v ňom láska k ľuďom, jeho zbožnosť by bola bezcenná.

Liturgia: Ef 6, 10 – 17, zač. 233; Lk 13, 10 – 17, zač. 71; predobrazujúce a blaženstvá; menlivé časti 2. hlasu (HS:144; PZ: 97; HP: 98)

30 PO

APOŠTOL ANDREJ PRVOPOVOLANÝ

... čo ti prináša pokoj. (Lk 19, 42)

Často počuť: Len keby bolo viac pokoja. Ktosi povedal: „Miliardy kvapiek špinavej vody nikdy nevytvoria čistý oceán. Miliardy ľudí bez pokoja vo svojich srdciach nikdy nevytvoria pokojom žijúce ľudstvo.“ Niet pokoja, lebo chýba v srdci človeka. Pravý pokoj je Kristov dar, o ktorý stále prosme. Veď „on je náš pokoj“.

Liturgia: 2 Tim 2, 20 – 26, zač. 294; Lk 19, 37 – 44, zač. 97 (radové); 1 Kor 4, 9 – 16, zač. 131; Jn 1, 35 – 51, zač. 4 (Andrejovi); predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti apoštolovi Andrejovi (HS: 309; PZ: 284; HP: 300)

Martin Hasaralejko

MENINY A SVÄTÍ

Vedeli ste, že oslava menín je kresťanskou tradíciou? V minulosti sa meniny dokonca oslavovali výlučne alebo viac ako narodeniny. Dôvod bol praktický. V stredoveku sa do matrík zapisoval len deň krstu a dieťa pomenovali podľa mena svätca dňa, keď bolo pokrstené. Počas menín neoslavovali len deň svojho krstu, ale aj svojho patróna, ktorého považovali za vzor, pomocníka i príhovorcu u Boha.

Už vo 4. storočí sv. Ján Zlatoústy ako jeden z prvých odporúčal, aby sa ľudia pri výbere mien inšpirovali kresťanskými mučeníkmi. Vo vlastnom živote by tak mali vzor cnosti a svätosti a na strane druhej by sa odlíšili od neveriacich, ktorí dávali svojim deťom mená podľa pohanských božstiev.

Ako vzrastalo kresťanstvo v Európe, tak pribúdali aj kresťanské mená. Staršie katechizmy a cirkevné kódexy takisto odporúčali dávať deťom mená podľa svätých.

Oficiálne kalendárium na Slovensku pripravuje kalendárová komisia pri ministerstve kultúry. Okrem zamestnancov štátnej správy ju tvoria aj zástupcovia vydavateľstiev a jazykovedcov. Krstné mená v kalendáriu sa už verne nepridŕžajú cirkevného kalendára. Vo svojich zásadách však vyslovene uvádzajú, že kresťanské mená sa z neho vyradzovať nesmú a nové mená majú vychádzať z európskej a kresťanskej tradície.

Ak budete najbližšie oslavovať meniny, spomeňte si na svojho patróna. Ak oslavuje sviatok v iný deň, môžete si ho pripomenúť aj v tento deň. (Ján Sabol)

OZNAM REDAKCIE

SVÄTÉ LITURGIE V NOVEMBRI NA VAŠE A NAŠE ÚMYSLY:

za čitateľov – 8. november, 12.00 h Katedrálny chrám sv. Jána Krstiteľa v Prešove, slúži otec Miroslav Chorendžák

za autorov – 15. november, Chrám sv. apoštolov Petra a Pavla v Zbehňove, slúži otec Ján Sabol

za priateľov Slova – 14. november, 08.00 h Chrám Presvätej Bohorodičky Ochrankyne v Košiciach-Nad jazerom, slúži otec Richard Fučko

za redakciu – 29. november, 08.00 h Katedrálny chrám sv. Jána Krstiteľa v Prešove, slúži otec Miroslav Dancák

YOUCAT DIALOGICKÁ KATECHÉZA

Praktický sprievodca sprevádza čitateľa na ceste od počúvajúceho k misijnému učeníkovi a ponúka podnety pre mládežníckych katechétov i duchovných sprievodcov. Stručne približuje dejiny a vývoj katechézy od katechumenátu po náboženskú výuku a zdôrazňuje význam osobného svedectva pri odovzdávaní viery. Teoretickú časť dopĺňajú praktické námety a dva vzdelávacie programy – *Young Missio* pre mladých katechétov a *Train the Trainer* pre aktívnych duchovných sprievodcov. Publikácia ponúka inšpiráciu na sprevádzanie mladých k hlbšiemu prežívaniu viery a aktívnemu kresťanskému životu. (SSV)

JORGE BORONAT: IPRAY 7 – CEZROČNÉ OBDOBIE 27. – 34. TÝŽDEŇ

Novinka z vydavateľstva Zachej.sk ako záverečný diel série *iPray* uzatvára púť celým liturgickým rokom. V posledných týždňoch cezročného obdobia nás denné evanjeliové úryvky s komentármi vedú k vďačnosti za to, čo nám uplynulý rok priniesol, ale aj za to, čo nám vzal; aby sme s očisteným srdcom s nádejou očakávali príchod Pána. Takýto postoj nás približuje k svätosti a zároveň osobným príkladom priťahuje k Bohu aj našich blížnych. (Zachej)

LUX PREŠOV
OD ROKU 1991
35 rokov s Vami
ČISTIACA TECHNIKA
najväčší výber upratovacej a čistiacej techniky na predajni a v e-shope
ČISTIACE SLUŽBY
čistiace práce od A-Z
Bardejovská 5, 080 06 Prešov – Ľubotice
+421 51/77 10 371, 77 10 809

PÚŤ K MILOSTIVEJ IKONE

MAĎARSKO ➡ 15. septembra smerovali kroky gréckokatolíckov maďarského mariánskeho pútnického miesta v Máriapócsi, kde si prišli uctiť ikonu, ktorá v minulosti trikrát zázračne slzila. Archijerejskej svätej liturgii predsedal vladyka Jonáš Maxim. Spolu s ním koncelebroval arcibiskup Cyril Vasiľ SJ, vladyka Milan Lach SJ a vladyka Kenneth Nowakowski, eparchiálny biskup Ukrajinskej eparchie v Londýne, do ktorého jurisdikcie spadajú aj slovenskí gréckokatolícki. Prišlo aj vyše 2 000 pútnikov zo všetkých troch gréckokatolíckych eparchií zo Slovenska.

V homílii vladyka Milan poukázal na Máriinu dokonalú dôveru v Ježiša Krista, ktorá pramenila z toho, že ho ako matka neskonale milovala a poznala. Po liturgii vladyka Jonáš vyzdvihol, že aj napriek tomu, že na Slovensku bol pracovný deň, predsa vyrazili na cestu, aby našli pokoj a potrebné milosti v Máriapócsi. V závere sa všetci presunuli do baziliky, kde sa pod milostivou ikonou spoločne pomodlili moleben a púť zakončili otcovia biskupi modlitbou panychídy v krypte baziliky, kde sú pochovaní viacerí biskupi. (Michal Pavlišinovič; foto: Michal Paločko)

STRETNUTIE VÝCHODNÝCH BISKUPOV

MAĎARSKO ➡ Archijerejskou svätou liturgiou v katedrále v Nyíregyháze, ktorej predsedal vladyka Kenneth Nowakowski, bolo oficiálne ukončené 29. stretnutie východných katolíckych biskupov Európy, ktoré trvalo od 15. do 18. septembra v Máriapócsi v Maďarsku.

Témou stretnutia bola: *Identita východných katolíckych cirkví v diaspóre a ich svedectvo na Západe.* Spoločné liturgické slávenia, pracovné zasadnutie, odborné prednášky a delenie sa skúsenosťami na poli evanjelizácie v diaspóre patrili k hlavným bodom programu. Ďalej to boli témy ako finančná transparentnosť v Cirkvi, spolupráca a vzťah s veriacimi, ako aj s hierarchiou Rímskokatolíckej cirkvi, liturgická identita či ekumenický dialóg. Stretnutie sa nieslo v duchu 330. výročia slzenia mariánskej ikony. (Michal Pavliško; foto: Eugen Ivut)

BIELORUSKO ➡ Pápež Lev XIV. prijal zrieknutie sa úradu doterajšieho apoštolského administrátora pre veriacich byzantského obradu v Bielorusku archimandritu Sergiusza Gajeka MIC. Za jeho nástupcu vymenoval v septembri studitského mnícha otca Liavoncija (Aliaksandra) Tumouského MSU. (Vatican News)

NEMECKO ➡ Organizácia *Renovabis* zorganizovala 30. ročník medzinárodného kongresu, na ktorom sa vo Freisingu stretlo viac ako 200 účastníkov z 26 krajín. Diskutovali o príčinách spoločenského rozdelenia, rastúcej polarizácii a možnostiach posilňovania spoločenskej súdržnosti. Osobitné uznanie zaznelo už v úvodnom pozdrave pri otvorení kongresu na adresu Kataríny Hulmanovej, tajomníčky sociálnej subkomisie KBS. Organizátori ju vyzdvihli ako dlhoročnú spolupracovníčku *Renovabis* a spoľahlivú i tvorivú partnerku pri realizácii viacerých úspešných projektov na Slovensku. Slovensko na kongrese ďalej zastupovali Ivan Ružička, generálny tajomník KBS, Juraj Sabadoš, vedúci Generálneho sekretariátu KBS, zástupcovia Rádia Lumen, ako aj predstavitelia Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. (TK KBS)

JUŽNÁ KÓREA ➡ V juhokórejskom Incheone a Soule sa konalo druhé medzinárodné prípravné stretnutie delegátov pred Svetovými dňami mládeže (SDM), ktoré budú 3. až 8. augusta 2027 v Soule. Slovensko na tomto stretnutí reprezentovali dvaja delegáti – Martin Kocian a Tomáš Tupta. (TK KBS)

RÍM ➡ Na rímskej univerzite La Sapienza vo štvrtok 17. septembra predstavili prvý zväzok venovaný archeologickému výskumu v Bazilike Božieho hrobu v Jeruzaleme. Archeologický projekt vznikol v rámci iniciatívy troch kresťanských komunít, ktoré spravujú baziliku: Gréckeho pravoslávneho patriarchátu, Kustódie Svätej zeme a Arménskeho patriarchátu. Výskum priniesol nové poznatky o dlhom úseku dejín Jeruzalema, od obdobia železnej doby až po súčasnosť. (Vatican News)

MAĎARSKO ➡ 3. októbra sa v Debrecíne uskutočnila posviacka obnovenej katedrály zasvätenej Pokrovu . Liturgickému sláveniu predsedal Youssef Absi, patriarcha Melchitskej gréckokatolíckej cirkvi, spolu s ním koncelebrovali aj traja slovenskí biskupi. Na slávnosti boli prítomní aj biskupi z Ukrajiny, Rumunska, Veľkej Británie a USA. (M. Pavliško)

DUCHOVNÉ CVIČENIA

BULHARSKO ➡ 28. septembra až 1. októbra viedol vladyka Jonáš Maxim duchovné cvičenia v monastieri v Sofii (v Bulharsku), v ktorom pôsobia bosé karmelitánky. Súčasťou cvičení bola aj slávnosť pri príležitosti sviatku svätej Terézie, ktorý pripadá na 1. októbra.

Karmelitánsky kláštor v Sofii je zaujímavý tým, že karmelitánska kontemplatívna tradícia je tu spojená s východným obradom. Bol založený v roku 1935 ako prvý karmelitánsky kláštor východného obradu na svete. Založenie kláštora sa uskutočnilo po tom, ako sestry karmelitánky museli utiecť z Konštantínopola. Súviselo to so zmenami tureckej legislatívy, ktoré sťažovali pôsobenie ich komunity v Turecku. V súčasnosti je v kláštore sedem rehoľných sestier, tri z nich sú zo Slovenska. (text a foto: Michal Pavliško)

VIZITÁTOR V BAVORSKU

NEMECKO ➡ Gréckokatolícka misia Eichstätt – Ingolstadt prežila 2. – 4. októbra trojdňové duchovné cvičenia s vladykom Mariánom Andrejom Pacákom CSsR. Návšteva bola spojená s odpustom misie. Duchovné cvičenia sa niesli v znamení témy *Aby viera mala domov – rodina, spoločenstvo a odovzdávanie viery*. Na jednotlivých častiach programu sa zúčastnili desiatky veriacich.

V nedeľu sa vladyka Pacák zúčastnil na slávnostnom uvedení Mons. Christiana Würtza do úradu 83. biskupa Eichstättu. (Miroslav Házy; foto: archív misie)

PÁPEŽOV VYSLANEC

RUSKO ➡ Osobitný vyslanec Svätého Otca pre humanitárne otázky a predseda Konferencie biskupov Talianska sa vrátil z Moskvy po tretej misii na ruskom území. Okrem iného sa stretol aj s ukrajinskými zajatcami, čo bolo ústrednou témou rokovaní spolu s hľadaním nezvestných osôb a otázkou repatriácie maloletých.

Tretia misia kardinála Mattea Zuppiho v Moskve, ktorá nadväzovala na misie z júna 2023 a októbra 2024, sa skončila v stredu. Osobitný vyslanec Svätého Otca pre humanitárne otázky a predseda Konferencie biskupov Talianska sa v júli tohto roka vybral na Ukrajinu, kde navštívil aj zajatecké tábory ruských vojakov v oblasti Ľvova.

Posledný septembrový deň kardinál navštívil zadržiavací tábor pre ukrajinských vojnových zajatcov, kde s nimi hovoril, odovzdal im posolstvo solidarity od pápeža Leva XIV. a vyjadril nádej, že sa čoskoro budú môcť vrátiť domov. Kardinála počas týchto troch dní sprevádzal apoštolský nuncius v Moskve arcibiskup Giovanni ďAniello. (Vatican News)

POKLEPANIE KAMEŇA

PREŠOV ➡ V pondelok 14. septembra sa pri Mestskej hale v Prešove uskutočnilo slávnostné poklepanie základného kameňa pre budúcu sochu pápeža Františka. Uplynulo totiž päť rokov od momentu, keď pápež v rámci svojej apoštolskej cesty na Slovensko navštívil aj metropolu Šariša a na priestranstve pri Mestskej hale predsedal sláveniu Božskej liturgie sv. Jána Zlatoústeho.

Na slávnosti bol prítomný primátor mesta Prešov František Oľha, hlavný koordinátor prípravy návštevy pápeža Františka v Prešove. Mons. Ľubomír Petrík všetkým prítomným odovzdal srdečný pozdrav od vladyku Jonáša Maxima, ktorý sa z dôvodu zahraničnej pracovnej cesty nemohol na stretnutí zúčastniť.

V závere príhovoru Mons. Petrík veľmi pekne poďakoval predstaviteľom Mesta Prešov, Prešovskému samosprávnemu kraju, ktorí tak ako pred piatimi rokmi s veľkým zápalom pripravovali všetko potrebné na stretnutie so Svätým Otcom, tak aj teraz sa môžu spoločne podieľať na príprave pamätníka ako pripomienky tých vzácnych chvíľ pre Cirkev, mesto a celý Prešovský kraj.

Pri tejto príležitosti bude zo strany Gréckokatolíckej cirkvi vytvorený transparentný účet, na ktorý budú môcť prispieť všetci ľudia dobrej vôle, ako aj podporovatelia teológie a života pápeža Františka. Projekt predpokladá tvorbu sochy pápeža Františka, pričom by na nej mal byť zachytený, ako kráča na konci svätej liturgie a ukazuje palec hore smerom k zboristom, ktorí celú slávnosť pred piatimi rokmi sprevádzali nádherným spevom. (Michal Pavlišinovič; foto: Simona Folková)

BANKET KOLÉGIA

KOŠICE ➡ Priestory Gréckokatolíckeho eparchiálneho úradu v Košiciach sa 13. septembra stali miestom stretnutia kolegiantov a vzácnych hostí. Slávnostný banket Kolégia sv. sedmopočetníkov oficiálne otvoril nový akademický rok. Program sa začal v biskupskej kaplnke modlitbou deviatej hodinky. Vladyka Cyril v príhovore zdôraznil význam intelektuálneho, ľudského a duchovného rozvoja.

Na jeho slová nadviazal prefekt kolégia Martin Šimčák, ktorý vo svojej prezentácii predstavil hosťom život v kolégiu za uplynulé dva roky a zhrnul spoločné zážitky kolegiantov. Zároveň predstavil obnovené priestory kolégia, priblížil priebeh ich rekonštrukcie vrátane finančných nákladov. Po oficiálnej časti bol priestor na otázky a nasledoval neformálny večer pri občerstvení. V príjemnej a otvorenej atmosfére mali kolegianti aj pozvaní hostia priestor na osobné rozhovory či upevňovanie spoločenstva, ktoré ich bude sprevádzať počas celého nadchádzajúceho roka. (Mária Hrešková)

NOVÁ FARSKÁ BUDOVA

SVIDNÍK-ZÁHRADNÁ ➡ V nedeľu 13. septembra sa vo farnosti Svidník-Záhradná slávila odpustová slávnosť spojená s požehnaním novej farskej budovy. Vladyka Jonáš Maxim, spolu s desiatimi kňazmi a hojným počtom veriacich slávil v chráme božskú liturgiu, kde v homílii rozoberajúc podobenstvo o talentoch pripomenul dôležitosť odovzdania sa do Božej vôle. Po liturgii nasledovali poďakovania od primátorky, veriacich, ako aj domáceho kňaza. Nasledovalo požehnanie novej farskej budovy a požehnanie kríža pred farskou budovou, ktorý venovala primátorka Marcela Ivančová s manželom ako symbol nádeje, požehnania a ochrany celej farnosti aj mesta.

Po požehnaní fary nasledovalo agapé pri farskej budove, kde sa veriaci mohli stretnúť a porozprávať so svojím vladykom. (Pavol Feník; foto: Nikola Halčíková)

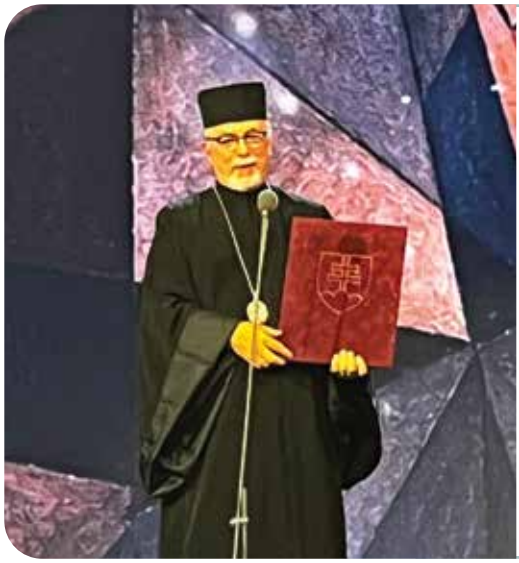

ŠTÁTNE OCENENIE PRE VLADYKU CYRILA

BRATISLAVA ➡ Košický eparchiálny biskup Mons. Cyril Vasiľ SJ si v stredu 16. septembra prevzal na Bratislavskom hrade Štátnu cenu Jozefa Miloslava Hurbana. Ocenenie mu počas ceremoniálu v Zimnej jazdiarni udelil predseda Národnej rady SR Richard Raši. Vladyka Cyril sa stal jedným z troch laureátov tohtoročnej štátnej ceny spolu s historikom a spisovateľom Jozefom Leikertom a fyzikom a dlhoročným predstaviteľom slovenskej vedy Štefanom Lubym. Štátna cena bola vladykovi Cyrilovi udelená za jeho celoživotný prínos k rozvoju vzdelanosti, duchovného a kultúrneho života a za mimoriadne pôsobenie, ktorým posilňuje dobré meno Slovenskej republiky v zahraničí. (Peter Paľovčík; foto: TSKE)

EXERCÍCIE

BREZNO ➡ 16. – 20. septembra sa v penzióne Stiv na Čertovici konali duchovné cvičenia bohoslovcov kňazského seminára v Prešove. Exercície viedol dp. Juraj Sedláček, správca Univerzitného pastoračného centra v Trenčíne. Duchovné cvičenia, ktorými sa začal akademický rok 2026/2027 a na ktorých sa zúčastnilo 33 bohoslovcov 2. – 6. ročníka, boli venované téme mužskej spirituality, povolaniu a prežívaniu duchovného života muža.

Na záver exercícií bohoslovci zavítali do gréckokatolíckej farnosti v Brezne a asistovali pri nedeľnej liturgii. V homílii sa prítomným prihovoril dp. J. Sedláček, ktorý povzbudil farníkov k modlitbe za duchovné povolania. Po jej skončení nasledovalo aj spoločné stretnutie s miestnou komunitou pri agapé, ktoré pripravili farníci z Brezna. (Igor Cingeľ; foto: archív farnosti Brezno)

SPOJENÝ ODPUST

BRATISLAVA ➡ Sviatok Povýšenia svätého Kríža sa v tomto roku spojil s *Národným pochodom za život*, ktorý prebehol 20. septembra v Bratislave. Protosynkel v homílii poukázal na úzke spojenie Kristovho kríža, ochrany ľudského života a blízkosti Boha, ktorý sa skláňa ku každému človeku.

Prvú liturgiu slúžil emeritný eparcha vladyka Peter Rusnák v cirkevnoslovanskom jazyku. Liturgii v slovenskom jazyku predsedal eparchiálny biskup Milan Lach SJ. Po oboch liturgiách mohli prítomní farníci prežívať sviatočnú atmosféru pri agapé na nádvorí a v sále eparchiálneho úradu.

Hosťom na odpuste bol etiópsky kňaz Petros Berga z Addis Abeby, ktorý od r. 2020 pôsobí ako apoštolský vizitátor pre etiópskych katolíkov v Európe. Po agapé sa farníci odobrali na *Národný pochod za život*. (text a foto: Stanislav Gábor)

FESTIVAL

VRANOV NAD TOPĽOU-ČEMERNÉ ➡ Od 18. do 20. septembra vo farnosti vo Vranove nad Topľou-Čemernom, opäť zaznievali krásne hymny a modlitby na oslavu Boha a Matky Ježiša Krista.

Jubilejný 20. ročník medzinárodného festivalu duchovnej piesne *Boh je Láska* už tradične zorganizovalo *Združenie šíriace kresťanskú kultúru* v spolupráci s Chrámovým zborom bl. Petra Pavla Gojdiča.

Bol to čas nádherných duchovných piesni pod taktovkou piatich zborov, troch zo Slovenska a dvoch z Poľska. V piatok sa zahraničné zbory predstavili vo farnostiach Banské a Zámutov. V sobotu festival vyvrcholil slávnostným galakoncertom a bodkou za festivalom bola účasť zahraničných zborov na nedeľných liturgiách v Čemernom a Juskovej Voli. (Peter Gavaľa; foto: Zuzana Gavaľová)

VIZITÁCIA FARNOSTI

SNINA-BREHY ➡ V nedeľu 27. septembra ukončil vladyka Jonáš Maxim, prešovský arcibiskup metropolita, kánonickú vizitáciu farnosti v Snine-Brehoch. Miestny farár otec Daniel Šarišský privítal vladyku starobylým zvykom – chlebom a soľou. Počas slávnostnej liturgie sa vladyka v homílii prihovoril veriacim a povzbudil ich, aby sa nebáli „ísť na hlbinu“ a s dôverou v Boha prinášať do jeho kráľovstva svojich synov, dcéry a vnúčatá. Vladyka pripomenul evanjeliovú udalosť zázračného rybolovu, keď Ježiš vyzval skúseného rybára Petra, aby napriek jeho vlastnej skúsenosti a neúspešnej nočnej námahe znovu spustil siete na lov. Aj keď výsledok nášho duchovného „rybolovu“ nemusí byť viditeľný hneď a môže sa ukázať až o niekoľko rokov, dôležité je počúvnuť Kristovu výzvu a s dôverou konať.

Ako povzbudivý príklad uviedol účasť mladých Francúzov na svätej liturgii, ktorú slávil Svätý Otec Lev XIV. na Avenue des Champs-Élysées. Aj tento príklad podľa jeho slov ukazuje, že úsilie odovzdávať vieru mladšej generácii má svoj význam a ovocie sa môže prejaviť v čase, ktorý nevieme dopredu odhadnúť. Na záver otec Daniel Šarišský poďakoval vladykovi za jeho povzbudivé slová, otcovskú starostlivosť a čas, ktorý počas vizitácie venoval miestnemu spoločenstvu veriacich. Vizitácia sa tak stala príležitosťou nielen na zhodnotenie života farnosti, ale predovšetkým na spoločnú modlitbu, povzbudenie vo viere a nové odhodlanie nasledovať Krista a prinášať jeho posolstvo ďalším generáciám. (text a foto: Miroslava Dubjaková)

SLÁVNOSŤ

ZVOLEN ➡ V nedeľu 27. septembra farnosť Zvolen a jej veriaci spolu s vladykom Milanom Lachom SJ, slávili v kaplnke Zvolenského zámku odpustovú slávnosť sv. Jána Teológa. Koncelebrovali otec Jozef Durkot z Prievidze a miestny duchovný Peter Sahajda. Krásu slávenia umocnila aj početná asistencia protodiakon Michal Vadrna, miništranti aj z Bratislavy a poddiakon Róbert Baľo. Po čítaní štyroch evanjelií sa kňazi a veriaci stretli na farskom obede, na ktorom bol prítomný aj zvolenský rímskokatolícky farár dekan Jozef Kraus, pravoslávny duchovný Marek Ignácik a farár z Kováčovej Marek Hraňo. (Peter Sahajda)

NOVÉ PRIESTORY

STARÁ ĽUBOVŇA ➡ V pondelok 28. septembra sa pre žiakov, rodičov a zamestnancov Spojenej školy sv. Anny v Starej Ľubovni začala nová etapa. Po rekonštrukcii sa škola presťahovala do nových priestorov Tie zároveň umožnili ukončiť dvojzmennú prevádzku, čo s veľkou radosťou privítali žiaci aj ich rodičia. Pri úpravách priestorov sa myslelo na bezpečnosť, dostupnosť a individuálne potreby žiakov. Súčasťou školy sú bezbariérové toalety, rampa na prepravu imobilných žiakov a bezpodnetné triedy, ktoré poskytujú pokojné prostredie tým, ktorí ho potrebujú. (Jana Rindošová)

POSVIACKA OBNOVENÉHO CHRÁMU

PAKOSTOV ➡ V nedeľu 27. septembra sa veriaci z farnosti Pakostov, ako aj veriaci z okolitých farností zišli na odpustovej slávnosti v Pakostove, ktorá bola spojená s posviackou obnoveného chrámu zasiahnutého zemetrasením v roku 2023. Pozvanie prijal vladyka Marián Andrej Pacák CSsR, apoštolský vizitátor pre slovenských gréckokatolíckych veriacich žijúcich v západnej Európe.

Slávnosť sa začala posviackou exteriéru a interiéru chrámu. Vladyka Marián Andrej v homílii počas archijerejskej liturgie povzbudil veriacich k živej viere a upriamil ich pohľad na Bohorodičku, ktorá chráni každého svojím omoforom a privádza bližšie ku Kristovi. Po svätej liturgii slávnosť pokračovala sprievodom s čítaním evanjelií a následným agapé. (Maroš Sejka; foto: Alžbeta Sejková)

KŇAZSKÝ DEŇ

BADÍN ➡ 28. – 29. septembra sa v Dome Xaver v Badíne konal kňazský deň Bratislavskej eparchie, ktorému predchádzalo prvé zasadnutie novoustanoveného kolégia eparchiálnych konzultorov, ktoré vladyka vymenoval dekrétom z 22. septembra. Kňazský deň otvoril vladyka Milan Lach SJ a zameral sa na Božiu lásku k nám. Moderátorom stretnutia bol protosynkel Miroslav Bujdoš CSsR.

Hlavným hosťom prvého dňa bol Dr. Ľubomír Martin Ondrášek, teológ, autor a pastoračný pracovník pôsobiaci vo Washingtonskej arcidiecéze. V prednáške sa venoval téme Cirkvi a peniazom v biblickom, teologickom a pastoračnom kontexte. Zdôraznil, že otázka dávania nie je iba ekonomickou témou, ale súvisí s kresťanským učeníctvom, so správou zverených darov a so spoluzodpovednosťou za život Cirkvi.

Kňazský deň tak spojil teologickú reflexiu, osobné svedectvo, praktické skúsenosti s fundraisingom i aktuálne organizačné a ekonomické otázky života eparchie. Spoločnou témou oboch dní bola otázka, ako viesť veriacich k väčšej spoluzodpovednosti za život Cirkvi a postupne vo farnostiach vytvárať zdravú kultúru štedrosti. (Bratislavská eparchia)

OBNOVENÁ ŠKÔLKA

JOVSA ➡ 30. september sa stal slávnostným dňom pre obyvateľov a veriacich obce Jovsa. Dôvodom bolo posvätenie zrekonštruovaných priestorov materskej školy.

Posviacka sa začala ďakovnou svätou liturgiou v miestnom chráme, ktorú celebroval synkel Košickej eparchie otec Lukáš Vojčík spolu s protopresbyterom Jánom Hreškom a miestnym duchovným otcom Michalom Šandorom. Spoločne s prítomnými veriacimi za účasti prednostu Okresného úradu Michala Galana, starostky obce Ľubice Čornejovej a žiakov základnej školy ďakovali za prijaté dobrodenia a vyprosovali Božie požehnanie na dielo. (text a foto: TSKE)

CHLAPČENSKÝ BRLOH

DVORIANKY ➡ 2. – 4. októbra sa v Centre pre mládež Košickej eparchie sv. Jána Teológa uskutočnila *víkendovka Brloh* z projektu *Vyššie* a bola určená chlapcom vo veku 14 – 16 rokov.

Program víkendu sprevádzal príbeh starozákonného Jozefa – jeho sny, skúšky, vytrvalosť, odpustenie a dôvera v Boha. Sobota patrila ďalším príbehom zo života Jozefa, tímovým aktivitám a najmä praktickej skúške – spoločnej príprave guláša.

Počas celého víkendu získavali účastníci za jednotlivé aktivity farebné korálky. V nedeľu si z nich vytvorili kľúčenku ako pripomienku pestrofarebného Jozefovho plášťa a zároveň ako symbol všetkého, čo si z víkendu odnášajú. (text a foto: Rastislav Pintér)

TRENČÍN ➡ Koncom augusta sa v Gréckokatolíckom chráme sv. Cyrila a Metoda v Trenčíne uskutočnilo tretie a záverečné podujatie koncertnej série *Dialógy sakrálnej hudby*, ktorú pripravilo OZ Solún Trenčín v spolupráci s Gréckokatolíckou farnosťou v Trenčíne. Séria predstavila počas roka rôzne podoby sakrálnej hudby a hľadala prelínanie tam, kde sa na prvý pohľad objavujú protiklady. Záverečný koncert s rovnomenným názvom túto myšlienku naplnil v stretnutí dvoch veľkých kresťanských hudobných tradícií – latinského gregoriánskeho chorálu a byzantského chrámového spevu. Západnú tradíciu zastupoval vokálny súbor Ad Fontes z Bratislavy pod vedením Sylvie Urdovej. Tento rok súbor získal *Radio_Head Award* v kategórii klasická hudba. Na hudobný prejav západnej tradície odpovedal byzantský chrámový spev v podaní Philokallia Ensemble z Prahy, ktorý umelecky vedie Marios Christou. Na záver koncertu zaznelo známe *Agni Parthene* v spoločnej interpretácii obidvoch súborov, čím sa symbolicky uzavrel hudobný večer. (M. Blahunková)

PREŠOV ➡ V Prešove si 9. septembra pripomenuli obete holokaustu a 85. výročie prijatia tzv. Židovského kódexu. Na spomienkovom podujatí s názvom *Nezabudnutí susedia* sa spolu so zástupcami židovskej obce, verejného života, cirkví, škôl a občianskych združení zúčastnil aj prešovský arcibiskup metropolita Jonáš Maxim. Vladyka Jonáš predstavil príbehy pomoci židovskému obyvateľstvu zo strany Gréckokatolíckej cirkvi v Prešove a v Prešovskom regióne. Osobitne pripomenul svedectvo bl. biskupa Gojdiča OSBM a kňaza Jána Mašleja z Olšavice. Súčasťou programu bola aj možnosť navštíviť výstavu venovanú židovským študentom, ako aj židovský cintorín v meste a ďalšie židovské pamiatky v regióne. (V. Mojžišová)

GEČA ➡ Prepožičaný chrám, ktorý sa stal duchovným príbytkom malej misijnej komunity gréckokatolíkov v okolí Košíc, sa v nedeľu 13. septembra stal miestom duchovných osláv. Miestnych gréckokatolíkov spojila oslava chrámového sviatku 276-ročného starobylého Chrámu Narodenia Panny Márie v obci Geča, ktorý do užívania Gréckokatolíckej cirkvi prepožičala rímskokatolícka farnosť Valaliky. Misijné spoločenstvo v prvých krokoch jeho existencie prišiel slávením svätej liturgie a kázaním Božieho slova požehnať a podporiť v prvých krokoch svojej kňazskej služby otec Marcel Ubľanský, novokňaz Košickej eparchie a kaplán farnosti Sečovce. Celé duchovné podujatie umocnilo spoločné agapé. (T. Fischer)

KOŠICE ➡ V priestoroch Eparchiálneho úradu v Košiciach bol 22. septembra predstavený nový film o živote a diele stredoškolského profesora Pavla Kušníra. Film vznikol v produkcii Spolku sv. Cyrila a Metoda, ktorý v posledných rokoch prostredníctvom dokumentárnych filmov predstavuje osobnosti, ktoré ovplyvnili náboženské a kultúrne prostredie východného Slovenska. Na tvorbe dokumentu sa autorsky podieľal Michal Hospodár (námet a scenár), Štefan Chrappa (scenár a réžia) a Timotej Križka (kamera). Jedným z pamätníkov prof. Kušníra je aj arcibiskup Cyril Vasiľ SJ, ktorý v diskusii priblížil svoje spomienky na tohto angažovaného laika. Pavol Kušnír pôsobil ako stredoškolský pedagóg v Košiciach-Barci a svoj život zasvätil šíreniu kresťanskej kultúry prostredníctvom inštitúcií a podujatí. Film je zverejnený na *Youtube* kanáli spolku. (TSKE)

SPOLOČNÉ MISIE

STROPKOV ➡ 26. 09. – 04. 10. sa v Stropkove konali celomestské misie pod vedením redemptoristov. Počas deviatich dní účastníci prostredníctvom misijných kázní, katechéz, modlitieb a spoločných slávení liturgie premýšľali nad obrátením, Božím milosrdenstvom, Eucharistiou, utrpením, láskou, modlitbou i svojím poslaním. Veľkým darom bola možnosť pristúpiť k sviatosti zmierenia, obnova manželských sľubov, sviatosť pomazania chorých, ako aj návšteva misionárov na základných a stredných školách v meste. Silným svedectvom viery bola krížová cesta mestom, kde sa spojili dve farnosti. Bolo veľmi povzbudzujúce, ako spoločenstvo veriacich vyšlo z chrámu do ulíc Stropkova a kráčalo za Kristovým krížom. Modlitba jednotlivých zastavení pripomenula, že kresťanstvo nie je cestou bez bolesti, ale cestou, na ktorej nikdy nejdeme sami. (Marianna Sahajdová; foto: archív farností)

POKROV V UKRAJINSKEJ KOMUNITE

BRATISLAVA-LAMAČ ➡ V nedeľu 4. októbra sa v ukrajinskej gréckokatolíckej komunite v Bratislave-Lamači, v Kostole sv. Rozálie konala odpustová slávnosť pri príležitosti sviatku Pokrova, Dňa ukrajinského kozáctva a Dňa obrancov Ukrajiny. Hlavným slúžiteľom liturgie v ukrajinskom jazyku bol vladyka Milian Lach SJ. S povzbudzujúcim príhovorom na slávnosti vystúpil aj mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Ukrajiny v SR Myroslav Kostran. Na slávnosti sa zúčastnili početní hostia, ako aj priatelia a sympatizanti ukrajinskej komunity. Po liturgii sa konal tradičný sprievod okolo chrámu s čítaním štyroch evanjelií. Slávnostný deň pokračoval spoločným posedením pri kostole. Ukrajinské piesne, hudba, úprimné rozhovory, rozvoniavajúci guláš a domáce kapustové závitky (*holubci*), ktoré pripravili veriaci, vytvorili atmosféru skutočnej rodinnej jednoty. (Ihor Marusyn; foto: archív farnosti)

VIZITÁCIA FARNOSTI

BUKOVCE ➡ Pre veriacich vo farnosti Bukovce bola nedeľa 4. októbra výnimočná pre prítomnosť vladyku Jonáša Maxima. Po privítaní starostom Jaroslavom Paličkom a kňazom Petrom Calkom pred chrámom nasledovalo slávenie božskej liturgie. V homílii vladyka spomenul príklad kňaza z misií, ktorý horskou cestou zažil nepríjemnú situáciu, keď mu chlapec rozbil kameňom okno na aute. Keď žiadal od jeho mamy náhradu škody, videl, že je chudobná. Nato mu jej dcéra podala drobnú mincu. Gesto vzbudilo zmenu a namiesto náhrady škody, daroval kňaz peniaze žene a jej rodine. Aj prítomnosť vladyku Jonáša vo farnosti je gestom lásky a záujmu otca o duchovný život veriacich a má povzbudiť do ešte väčšej túžby po prejavovaní lásky voči Pánu Bohu a blížnemu. Po svätej liturgii nasledovala diskusia s veriacimi a návšteva chorých. (Peter Calko; foto: Andrea Paličková)

DVORIANKY ➡ Stabilné múry v živote stoja pevne, iné sú oslabené a z niektorých sú už ruiny, tvorené zo strachu, zranení, neodpustenia či vecí, ktoré si v sebe nosíme oveľa dlhšie, než by sme chceli. Práve na tých sa animátori snažili popracovať na duchovnej obnove v Mládežníckom centre pre mladých v Dvoriankach. Od 25. do 27. septembra sa mladí animátori stretli, aby sa zastavili a našli si čas na modlitbu, ale aj čas s priateľmi. Témou duchovnej obnovy bola *Obnova múrov môjho života.* Program bol naplnený modlitbou aj časom na rozjímanie. Nechýbala modlitba večierne, utierne, povečeria ani sväté liturgie, ktoré vytvárali priestor na bližšie prežitie modlitieb východného obradu. (D. Paľovčíková)

TRENČÍN ➡ 30. septembra sa v pastoračných priestoroch gréckokatolíckeho chrámu v Trenčíne uskutočnilo druhé zasadnutie Metropolitnej komisie pre mládež. Pod vedením Milana Lacha, boli prítomní zástupcovia všetkých eparchií; za Prešov otec Peter Koršňak, Natália Rybarčáková; za Košice otec Mário Cserép, otec Patrik Pankulics, Števka Čepová; za Bratislavu: otec Jozef Durkot, Terézia Škovierová. Témou zasadnutia bola analýza uskutočnených projektov, ako aj plánovanie nových akcií a spoločná koordinácia v oblasti práce s mládežou. Začalo sa s prípravou metropolitného stretnutia mládeže v Prešove, na ktoré sú pozvaní mladí zo všetkých eparchií. (J. Durkot)

BARDEJOV ➡ Občianske združenie Priatelia Františka Dancáka v Bardejove zorganizovalo v nedeľu 4. októbra prednášku s riaditeľom pápežskej nadácie *ACN Slovensko – Pomoc trpiacej Cirkvi* Miroslavom Dzurechom na tému *Výzvy kresťana v súčasnom svete.* Nadácia sa v súčasnosti realizuje v 141 krajinách sveta. Zapojilo sa do nej 363 176 dobrodincov a v roku 2025 podporili 5 368 projektov vo výške 147 miliónov eur. Väčšina pomoci smeruje do Afriky, Blízkeho východu, Latinskej Ameriky, ale aj na Ukrajinu. ACN na Slovensku pôsobí od roku 2017 a zapojilo sa 9 864 ľudí. Výzvou kresťana nie je len myslieť na seba a vlastné dobro, ale lásku k Bohu pretaviť do konkrétnej lásky k blížnemu formou podpory a pomoci ľudom, ktorí sú prenasledovaní, utláčaní alebo v núdzi. Ako hovorieval pápež František, kresťan nemá byť chladný a ľahostajný, ale má prejaviť svoju blízkosť a štedrosť. (J. Maník)

Vladimír
Vybral by som si vôňu čerstvo vytlačeného časopisu alebo knihy. 😊

Richard
Niekomu vonia dážď na asfalte, inému benzín. Pre mňa má najväčšie čaro vôňa vydrhnutého antikora – keď prácne doumývate riad a vyčistíte drez 😊Aj keď to asi súvisí s pocitom zadosťučinenia viac než so samotnou vôňou.

Miroslav
Viete, ako ste v knižnici a otvoríte náhodou nejakú starú knihu? Tak presne takúto vôňu.

Instaslovo

1. Biblické baliace hlášky #2

Si zasľúbená zem? Lebo som ťa hľadal celé roky.

Nebola si stvorená na štvrtý deň? Lebo vidím v tvojich očiach hviezdy.

Ty musíš byť žalm, lebo moje srdce z teba spieva.

Instaslovo

2. Správna odpoveď z predminulého čísla:

Ráchel mala dvoch biologických synov: Jozefa a Benjamína. Počas pôrodu druhého syna zomrela.

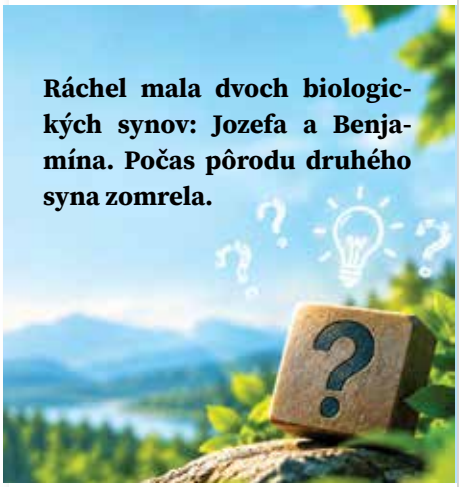

Instaslovo

3. Finančná gramotnosť

Odhalíš, koľko peňazí ukrýva hádanka?

30<3>30

ADRIÁNA CENKEROVÁ (25 ROKOV)

„Vytrvalo bežme v závode, ktorý máme pred sebou.“ (Hebr 12, 1)

Kde všade môžeme nachádzať Boha? Volám sa Adriána Cenkerová a venujem sa vytrvalostnému behu, písaniu ikon a vedeniu ikonopiseckých kurzov pre mladých. Hoci sa beh a ikonopisectvo zdajú odlišné, v mojom živote sa vzájomne dopĺňajú a približujú ma k Bohu. Pozývam vás nahliadnuť do môjho vnútorného sveta a objaviť, kde a ako sa mi Boh dáva nachádzať.

Beh aj ikonopisectvo si vyžadujú vytrvalosť a trpezlivosť. Maratóncom ani ikonopiscom sa človek nestane zo dňa na deň. Cieľ dosahujeme postupne – krok za krokom, ťah štetca za ťahom. Beh mi pripomína pozemskú púť, ktorej cieľom je zjednotenie s Bohom a odkrytie jeho tváre v nás. To je aj cieľom písania ikon. Na štarte polmaratónu cieľ ešte nevidím, no verím, že existuje. Rovnako stojím pred bielou doskou bez toho, aby som videla hotovú ikonu. Srdcom však vnímam jej budúcu podobu a s vierou postupne odkrývam Božiu tvár.

Písanie ikon aj bežecké tréningy prebiehajú v tichu a skrytosti, kde skutočnú námahu pozná len samotný ikonopisec či bežec. Verejnosť vidí až preteky alebo posviacku hotovej ikony. Rovnako Boh v skrytosti ticho píše svoj obraz do našich sŕdc. Ľudia povzbudzujúci na bežeckej trati mi pripomínajú anjelov, ktorí nás sprevádzajú a povzbudzujú na ceste do neba.

Beh aj písanie ikon ma učia pokore a odovzdanosti, pretože sa pri nich nemôžem spoliehať na seba. Učia ma myslieť nadčasovo a zároveň naplno žiť prítomný okamih – každý kilometer a každý ťah štetcom. V Božej prítomnosti tak ustupuje zúfalstvo z minulosti i strach z budúcnosti. Učím sa odovzdávať Svätému Duchu a sústrediť sa na to, čo je dôležité v prítomnosti.

Boh nás pozýva k metanoi – premene zmýšľania a srdca. Práve tomu ma učí beh aj ikonopisectvo. Iný bežec stojí na štarte a iný prichádza do cieľa, rovnako ako iný ikonopisec ikonu začína a iný ju dokončuje. Obe cesty sprevádzajú krízy, ťažkosti a bolesť. Počas polmaratónu však viem, že bolesť raz pominie. Môže ma spomaliť, nie však zastaviť ani definovať. Vďaka nej má cieľ väčšiu hodnotu a v cieli zostáva radosť a vďačnosť, ktoré mi zo srdca nik nevezme.

Beh aj ikonopisectvo mi prinášajú radosť a umožňujú mi žiť svoj sen. Našla som to, čo ma napĺňa, no uvedomujem si, že je to prostriedok, ktorý ma približuje k Bohu. Povzbudzujem aj vás, aby ste robili to, čo vám prináša radosť a vedie vás bližšie k Bohu.

Beh mi dáva túžbu lietať a písanie ikon túžbu vidieť Božiu tvár.

artaba, Aša, Ayr, kama,	obchodná akadémia, skratka	zakalil	smalt	kockovaná látka	ruské mesto	lesná správa, skratka	iránska miera na obilie	ČSKD	European Central Banj, skratka	patriaci Leošovi	ČSKD	3	vlani
obsekala								španielsky člen / dookola			EOCV Starej Ľubovne		
1											pascal zn. / Gymnázium A. Vrábla		
ČSKD	švajšiar. rieka / pás ku kimonu					šmýkačka / aká							
olej, po taliansky					ako, po rusky / chránidlo na členky				chasis / vzácna surovina				
trepal				patriace Gáborovi / franc. hud. skladateľ									chemická značka astátu
rímske číslo 49			egyptský boh slnka / povrchy tela			pseudonym Gogoľa / albien					predložka / vybuchujúca hviezda		
ČSKD	babička, po nemecky	gruzínska dýka / zahrotená žrď					a podobne skratka / anglické mesto			nit, po česky / kujný nerast			
okula								sťa / ťažké strojárenstvo				idant	popevok
2									omotal				
alelo- morfa						EČV Rimavskej Soboty			kaz				

dobrodinec

Darcovská platforma Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku

UKÁZALI SME, ŽE TO DOKÁŽEME.
V roku 2025 sa do projektu Dobrodinec zapojilo **6 774 darcov.** Spoločne prispeli na mzdovú podporu kňazov sumou 645 388 € a pomohli tak naplniť plánovaný cieľ na 106 %. Za týmto výsledkom nie je jeden veľký dar. Sú za ním tisíce ľudí, ktorí sa rozhodli pomôcť podľa svojich možností.

TIETO DNI POKRAČUJEME.
Staňte sa pravidelným dobrodincom aj vy. Vyberte si svoju farnosť a nastavte si pravidelný mesačný dar. Nemusí byť veľký. Práve množstvo malých pravidelných darov nám pomáha vytvárať veľké spoločné dielo.

AJ MALÝ DAR JE VEĽKÝ SKUTOK.
Ako naše poďakovanie pamätáme na dobrodincov v modlitbách a slávených liturgiách. Pravidelní dobrodinci môžu využívať aj zľavy a výhody u partnerov projektu.

Naskenujte QR kód a podporte svoju farnosť alebo kliknite na:
www.dobrodinec.online

Ďakujeme.

Slovo – oficiálny časopis Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku
www.casopisslovo.sk

Ročník 59, mesačník, číslo 3

Adresa redakcie
SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov
tel.: 051/756 26 42, 0909 266 013
e-mail: redakcia@casopisslovo.sk

V prípade záujmu o zasielanie časopisu nás kontaktuje na: distribucia@casopisslovo.sk.

Číslo účtu
SK45 0200 0000 0032 1020 6959

Vydavatelia
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku, Hlavná 1, 081 35 Prešov, IČO 51311917
Petra, n. o., Hlavná 1, 080 01 Prešov, IČO 37886622

Cirkevné schválenie
ABÚ v Prešove, č. j. 3317/99

Šéfredaktorka
PhDr. Valéria Juríčková, PhD.
Redakcia
Mgr. Richard Fučko
ThDr. Miroslav Dancák, PhD.
PhDr. Adriana Čovanová, PhD.
Mgr. Miroslav Chorendžák
DipL.-Theol. Univ. Ján Sabol

Grafický návrh
Mgr. Jozef Petričko

Grafické spracovanie
Mgr. Žaneta Tkáčová, DiS. art.

Za obsah inzerátov nezodpovedáme. Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Zásady ochrany osobných údajov sú uvedené na webovej stránke http://casopisslovo.sk/vyhlasenie/.

Tlač: Alfa print, s. r. o., Martin

Distribúcia: Mediaprint-Kapa Pressegrosso, a. s., Bratislava
ISSN 1335-7492. EV 182/08

Dátum vydania: 01.11.2026

Titulná strana: vladyka Jonáš

VTIPY

Mojžiš a jeho ľud dorazia k moru a Mojžiš rozčúlene vraví svojmu manažérovi:
„Kde sú tie lode, čo si mi sľúbil? Ako sa teraz dostaneme na druhú stranu? To mám buchnúť palicou, aby sa more rozstúpilo, či čo?!“
„Mojžiš, skús,“ hovorí manažér, „vybavím ti zato ďalšiu knihu v Biblii.“

„Chlapi, predstavte si, včera som našiel dvojkilový dubák,“ chváli sa Jano kamarátom.
„Je tam toho, taký veľký dubák by našiel aj slepý.“

Kohn a Grün cestujú vlakom. Kohn sa pýta Grüna, kam cestuje.
„Do Bratislavy. Za svokrou do nemocnice,“ odpovedá Grün: „A vy?“
„Ja do Viedne. Svokre na pohreb.“
„Hm, Viedeň je Viedeň...“

Mám dve krásne deti...
Dve z piatich, to vôbec nie je zlý pomer.

Večer bol pri mne Jožo. Myslím si, že ma chcel zbiť.
Ako môžeš vedieť, čo chcel?
Keby nechcel, nezbil by ma.

Viete, v akej stajni býva ľahostajný kôň?
V ľahostajni...

JUBILEÁ KŇAZOV

Mikuláš Pružinský – 20. november – 60 rokov kňazskej vysviacky; **Jozafát Štefan Lucák OSBM** – 25. november – 75 rokov života; **Peter Tkáč** – 28. november – 60 rokov života; **Juraj Moščák** – 30. november – 40 rokov života

---

SPOLOK SV. CYRILA A METODA
Jubilanti – november
50 rokov: Andrej Kecer, Kráľovce
60 rokov: Iveta Dunajová, Choňkovce; Eva Lamancová, Malcov; otec Peter Tkáč, Svidník
70 rokov: Anna Bidleňová, Humenné; Anna Fejková, Davidov; Magdaléna Korbuľaková, Sečovce; Mária Lukáčová, Sečovce; Anna Pavelicová, Matiaška; Mária Tebeľáková, Tichý Potok; Katarína Švecová, Hraň
75 rokov: Mária Geciková, Veľký Ruskov; Alžbeta Pšaková, Michalovce; Mária Zozuľáková, Čertižné; Milan Šalapka, Koňuš; Ján Šogan, Bajany
80 rokov: Mária Bučková, Soboš; Jozef Doboš, Novosad; Anna Sotaková, Koňuš
85 rokov: Helena Ducárová, Hrabovčík; Sabina Jakubová, Hažín nad Cirochou; Viktor Jeník, Košice; Júlia Kulinová, Michaľany; Magdaléna Zubaľová, Kuzmice
90 rokov: Miroslav Vološin, Stretavka
95 rokov: Anna Dudoková, Trebišov

OZNAMY

Redakcia časopisu Slovo veľmi pekne ďakuje pani Márii Neradovej z Dargova a všetkým darcom, ktorí podporili časopis Slovo akýmkoľvek finančným darom. Ďakujeme.

Sväté liturgie s čítaniami a homíliou v rusínčine

V Katedrálnom chráme Narodenia Presvätej Bohorodičky na Moyzesovej ulici v Košiciach sa už dva roky pravidelne slúžia cirkevnoslovanské liturgie s rusínskymi čítaniami a homíliou každý štvrtok poobede o 17.00 h a každú tretiu nedeľu o 09.00 h.
Od 19. apríla 2026 sa v Kaplnke Božieho milosrdenstva v Prešove-Sekčove (poliklinike) slávia sväté liturgie v rusínskom jazyku, a to každú nedeľu o 09.30 h a vo sviatok o 17.00 h. Každú prvú nedeľu bude svätá liturgia v cirkevnoslovanskom jazyku.

BLAHOŽELÁME

Drahý náš otec **Jozef Havrila,** 11. októbra ste oslávili svoje životné jubileum – 50 rokov života a v tomto roku aj 25. výročie kňazstva. Pri tejto príležitosti vám zo srdca blahoželáme a vyjadrujeme vďačnosť za všetky milosti, ktoré prostredníctvom vás Boh zasieva do našich sŕdc. Ďakujeme za vaše láskavé srdce, ochotu, trpezlivosť, ústretovosť, ľudský prístup ku každému z nás. Do ďalších rokov vám od nášho Pána vyprosujeme pevné zdravie, hojnosť Božích milosti, darov Svätého Ducha, nech vás Presvätá Bohorodička ochraňuje na životnej ceste i v pastoračnej službe na *mnohaja i blahaja lita*.

vďační veriaci z farnosti Ladomirová, filiálky Vagrinec Šemetkovce a Krajné Čierno

VÝHERCA

V októbrovom losovaní bola zo všetkých riešení vylosovaná pani **Judita Filová** z **Giraltoviec**.

Správne riešenie zo septembrového čísla:
Osemsmerovka: Pokorný človek je nositeľ dobra.

Riešenia zasielajte na adresu: SLOVO, Hlavná 3 080 01 Prešov alebo inzercia@casopisslovo.sk.

INZERCIA

Rekonštrukcie striech a veží chrámov. Nové strechy. Demontáž a likvidácia azbestu. Vypracovanie potrebnej projektovej dokumentácie. www.svestav.sk. Mobil: 0905 437 209, mejl: svestav@svestav.sk

Ručne písané ikony. www.ikony.sk

Fy **DUDAS** ponúka:
- elektrické pohony zvonov
- lineárny a magnetický pohon zvonov
- diaľkové ovládanie zvonov (GSM)
- zvonové drevené a oceľové konštrukcie
- nové zvony a srdcia zvonov
- vežové hodiny a kladivá zvonov
- opravu starých systémov

e-mail: jandudas@teraz.de
tel.: **0907 268 344**, www.zvonydudas.sk

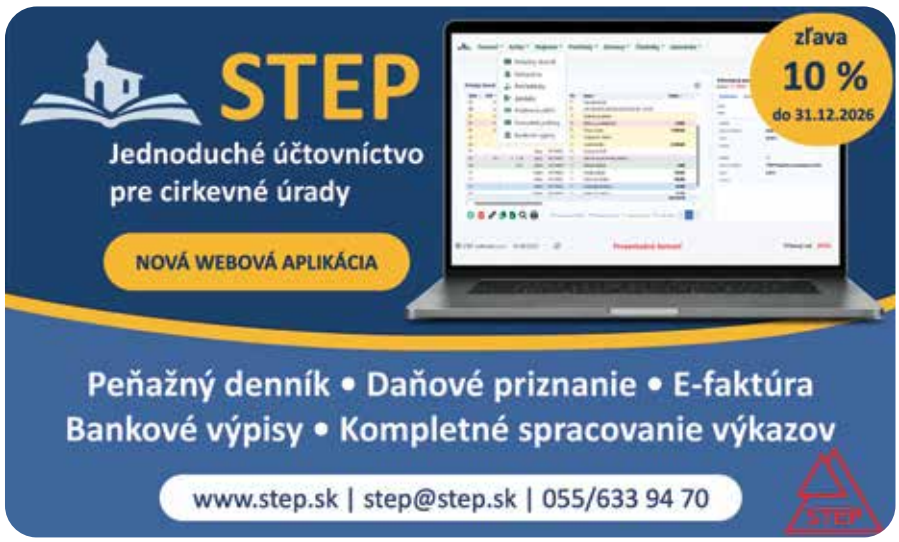

MODLITBA
K SV. ARCHANJELOVI MICHALOVI

Svätý archanjel Michal, bráň nás v boji, buď nám ochrancom proti zlobe a úkladom diabla.

Pokorne prosíme, nech mu Boh ukáže svoju moc.

A ty, knieža nebeských zástupov, Božou mocou zažeň do pekla satana a iných zlých duchov, ktorí sa na skazu duší potulujú po svete.

PIESEŇ K ARCHANJELOVI MICHALOVI
Z FARNOSTI REPEJOV

1.Chválim ťa vsi slavno, anhel vojevodo, archanhele divnyj, slavoj svitovidnyj.
Archanhele Michaile čudnyj!
2. Ty vsehda pred Bohom stojiš so vsim chorom,
poješ s cheruvimy i so serafimy.
Archanhele Michaile čudnyj!
3. Vožď duchov pekolnyj z neba nizvreženyj, tebe sa strachajet, pod nohi padajet.
Archanhele Michaile čudnyj!
4. Tebe v Jerichoni, vo zlatoj koroni vidili bronistym so mečom ohnistym.
Archanhele Michaile čudnyj!
5. Ty vo Vaviloni idolopokloni idola vniz svalil i zmija sokrušil.
Archanhele Michaile čudnyj!